

PAPER DETAILS

TITLE: Makedonya: Mâzisi, Hâli, Istikbâli

AUTHORS:

PAGES: 39-111

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4277346>

Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli
Macedonia: Its Past, Its Present, Its Future

Yazar/Author: Tunalı Hilmi

Samet YILDIZ*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı., İzmir-Türkiye. ORCID: 0000-0003-4098-2718

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Samet Yıldız
E-posta/E-mail:
sametyildiz.iletisim@gmail.com

Başvuru/Submitted:
10.10.2024
Revizyon Talebi/Revision Requested:
18.11.2024
Son Revizyon/Last Revision Received:
01.12.2024
Kabul/Accepted:
05.12.2024

Atıf/Citation:
Tunalı Hilmi. (1326/1910-1911). Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli. (S. Yıldız, Çev.). *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 39-111. <https://doi.org/10.53425/madergisi.1564626>

ISSN: 2667-4459
E-ISSN: 2667-7911

Özet: Balkan coğrafyası, içerisinde pek çok millî ve içtimâî değeri barındırmaktadır. Tarih boyunca gözlemlenebilecek olan bu durum; Balkanların tarihî süreç içerisinde pek çok devletin yönetiminde kalmasına rağmen devam etmiştir. Özellikle bölgenin Türk hâkimiyetine girdiği ve insanların uzunca bir süre “tebaa” sıfatıyla yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu dönemi; Osmanlı hâkimiyeti altında yaşayan Balkanlıların, sâhip oldukları değerleri özgür bir şekilde yaşamalarına zemin hazırlamıştır. Ancak, dünya konjonktürünün yaşadığı değişimlerden epeyce etkilenen Balkanlar, milliyetçilik ile temel hak ve hürriyetler gibi fikirleri perçinleyen Fransız İhtilâli’nin ardından “millî cereyanların yaşandığı bir coğrafya” hâline dönüşmüştür. Öyle ki; konumu ve üzerinde beslenen emeller dolayısıyla Makedonya, bahsedilen coğrafyanın en karışık bölgelerinden bir tanesi olacaktır. Osmanlı Türkçesi’nden yayına hazırlanmış olan bu çalışmada; Makedonya’nın dünü ve bugünü (Osmanlı dönemi) üzerinde durulmuş ve yarını hakkında tahminlerde ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Tunalı Hilmi’nin eseri, günümüz harflerine aktarılırken herhangi bir sadeleştirme işlemine maruz kalmamıştır. Yalnızca, kelimeler günümüzdeki kullanım şekillerine göre aktarılmıştır. Metin içerisinde ekleme yapılması gereken yerlerde ise, köşeli parantez “[]” kullanılması uygun görülmüştür. Ayrıca, metinde açıklanması gerekli görülen yerler de “dipnotlar” vâsıtasıyla “(S.Y.)” ibaresiyle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tunalı Hilmi, Milliyetçilik, Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar, Makedonya.

Abstract: The Balkan geography contains many national and social values within it. This situation, which can be observed throughout history, has continued even though the Balkans have remained under the administration of many states in the historical process. Especially the period of the Ottoman Empire, when the region came under Turkish rule and its people lived as “tebaa” for a long time; It laid the groundwork for the Balkans living under Ottoman rule to live their values freely. However, the Balkans, which are quite affected by the changes experienced by the world conjuncture, have turned into a “geography where national drafts are experienced” after the French Revolution, which clinched ideas such as nationalism and fundamental rights and freedoms. So much so that due to its location and the ambitions nurtured on it, Macedonia will be one of the most complicated regions of the mentioned geography. This work, which is transcribed from original Ottoman script; the past and present of Macedonia (Ottoman period) were focused on and predictions and inferences were made about the future. The work written by Tunalı Hilmi has not been subjected to any simplification process while being transferred to modern letters. Only, the words have been transferred according to the current usage patterns. If there are places where additions need to be made in the text, it is considered appropriate to use square brackets “[]”. In addition, the places that are deemed necessary to be explained in the text are also explained by means of “footnotes” “(S.Y.)” is explained by the phrase.

Keywords: Tunalı Hilmi, Nationalism, Ottoman Empire, The Balkans, Macedonia.

Giriş

Tunalı Hilmi Bey, İsmail Hakkı Efendi ile Rukiye Hanım'ın çocukları olarak 28 Ağustos 1871 tarihinde dünyaya geldi. Bulgaristan'da, Tuna Nehri'nin yanı başında olan Eski Cuma kasabasında doğmuş olan Tunalı Hilmi; 93 Harbi'nin getirmiş olduğu yıkım dolayısıyla, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti (Ateş, 2009). Ailesi, savaş ve göç nedeniyle malvarlığını kaydetmesi üzerine maddî sıkıntılar yaşadı (Aydın, 1995). İstanbul'da, bu şartlar altında öğrenime başlayan Tunalı Hilmi; sırasıyla Üsküdar İbtidâisi, Fatih Askerî Rüşdiyesi, Kuleli Askerî Tıbbîye İdadîsi ve Gülhane Askerî Tıbbiyesinde öğrenim gördü. Askerî okullarda öğrenim gördüğü süreçte, Jön Türk hareketiyle ilişkiler tesis etti (Ulusoy, 2009; Aydın, 1995). Henüz tıbbiyedeki öğrenimini bitirmemişti ki, okulunu bıraktı ve Cenevre'ye yerleşti (1895). Bu karar, tam da Sultan II. Abdülhamid'e karşı pek çok cenahtan muhalefetin yükseldiği bir dönemece tesadüf etmişti. İsviçre'de, Cenevre Üniversitesi'nin Hukuk ve Pedagoji bölümlerinde öğrenimini sürdürdü. Böylece, yüksek öğrenim mertebesini tamamlamış oldu. İsviçre'de kaldı süre zarfında sâdece öğrenim hayatında değişimler yaşanmamış ve Tunalı Hilmi, Juliette isimli bir hanımefendiyle de evlenmiş ve bu evlilikten de iki çocuğu olmuştu (Aydın, 1995; Ateş, 2009). Sultan II. Abdülhamid'e ve yönetimine karşı başlatılan muhalefetin Cenevre'deki mümessili gibi hareket eden Tunalı Hilmi, arkadaşlarıyla birlikte Osmanlı İhtilâl Komitesi'ni kurmuş ve Osmanlı Gazetesini çıkarmıştır (1896). Sultan II. Abdülhamid ile Jön Türkler arasında suların bir müddet durulması üzerine; Madrid Sefaretinin Türkçe Başkâtipliğine atanmıştır (1900). Ancak, hâlâ siyasî faâliyetlerine devam eden Tunalı Hilmi Bey, bu vazifesinde fazla kalamamış ve kısa süre içerisinde görevinden azledilmiştir (1901). Akabinde Mısır'a gitmiş ve burada Hıdiv Ailesi ile birtakım ilişkiler kurmuştur. Ayrıca, Mısır'da geçimini sağlamak adına, Türkçe özel dersler vermiştir. Bir müddet ülke dışında geçen yıllar, Sultan II. Abdülhamid'in hâl' edilmesiyle nihâyet buldu ve Tunalı Hilmi Bey, Osmanlı topraklarına döndü (Hanioğlu, 1982). İttihat ve Terakkî'nin otorite kurmaya başladığı süreç içerisinde Karadeniz Ereğlisi'ne "kaymakam" olarak atandı (1909). Böylece, halkın sıkıntılarını görmek ve bu sıkıntıları gidermek noktasında birtakım tecrübeler edinme fırsatı da buldu. Ardından Silivri, Bayburt ve Ordu kaymakamlıklarını üstlendi (1911-1913). Bu süreçte birtakım önemli ve halkı aydınlatma gayesi güden faâliyetlerde bulundu. Ardından Musul (1913), İşkodra (1914) ve Gemlik'te (1915) idarî vazifelere tayin edildi. Nihâyet, son Osmanlı Mebûsân Meclisi'ne "Bolu mebusu" olarak dâhil oldu. Millî Mücadele Dönemi'nde Mücadele'ye destek vermiş şahsiyetler arasında bulunan Tunalı Hilmi Bey; 17 Mart 1920'da, İtilâf Devletleri'nin baskınından sonraki süreçte Anadolu'ya geçmiş ve Büyük Millet Meclisi'ne katılmıştır (Öztürk, 2016). İtilâf kuvvetlerinin işgallerine karşı düzenlenen direniş faâliyetlerine katılan Hilmi Bey, daha önceki süreçte kaymakamlık vazifesini ifa ettiği Ereğli'yi savunmuştur. Bu savunmada göstermiş olduğu başarı dolayısıyla; Büyük Millet Meclisi, kendisini "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirmiştir (1924). Milletvekilliği vazifesini Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da sürdüren Tunalı Hilmi Bey, hareketli hayatından ötürü Tüberküloz (Verem) hastalığına yakalanmış ve 26 Temmuz 1928'de vefat etmiştir (Aydın, 1995).

Yazarlık kariyeri dolayısıyla ardında birçok eser bırakmış olan Tunalı Hilmi Bey; doğduğu, ailevî köklerinin bulunduğu ve hatta "Tunalı" müstearını aldığı Makedonya hakkında da bir risâle kaleme almıştır. Makedonya'nın târihî, iktisadî ve içtimaî hususiyetleri hakkında birtakım bilgiler ve çıkarımlar içeren bu risâle, "Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli" adını taşımakta olup 48 sayfadan ibarettir (Tunalı Hilmi, 1306/1910-1911). Osmanlı Türkçesi olarak yazılan bu risâle, milliyetçilik fikirlerinin Makedonya'ya sirayet etmesini ve gerek bölgesel gerekse küresel güçlerin bahse konu fikirleri körüklemesini ele almaktadır. Meselenin târihsel ve kültürel önemine binaen; Tunalı Hilmi Bey'in bu risalesinin günümüz harflerine aktarılması, gerekli görülmüştür.

Tunalı Hilmi Bey (1306/1910-1911) tarafından yazılmış olan ve "Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli" başlığını taşıyan eser, Makedonya hakkında genel bir bilgi verme gayesiyle ortaya konulmuştur. Dolayısıyla; eser "Makedonya adının kökeni", "Makedonya coğrafyasının sınır tayini", "târihî süreç içerisinde Makedonya'ya hâkim olmuş ve burada hüküm sürmüş olan siyasî teşekküller", "Osmanlı hâkimiyeti süresince Makedonya'nın vaziyeti", "Balkan millî

ve dinî hareketliliği içerisinde Makedonya'nın yeri" ve "Makedonya'nın gelecekteki durumuna ilişkin tasavvurlar" gibi münferit konuları içermektedir.

Eser, ilk kısmı olan "Taksim" bölümünde birtakım küçük tespitlere ve geleceğe ilişkin temennilere yer vermektedir. Tespitler arasında "Balkanlar'da kandırılan hemşehriler" olduğu ve devlet ile bu "hemşehriler" arasındaki bağı güçlendirmek adına birtakım cemiyetler kurulması ve farklı dillerde konferanslar düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kısımda zikredilen bir diğer tespit ise, pek çok kişinin "kendisini olduğundan farklı bir surette" göstermesi nedeniyle oluşan "güvensizlik" ortamıdır. Her iki durum da ciddî mânâda kozmopolit bir yapıya sâhip olan Makedonya coğrafyası için giderilmesi gereken meselelerdir.

Akabinde başlayan "Mâzi" başlıklı bölüm, Makedonya'nın coğrafi ve târihî yönlerine değinmiştir. Makedonya'nın coğrafi sınırlarını tespit etmenin oldukça güç bir mesele olduğu ve Makedonya'nın, Balkanların orta kısımlarına denk düştüğü ifade edilmiştir. Ancak, bununla birlikte, kabataslak bir Makedonya sınırı da çizilmiştir. Bu minvalde geçen bir kısa paragrafın ardından "Makedonya" adının kökenine değinilmiştir. Lâkin, Tunalı Hilmi Bey bu konu hakkında teferruatlı bir malûmat verememiş, "Makedonya adının ne anlama geldiği" ve "bu adın ilk defa nasıl ve nerede kullanılmış olduğu" gibi sorulara cevap verememiştir. Kısa bir "Makedonya adının nereden geldiği belli değildir" cevabının ardından, bölgenin târihine temas edilmiştir. Bölgeye yerleşen Pelask kabilesinden birtakım insanların zamanla farklı kabileler ve topluluklar oluşturduklarından bahseden Tunalı Hilmi Bey; Makedonya'nın Troya ve Yunan hükûmetleri arasında yaşanan mücadeleye dâhil olduğunu aktarmıştır. Akabinde, bölgedeki Emathia ve İllirya otoritelerinden bahsedilmiş, Pers istilâsına gönderme yapılmış, Philip ve Büyük İskender isimleri zikredilmiş, Roma ve Bulgar hâkimiyetlerindeki vaziyet ele alınmış, Haçlı Seferleri ile Makedonya arasındaki etkileşime temas edilmiş ve nihâyet, Osmanlı hâkimiyetinin bölgede tecelli etmesi anlatılmıştır. Böylece; bölgenin coğrafi ve târihî meselelerine ilişkin oluşturulan "Mâzi" kısmı, nihâyet bulmuştur.

Eserin ikinci ana bölümü olan "Hâl" kısmı, eserin yazıldığı ve Makedonya'nın Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu dönemi ele almaktadır. Kısım, Bulgar Kilisesi'nin oluşumu süreci ile târih boyunca başarısız bir iktidar sergilemesi meseleleriyle başlamaktadır. Bulgarların bağımsız bir kilise kurma çabaları ve bu çabaların gerek iç dinamikler ve gerekse dış güçler (siyasî otoriteler) tarafından nasıl engellendiği anlatılmıştır. Ardından, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlık kazanmak için epeyce gayret gösteren Yunanlılara ve bunların kilise kurma teşebbüslerine temas edilmiştir. Yunanlıların "Pan-Helenizm" düsturuna yorulmaksızın hareket ettikleri çıkarımına varan Tunalı Hilmi (1306/1910-1911); bahse konu tutumun, Bulgar ve Yunan arasındaki ilişkileri etkilediğini ifade etmiştir. Hemen ardından, Makedonya gibi stratejik bir bölgenin "hamiliğini" üstlenmek gayretinde olan Katolik Fransa ile Ortodoks Rusya'nın faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Balkanlar'da oluşan Sırpları, Bulgarları ve Yunanlıları çabalarından en fazla etkilenecek olan toplumların Arnavutlar ve Ulahlar olacakları tespitinde bulunmuştur. Bu tespitin Arnavutlar ve Ulahlar tarafından da idrak edilmesi üzerine (Birecikli, 2018); Makedonya coğrafyasında bulunan Arnavut ve Ulahların, millî cereyanlara kapıldıklarına temas edilmiştir. Dolayısıyla; Makedonya'nın "bir bütün" olarak millî hislerin çatışma sahası olacağı, bu kargaşanın "Osmanlılık" düsturunu doğrudan ilgilendirdiği ve devletlerinin istikbâlini düşünen her Osmanlı'nın "Makedonya meselesini dert edinmesi" gerektiği tespitlerine varılmıştır.

Eserin üçüncü ve son bölümü "İstikbâl" başlığını taşımaktadır. Bölüm, Makedonya hakkında bir durum tespitiyle başlamaktadır ki; bu tespit, Makedonya'da -tıpkı Sırlar ve Bulgarlarda olduğu gibi- birtakım Makedon millî örgütlenmeleri olduğu ve bunların da kendi içlerinde bir ittifak sağlayamadığına ilişkindir. Bununla birlikte Sırların, Yunanların ve Bulgarların Makedonya üzerindeki iddiaları ve bu iddiaları târihî zemin üzerine oturtma gayretlerine de yer verilmiştir. Tunalı Hilmi Bey, bu gayretlerin "Osmanlı yönetiminden rahatsızlık duyulduğu" için değil, "bağımsızlık kazanmak ve Makedonya üzerinde hâkimiyet tesis etmek" emelini taşıdığını ifade etmektedir. Tabii, bu noktada "düvel-i muazzama" olarak tanımlanan büyük güçlerin "asıl açgözlü kargalar" oldukları da zikredilmiştir. İsimleri zikredilen Rusya, Almanya, İtalya gibi bölgeye coğrafi yakınlıkta bulunan ve bölge üzerinde birtakım siyasî, askerî ve içtimâî emeller besleyen devletlerin çabalarına değinilmiştir. Mesele, tüm bu hususlar

ekseninde ele alındığında; Osmanlı İmparatorluğu, Makedonya'daki hâkimiyetini ekseriyetle yitirmiştir. Tunalı Hilmi Bey'e (1306/1910-1911) göre; Osmanlılar, bölgedeki hâkimiyetlerini yeniden tesis etmek ve eski devirlerindeki gibi bir otoriteye sâhip olmak zorundadırlar. Müel-life göre, bunun için yapılması gerekenler de şunlardır: Adâlet ve ıslahat hareketlerine ağırlık verilmeli ve Makedonya'daki meselenin asıl kaynağı tespit edilmelidir.

Makedonya üzerindeki ihtiras bulutlarının oluşmasında Makedonya'nın bölgesel öneme de işaret edilmiştir. Tunalı Hilmi Bey, bu hususta Makedonya coğrafyasının hayvancılık, ipekböcekçiliği, tütüncülük, önemli limanlara sâhip olduğu için ticaret ve stratejik açıdan önemli bir mevki olduğunu ifade etmiştir. Ardından, "Makedonya'daki milletler ve topluluklar" hakkında bilgi vermiştir. Türklerin ekseriyetle yaşadığı mahallerin Makedonya'nın doğu kısımları olduğu da burada zikredilmiştir. Bölümün son kısmında genel bir değerlendirme yapılmış ve akabinde "Makedonya Kahramanlarına" başlıklı kısma geçilmiştir.

"Makedonya Kahramanlarına" başlıklı kısım, eser içerisinde bir ana bölüm değildir. Bilâkis; bu kısım, "söylev" niteliğini taşıyan bir temenni metninden ibarettir. Metin, gayet etkileyici bir mahiyete sâhip bulunmaktadır. Tunalı Hilmi Bey, hülâsaten demektedir ki; Makedonya'daki asıl kahramanlar, Makedonya'yı "Osmanlı Yurdu" olarak bir bütün hâlinde muhafaza eden bütün Osmanlılardır.

Sonuç olarak; Tunalı Hilmi Bey tarafından kaleme alınmış olan *Makedonya: Mâzi, Hâl, İstikbâl* başlıklı eser, Makedonya'daki milliyetçilik hareketlerinin anlaşılabilmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu gerekçeyle; Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanmış olan eser "tam metin" olarak günümüz harflerine aktarılmış ve eserin orijinal hâli de "Ek" olarak verilmiştir. Orijinal metin içerisindeki pek çok yerde anlatım bozukluğu, imlâ hatası ve noktalama kusuru bulunmaktadır. Bu sorunu kısmen giderebilmek adına, metin içerisine birtakım eklemeler yapmayı uygun gördük. Örneğin; eser içerisinde sıklıkla kullanılan parantez "(" yerine, pek çok yerde tırnak "" işareti kullandık. Eserin diline dokunmayı arzu etmediğimizden ötürü; eser dâhilinde yaptığımız ekleme, açıklama ve düzenlemeleri, köşeli parantez "[]" içerisinde belirttik. Ayrıca, eseri yayına hazırladığımız esnada "birtakım ilâveler yapma" gereksinimi hissettik. Eser içerisinde geçen yer, kişi, olay veya eserde kullanılan yabancı kelimeler dolayısıyla hissettiğimiz bu gereksinimi, "dipnotlar" ile dışa vurduk. "Esere müdâhale" olarak da görülebilecek olan dipnotları "Çevirenin Notu" ibaresinin kısaltması olan "Ç.N." ibaresiyle ekledik.

Eserin Dış Kapağı

Makedonya Kahramanlarına Bir Armağan

Tunalı Hilmi

Makedonya

Mâzisi, Hâli, İstikbâli

Hayat ve istikbâl-i Osmanî[,] her “Osmanlı’nın” kendi hayat ve istikbâli demektir. Kendi hayat ve istikbâlini düşünen her “Osmanlı”[,] “Makedonya meselesinin” hâlline çalışmalıdır.

100 Para

İkinci Basılış

Mısır, el-Kâhire

1326 [1910-11]

Taksim

(İlk basılıştan:)

Bu risâlede “Makedonya” üzerine yürütülen mülâhazat “Mâzi”, “Hâl” ve “İstikbâl” diye üçe ayrıldı. Fakat “Mâzi” yarıda bırakıldı, “Hâl” ile ikmâl olundu. “Hâl” de yarıda bırakıldı, “İstikbâl” ile itmâm olundu. “İstikbâl” ise gayretli ve fedakâr Osmanlılara emânet edildi.

Hemen Cenâb-ı Hak, cümleyi vazife-şinas eyleyerek mesuliyet altında ve esir kalmaktan muhâfaza buyursun.

Kâhire, Kânûnuevvel 1324 [Aralık 1908-Ocak 1909]:

İnşallah...

Yarası olan gocunsun...

“Oh!...” Göğsü, gönlü coşkunluklarla yara yara çıkan bu nefes... Gurbet-i yoldaşlara bir inkılâp, ihtilâl armağanı... Bir öpüşme, kardeşleşme yâdigârı...

Dertler, bir! Bu, âzatlık güneşi [,] doğuyor da belli olabiliyor[.] Birleşiliyor; bütün Osmanlılar bir kesiliyor!

Fakat... Acaba, acaba [şu] emeli, şu birliği fiskeleyecekler yine çıkmayacak mı?

Herkesin gülüştüğü, seviştiği evvel Allah’ça sâniyelerde, bizim çeneler kilitli. Bütün sevincimizi bir düşünce kaplamış. Dışı buz, içi yanardağ, bir şey... İşte biz, o... O dereceye kadar ki, herkesin keyfini bozarcasına [,] “oh’un” sonuna [,] şu eserin son sahifesine koymaktan kendimizi alamıyoruz. Herkesin midesini bulandırmakta[ki] mânâ [,] acaba ne idi? Acaba [,] pişmiş aş su mu katıyorduk?!...

Keşke böyle olsa idi. Bir Tunalı’nın vızlaması ne demek olabilir, ne yapabilirdi?

Pek doğru... Bir şey yapamazdı. Nitekim yapamadı! Fakat sizi, Osmanlılar[1], iğnelemek isteyen o karıncacık, zehirli değildi. Size, bir Osmanlılık çılgınlığıyla -aklınca- saflığı, dalgınlığı giderir bir şeyler fısıldamak istiyordu. Ne çare ki bağıramadı, yalnızca fısıldadı. Fısıltısı da dalgınlara coşkunluklarıyla, nice yaygaracının sesi içinde boğuldu. Bağırıyorsa bile, ne yapabiliyordu?

Olacak, olacaktı. İşte; ortalığı yine aldatışlar, aldanışlar aldı... Yine dişler gıcırdadı, eller böğürde kaldı.

Zavallı Osmanlılar...

Zavallı insanlar; bilemeyiz aldatışınız, aldanışınız ne zamana dek sürecek...

Hele din peçeleri, gazetecilik, halkın iyiliğini ister geçinçilik, akla yelken komitecilik insanlara -ah...- ne yaldızlı haplar yutturmuyor.

Herif dinsiz... Fakat herkesten sofu!

Saflığa bürünmüş bir kalem. Fakat bir şiş; hem de ağılı!¹

Çıkarını nasıl olursa olsun gözetmek, işini nasıl olursa olsun becermek, şeytana kışkırtmak... İşte size işgüzarlık! Bundan ötesi [,] sağlık...

¹ Ağı yahut ağu, zehir manasındır. “Ağu ağacı” olarak da kullanımı olan kelimenin bu anlamı da zakkum bitkisini işaret etmektedir. (Ç.N.)

Doğru [,] herkesin yaşamaya hakkı var... Herkesin madrabazlıkta eli bayraklıktan çekinmemesine [,] haydi hak verelim. Fakat...

Burada bir “fakat” vardır ki câmiye, kiliseye, havraya; halk için işleyiciliğe pek büyük bir leke yapıştırır.

Ya Rabbi... Sen bunlara ne diyorsun?

Ey insanlık! Sen bu hâlleri de acı acı mı seyrediyorsun?

Yâhu; yirminci, bilmem kaçınıcı -medeniyet midir, ne mahuddur- sözde bir insanlık devrindeyiz. Nedir bu din, cins kalpazanlığı, oyunbazlığı? Bu nedir? Zavallı dinler, mezhepler...

Zavallı insanlar! Havadan aldatmak [ve] aldanmak [,] hâlâ hastalığınız.

Bundan 12 yıl evvel yazılmış sözler [,] hep yazıldığı gibi çıkıyor. Çıktı bile!

Birbirini boğazlayışlardan sonra bile o yoldan ayrılamayışlar. Hattâ, âzatlıktan büsbütün kanlı katilcesine faydalanışlar...

Âlâ!...

Bunları yapanlar [ve] yaptıranlar bir yana... Fakat yapmayacaklar, yaptırmayacaklar acaba yok mu?

Türkler... Türklerle bir yürekte, bir duyguda olan Osmanlılar! “Bu dünyada bir murad beslenir; o da insanca yaşamak, rahat [ve] selâmetle geçinmektir.”* Gelin; aldatılan hemşehri-lerimize böyle diyelim. Onları kurtaralım [ve] onlara pek acıyalım. Sakının [ki] bir gün bir düşmanlık bağlamayalım.

İşte Makedonya meselesinin hâlli [,] bizce ancak böyle olabilir.

Bulgarca, Sırpça, Rumca, Arnavutça, Ulahça konferanslar verî[lmeli,] bu dillerce bir gazete çıkarî[malı ve] bir “cemiyete” -evet, hemen- temel atılmalıdır.

Şu -sözde- barışıklık devrinde, nice zaman evvel yazılmış eserciği (sene 1316 [1900-01]; Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Cenevre Şubesi, kendi adıyla [ve] hesabına bastırmıştı) bugün yazarının adıyla [ve] hesabına, olduğu gibice* ortaya koymaktan maksadımız, hiç değişmemiş olan aldatıcıları göstermek; onlara [,] insan Osmanlılardan insanca bir cevap verdirmek; aldatılan [,] düz [ve] doğru yoldan sapıtırılan Osmanlıları [,] yiğit [ve] insan Osmanlılara kurtartmaktır.

İnşallah dileğimiz [,] yerini bulur. İnşallah şu risâle [,] hâl [ve] istikbâl kısımlarıyla beraber, sâdece mâziden, bir geçmişten bahseder bir hâtıra gibi, hemen târihe gömülmüş olur...

T. H.

Makedonya

1. Mâzi

Makedonya [,] Balkan Yarımadası'nın ortasında ve Adalar Denizi'nin² sath-ı mailinde [bulunan] eski bir kıtadır. Hududu pek güç tayin edilebilir. Tahminen Epir³ ve Tırhala⁴

* Hutbe 10.

* Hiç değiştirmeyerek -hatta başlı başına olan mesleğine göre hiç kullanmaz olduğum Arapça [ve] Acemce terkipleri, kaideleri yine olduğu gibice bırakarak- bastırıyoruz (Y işaretli haşiyeler) yenidir.

² Günümüzde “Ege Denizi” olarak adlandırılır. (Ç.N.)

³ İyon Denizi taraflarında bulunan ve tarihte Epeirus olarak geçen, Arnavutluk ile Yunanistan arasında kalan kadim bir bölgedir. (Ç.N.)

⁴ Teselya'da oldukça metin bir şehir ve aynı isimli sancağın merkezidir. Şimdi Yunanistan'a ait olup adına “Trikala” denmektedir. (Ç.N.)

kıtalarını da birbirinden ayıran Pend silsile-i cibâlinin⁵ şarkından, Rodop Balkanları'nın⁶ cenup eteklerine ve Köstendil'e⁷ kadar mümted olarak bir müselles-i kâimü'z-zâviye teşkil eder. Veter-i kâime Pend silsilesinin munteha-yı cenubisinden başlar, Dedeğacı'nda⁸ yâhut Meriç Nehri ağzındaki Enez'de nihâyet bulur. Dıl-ı sagirin munteha-ı şimalîsi, Üsküp üzerindeki varoş tepelerindedir.

Taşöz gibi civar adalar [,] Makedonya mülhakatından addolunur. Makedonya, “Makedonya” adını nasıl almıştır? Burası belli değildir. İlk önce kimlere mesken olmuştur? İşte mühimce olan bu mesele [,] bir dereceye kadar hâledilebildi. Şöyle ki:

Pelazgı [Pelask] unsurundan gelme birtakım insanlar, bu civara yayıldılar; muhtelif nâmlarla, müteaddid kabilelere ayrıldılar. Barındıkları yerlere kendi nâmlarını verdiler ve küçük küçük hükûmetler yaptılar.

“Çanakkalesi [Çanakkale]” dediğimiz civara hâkim Troya hükûmeti hükümdarı Briam,⁹ kablemilât 25 asır evvel, Yunanlılarla muharebeye girişti. Makedonya hükümdarı Pelagon¹⁰ da buna muâvenet etti.

Bundan anlaşılır ki; kabail-i mezkûreden birkaçı birleşmiş, epeyce büyük bir hükûmet meydana getirmiş ve Yunanlılara düşman olarak bulunmuştur.

İşte, bu hükûmetin ilk adı Emaçi'dir¹¹ deniliyor. Payitahtı, Yenice taraflarında harabeleri görünen Pella şehri idi. Term [Terma], badehu Tesalonik [Thessaloniki], nihâyet Selanik nâmını almış olan şehir, en meşhur şehirlerinden idi.

Birkaç asır sonra İliryalılar¹² bu cihetlere hücum ettiler, yayıldılar.

Kablemilât sekizinci asırda idi: Yunanistan'ın Aragos¹³ şehrinde birtakım muhacirler, başlarında bulunan ve Herkül'e¹⁴ mensup olan Karanos¹⁵ nâmındaki bir reisleriyle beraber, keçi sürülerinin arkasına düştüler, “Vodina” dediğimiz Edes [Edessa] şehrine tesadüf ettiler. Karanos, burasını zapt ile güya ilâhlar tarafından gönderilmiş olan mukaddes keçilere ihtiram, “Eje” nâmıyla tevsim eyledi. Bâdehu “Makedonya tacını” elde etti.

Eskiler, yenilere tâbi olmuyorlardı. Binâenaleyh dâhilî karışıklıklar eksik değildi. Makedonya da, Serhas¹⁶ devrinde İranlılar¹⁷ eline geçti. Müteakiben “şimâl barbarlarının” hücum ve tahribatına uğradı. Kable'l-milât 379'da, “Yunan müstamirâtı” sırasında bölündü. Fakat Filip ve İskender-i Kebir zamanlarında Yunan'a, hatta Hindistan'a bile hâkim kesildi.

Aradan çok zaman geçmedi; bu koca imparatorluk [,] inkısama uğradı. Kable'l-milât¹⁸ 168'de Roma memâlikine ilhak edildi.

Bulgarlar¹⁹, Tuna yakasına yerleşerek bir hükûmet teşkil etmişlerdi. Bir vakit bunlara, bir vakit de Arnavutlara tâbi oldu. 1065'te şimalden, Tuna yakasından [ve] müteakiben

⁵ Pindos; Arnavutluk'un güney hududunu oluşturan dağ zinciri. En yüksek tepesi, Yunan tarafında kalan, 2637 rakımlı Smolikas dağıdır. (Ç.N.)

⁶ Rodop Dağları kastedilmektedir; “balkan” ağaçlık sıradağlar manasınadır. (Ç.N.)

⁷ Bulgaristan'da bir şehirdir. (Ç.N.)

⁸ Dedeğaç. (Ç.N.)

⁹ Priam ya da Priamos. (Ç.N.)

¹⁰ Pelagon adıyla Yunan mitolojisinde pek çok şahsiyet vardır. Kastedilen, Pelaskların kurucusu addedilen Pelagon'dur. (Ç.N.)

¹¹ “Emaçi” ile kastedilen, Batı kaynaklarındaki Emathia'dır. (Ç.N.)

¹² İliryalılar İndo-Germenlerden olup kadim Balkan milletlerindendir. (Ç.N.)

¹³ Antik Yunan şehirlerinden Argos kastedilmektedir. (Ç.N.)

¹⁴ Herkül'ün değil, Herakles'in soyundan geldiğini iddia ediyordu. İki mitolojik figür arasındaki isim benzerliği, müellifi aldatmış olmalı. (Ç.N.)

¹⁵ Caranus. (Ç.N.)

¹⁶ I. Serhas (Batı kaynaklarında Xerxes), kadim İran krallarının en meşhurlarındandır. Dâra'nın oğlu olup Eskiçağ tarihinin önemli figürleri arasındadır. (Ç.N.)

¹⁷ Eskiçağda kendilerine “Pers” diyorlardı. (Ç.N.)

¹⁸ M.Ö. (Ç.N.)

¹⁹ Tuna Bulgarları. (Ç.N.)

cenuptan, deniz cihetinden Türkler Makedonya'ya yayıldılar. Roma İmparatorluğu'na tâbi olarak Makedonya'da hâkim bulundular.²⁰

Ehl-i Salıp, İstanbul'da Lâtin İmparatorluğu'nu tesis ettiği zaman imparator ilân edilen Kont Monteferra [,]²¹ 1204'te kendisine “Selanik kralı” unvanını da verdi.

Bu esnada Şark, karmakarışık. Biraz sonra Latin İmparatorluğu devri nihâyet bulunca [Makedonya], imparator Mihail Paleolog zamanında Şark İmparatorluğu'na²² iyice raptedilir gibi olmuş ise de Osmanlıların zuhuru üzerine, elden ele dolaştı. Kısmen Sırp, kısmen Venedik yediyle idâre olundu. Nihâyet, 15'inci asırda idi, Osmanlılar tarafından fethedildi.

2. Hâl

Hristiyanlar için merkez-i ruhanî [,] yalnız Roma kilisesi ve reis-i ruhanî de yalnız papalar idi. Milâdın IX. asrında İstanbul kilisesi [,] Roma kilisesinden ayrıldı; ilân-ı istiklâliyet etti [ve] “Ortodoks” unvanını aldı. Bu tefrika, ihtilâfât-ı mezhebiyyeden ileri gelmiş ise de esasen bazı amâl-i siyâsiyyeye mebnidir. Bu emeller, bir vakit gizli kaldı. Mâmâfih çarçabuk meydana çıktı. Ezcümle Bulgarlar, Hristiyanlığı kabul etmeğe döküldükleri zaman kralları, İstanbul'a mürâaat etti; müstakil Bulgar Kilisesi açılmak için istirhamda bulundu. Pek çok uğraştı, bir dereceye kadar muvaffak oldu; fakat Bulgar hükûmeti [,] Şark İmparatorluğu tarafından 1015'te mahvedilince, bu imtiyaz da mahvedildi. 1186'da yine teşekkül eden Bulgar hükûmeti [,] o imtiyazı yine elde etmeğe son gayretle çalıştı. Hatta hükümdarlar [,] riyâset-i ruhanîyyeyi bile nihâyet kendi üzerlerine aldılar. Zira ne yaptılar ise istedikleri fayda hâsıl olamıyordu. Çünkü Bulgar Kilisesi [,] ismen Bulgar Kilisesi idi; hakikat-i hâlde ise Rum Kilisesi'nden ibaret idi. Bulgar olan metropolitler, papazlar bir vakit sonra Rumlaşıyorlardı. İşte Şark kilisesinin “amâl-i siyâsiyyesi” budur: Dünyayı Rumlaştırmak!

Bu “kilise kavgaları” yıllarca sürdü. Bulgarlar, Şark'tan umduklarını bulamayınca, Garp'a (Roma Kilisesi'ne) başvuruyorlardı. Bu taraftan gelen muâvenet de Latin efkâr ve telkinâtına bürünmüş bulunuyordu.

Elhâsıl Bulgarlar [,] kilisece çok büyük bir muvaffakiyete nâil olamadılar. Sözde bazı metropolitlikleri vardı. Fakat birer birer hep kapatıldılar. Ohri'de güya bir de Eksarhlık vardı. Nihâyet 1767'de bu da kapatıldı.

Görülüyor ki Bulgarlar [,] mübareze-i mezhebîyyede oldukça sebat göstermişler iken Şark kilisesi, türlü türlü hilelerle yine her muvaffakiyeti bile neticesiz bırakmıştır.

İstanbul'un fethi üzerine Şark kilisesi büyüdü, pek ziyâde ehemmiyet kazandı; kendine tâbi olan Şark Hristiyanlarını “Rumlaştırmaya” daha kolay surette muvaffak olmağa başladı. Takım takım papazlar, küme küme Hristiyanlar, seneden seneye daha çok olmak üzere, “Rumluk” cihetine aktarılıyordu! Bundan maksat ne idi? Osmanlılarca bu, pek o kadar belli değildi. Zaten “Rumlaştırma” üssü'l-esası değişmemiş idiye de hedef esas, tebeddül etmişti.

Büyük Petro,²³ meseleyi bütün dehşetiyle gözü önüne getirdi. Şark kilisesinin husûle getirmekte olduğu bu seferki “amâl-i siyâsiye” terakkisine set çekmeğe, belki de kurban gitmeğe; daha açığı, bir dehşetli rakip olmağa azmetti. 1721'de kendisine reis-i ruhanî sıfatını da verdi, müstakil bir “İslav Kilisesi” açtı.

Evete; birinci büyük tefrika “amâl-i siyâsiyyeye” müstenit olduğu gibi, bu ikincinin de böyle olduğuna şüphe yoktur. Petro'nun tasavvurunca “İslav ittihâdı”, “Panslavizm” bu sâyede daha çabuk hâsıl edilebilecekti.

²⁰ Kastedilen Türk boyları, Peçenekler ve Uzlardır. (Ç.N.)

²¹ Aslında, “I. Bonifacio del Montferrato” olacak olan zat, IV. Haçlı Seferi'nin sözde liderlerinden bir tanesidir. Fakat Lâtin imparatorluğuna bu zat değil, rakibi Baudoin getirilmiştir. (Ç.N.)

²² Bizans. (Ç.N.)

²³ Deli Petro da denir; Rus tarihinin en önemli isimlerinden olup Rus modernleşmesini başlatan isimdir. Daha detaylı bilgi Rusya tarihlerinde mevcuttur. (Ç.N.)

Demek oluyor ki Petro, Şark kilisesine karşı yalnız tedâfûî bir hâl, bir vaziyet almağa değil; mânevî bir tecâvüze, evet, evet, daha dehşetli bir istilâyâ meydan açmağa da azmetmiş idi!

Vaktaki Yunanistan tekraren teşekkül etti, Şark kilisesi de meydana bir nevzat getirmiş oldu. Artık büründüğü kisveden sıyrılabilecekti. Nitekim amâlinin intihası “Elenos [Hellenos] İttihâdı”, “Panhelenizm” ve “Bizans İmparatorluğu’nun iadesi” olduğunu, Yunanistan’ın teşekkülünü müteakip, bütün dünyaya açıktan açığa gösterdi. Fakat alenen bu cürette bulunmağa muktedir olamayacağından, bu işi “nevzatı” vâsıtasıyla gördü.

1835’te, kral reis-i ruhanî olmak üzere, Şark kilisesinden Yunanistan da ayrıldı [ve] bir müstakil Yunan Kilisesi açtı. Fakat bu tefrika, “Fener’in” Yunan yahut “Panhelenizm” amâline hadim olmadığına delil addolunmasın! İki tarafın fikri bir olunca birbirinden ayrılmaması iktiza ederse de, pek büyük bildiğimiz İstanbul’a nispeten pek küçük olan Atina’nın Panhelenizm efkârı için serbest ve asıl memba ve merkez olmak itibarıyla ne derece geniş bir cevelângâh olabileceği, az bir muhakeme ile anlaşılır. Ve [dahi] anlaşılır ki Yunan Kilisesi, müstakil bulununca, kuracağı hile ve entrikalardan Fener’in mesul tutulmaması, mantıken lâzım gelir ve lâzım geldiği içindir ki hükûmetimiz [,]²⁴ Fener denilen “mumu” bir kerecik olsun yoklamağa, teftiş etmeğe kalkışmıyor, yahut kalkışmıyor.

Ahrârâne, fâzılâne ve “Fâtihâne” bir lütuf ile başlayan müsamahaya yahut içtinaba dayanan bu hâl, denilebilir ki yalnız Makedonya değil, Rumlar müstesna olmak üzere, bütün Avrupa-ı Osmanî²⁵ akvâmını düşündürdü, ürküttü! Buna milliyet noktainazarından hak vermemek, elimizden gelemez.

Panhelenizmin nüfuzu, tesir ve ifsâdâtı [bozulmaları, kargaşaları] yüzlerce sene evvelkileri düşündürecek derecede olunca ve daima artmakta, daima şiddetlenmekte bulununca yüzlerce sene sonrakileri, elbette bu nispette derin düşündürür; bu, şüphesizdir. Ne zamandan beri görülüyor ki Makedonya sâkinlerinden birçokları aslen, neslen bambaşka oldukları hâlde “ben nesl-i Yunan’danım” diye meydana atılıyorlar. Demeseler bile “sahte Elenosluktan” ibaret olduğu, sahih olduğuna ait burhanlardan daha metin delâil ile müspet olan Yunanlılığa tapınıyorlar. O derecede[dir] ki varını, yoğunu ve milyonluk servetini Panhelenizme bahşedenler sürülerledir!

Bulgarlar [,] bu yolda en az kurban verenlerdendir. Mâmâfih tetik davranan da bunlardır. Bu ruhanî zehrin panzehrini elde etmek üzere başkaldırmakta gecikmediler!

1860’ta idi. Bulgarlar [,] yeni intihap olunan İstanbul Rum patriğini, bir vesile ile tanımadılar. İşi büyüttüler, bir Bulgar Eksarhlığı’nın açılmasını istediler.

Şark’ta yeni nüfuzuna geniş bir mecra açmak niyetiyle Kırım Muharebesi’ne iştirak eden Fransa, Rumeli’ye şöyle bir göz attı. Balkan’daki Moskof²⁶ nüfuzunu kırmak için Ortodoksluğa karşı Katolikliği ileri sürdü. Katolik papazlarını, bilhassa Makedonya’ya kesretle [çoklukla] döktü. İşte bunun neticesi olarak, yalnız Bulgarlardan, 30 bin kadar Katolik bulunuyordu.

Papa [,] bunlara bir reis gönderdi. 1861’de Bâbıâli [,] bir “Katolik Bulgar Kilisesi” tanıdı. Fakat Rusya’nın entrikası, parası “Papa’nın vekilini” ezdirdi ve kendi ihtiyarıyla mevkiinden çekilmeğe mecbur etti.

Bir taraftan Ortodoks Bulgarlar, taleplerinde devam [ederlerken] diğer taraftan da Rusya [,] bunlara muâvenette kıyam etti. Mücadelelerin, münazaaların ardı arası kesilmedi. Fener, Bulgarların müdâfaat-ı mezhebîyyesine “Ruhü’l-Kuds’ün” ittihadına ait vesayasını [vasiyetlerini, öğütlerini] ağza alarak soğan suyuyla akıttığı gözyaşlarıyla cevap verdi, durdu;

²⁴ Osmanlı hükûmeti kastediliyor. (Ç.N.)

²⁵ Rumeli. (Ç.N.)

²⁶ Rus. (Ç.N.)

dinletemedi. Bâbîâli ise bıktı, usandı! Epeyce de sıkıştı, sıkıştırıldı; nihâyet 1870’te “Bulgar Eksarhlığı” açıldı.

Bu tefrika da, tabîi, birçok “amâl-i siyâsiyyeye” mebni idi. Çar, Bulgarları Slav Kilisesi’ne belki raptedebilirdi; fakat “Balkan amâlini” ilerletmek için hem Hükûmet-i Osmanîyye’yi, hem de Bulgarları kendi aleyhine kışkırtmayarak hareket etmek cihetini iltizâm etti. Elhâsıl Bulgarlar için de, Rusya için de evveleminde “Panhelenizm” nüfuz ve ifsâdâtını muattal etmek [kullanılamaz hâle getirmek], badehu “amâl-i siyâsiyyeye” bir mecra vermek, en muvafık bir tedbir idi. Nitekim kilise istiklâli Bulgarlara 6-7 yıl sonra bir “istiklâl-i siyâsi” kazandırdığı gibi Rusya da Bulgarlara boyunduruğu, hemen hemen geçirmiştir!

Makedonya’da Bulgar çoktur. Bunlar [,] bu tarafta Bulgar metropolitlikleri tesisine kalkıştılar. 1890’da kendilerine üç berat verildi; Üsküp, Köprülü ve Ohri Metropolitlikleri açıldı.

Bulgarlar bunlara kanaat etmediler; metropolitliklerini tezyit etmek[artırmak] istediler. Hâlâ²⁷ istiyorlar.

Rum ve Slav kiliselerinin birer emel-i siyâsi besledikleri anlaşıldı. Bulgar Eksarhlığı’nı müteakip Bulgarlar da bir mevcudiyet-i siyâsiyyeye sâhip oldular. Bu tecrübeler, bu numuneler göz önünde iken Makedonya Bulgarlarının kiliselerini tezyide uğraşmaları da, esasen bir emel-i siyâsiyye zemin hazırlamağa mebni olduğuna hükmetmemek mümkün olamaz. Bulgarlar [,] Makedonya’da hüküm süren Panhelenizme karşı milliyetlerini, kendilerine mahsus kiliseler bulunması sayesinde, kolaycacık muhâfaza ve müdâfaaya muktedir olmağa başlayınca vaktiyle kaybettikleri millettaşlarını da aramak ve yine kendi taraflarına çekmek cihetine döküldüler ve Rumlara olan düşmanlıklarını açığa vurdular. Fakat yalnız Rumlarla pençeleşmediler. Bulgaristan, Sırbie [Sırbistan] gibi tabîi bir hasımla yan yana bulunduğu gibi Makedonya Bulgarları da aralarında, karşılarında, Rumlardan mâadâ, böyle bir hasm-ı can daha görüyorlardı: Makedonya Sırplarıyla da çarpışmaktan kendilerini alamadılar.

Makedonya’da epeyce Sırp vardır. Bulgarlar, bunlar arasında güya “Sırplaşmış Bulgarları” buluyorlar ve milliyet-i aslîyelerine rücu etmeleri için telkînât ve neşriyât ile bunları kendilerinden yana çekmeğe uğraşmaktan hâli kalmıyorlar. Bilmukabil Sırplar da kendilerini müdâfaaya, kendilerinden olanları muhâfazaya ve Bulgarlara, “Bulgarlaşmış Sırpları” araştırmak ve kendilerine almak gibi nazireler yapmaya çalışıyorlar. Bazen ufak tefek, büyük küçük öyle mücadeleler görülüyor ki Rum, Bulgar ve Sırp entrikacıları arasında düşmüş bir bîçare Makedonyalı üç taraftan çekilir, hangi tarafa gideceğini şaşırır, yahut unsuran hangi taraftan olduğunu tayinde muztar [çaresiz] kalır.

Vaktiyle yalnız Rumlara her kavmin milliyetine tecâvüz ve ilkâ-yı fesat ediyorlardı. Makedonya’nın sair akvâm-ı Hristiyanîyesi de yalnız bunlara düşman idi. Bulgarlar müdâfaa-i milliyete muktedir olunca Rumlara aralarındaki muhasıma [düşmanlık], bittabi, tezâyüt etti. Sırplar, Bulgarların kendilerine de tecâvüzâtta bulunduklarını ve hele son üç beratı aldıklarını görünce, neşriyât ve telkînâta şiddet verdiler.

Sırplar, daha Bulgarlardan evvel Fener’den ayrıldılarsa da Makedonya’da onlar kadar “mazhar-ı imtiyâzât” olamadılar! Mâmâfih Rusya gibi, nakden muâvenet eder bir muayyen buldular. Faâliyetlerini artırdılar; Rumlardan mâadâ, Bulgarlara da şiddetle hücum ettiler.

Demek oluyor ki, bugün Makedonya’da şu üç kavim birbirinin hasm-ı canıdır. Yalnız bunlar değil, daha var.

Dün Rumlara, fırsat düşürünce her Makedonyalıya “sen Rum’sun” demekten çekinmiyorlardı. Bugün ise Sırp ve Bulgarlar da böyle yapmaktadırlar; şuna, buna “sen Sırp’sın,

²⁷ 1900 senesi için. (Ç.N.)

Bulgar'sın" demektedirler. Bu üç hücumu en ziyâde uğrayan ve Makedonya'da epeyce göze çarpan [kavimler ise] Arnavut Hristiyanlar ile "Koço-Ulahlardır".²⁸

Makedonyalılar içinde bilhassa Panhelenizme sürülerle kurban veren [,] asıl bunlardır. Sırplar da, Bulgarlar da bunlardan birer kurban sürüsü teşkil etmeğe muvaffak olmasalar bile Arnavut ve Ulahlarca düşülebilecek bir nokta vardır.

"Rum, Bulgar ve Sırp entrikacılarından" hangisi diğerlerine galebe çalacak olursa, Arnavut ve Ulahların galip olanın pençesinde ezileceği muhakkak gibidir. Hele galebe Rumlarda kalırsa "muhakkaktır" deyip geçmek, muhakkak surette lâzım gelir. Bundan dolayıdır ki bu iki kavmin akli başında olanları şiddetle "Rum düşmanı" olduğu gibi, bugün müdâfaa-i milliyete [ile] hars ve teamüle tecâvüze muktedir gördükleri Sırp ve Bulgarlara karşı olan düşmanlıkları da bundan aşağı değildir. Zaten tedâbir-i milliyetperverâneye teşebbüs ettiler ve müdâfaa-i milliyete yarayacak bir kuvveti oldukça kazandılar.

Apostol Margarit²⁹ nâmında Manastırlı bir Ulah, millettaşlarını, Yunan ve buna meydan okumakta olan Bulgar ve Sırp ifsâdâtından kurtarabilmek için, evveleminde Ortodoks kilisesinden tamamıyla ayırmak tedbirini düşündü. Bunun için de "Fransız Katolik papazlarına" mürâcaat etti. Papazlar dinen, Apostol de ilmen Ulahları terbiyeye koyuldu; Ulah mektepleri açtı. Bu yakınlarda bir de "kilise berati" aldı. Şimdiki hâlde, bilhassa Yunanlılığa dirsek çevirerek Ulahlılığını gözetken Ulah pek çoktur. Umûmiyetle zengin olan Ulahların parası hep Atina'ya, Panhelenizm sandığına akmakta iken artık mecra değişmiş ve servet [,] mevkîe hep mevkîinde istîmal edilmeğe başlanmış gibidir.

Arnavutlar: Bunların kafalıları [,] inkılâbât-ı âlemden ibret aldılar, epeyce düşündüler; fakat pek derinlere vardıkları için müttehiden hareket edemediler. Fırka fırka olmuş olan Arnavut milliyetperverlerinden birtakımı, Osmanlılıkla Arnavutluğu bir tutar. Bunlardan birtakımı da, ezcümle Arnavutlara mahsus mektepler açılması arzusunda bulunur.³⁰ Bu yolda uğraşanlar hâlâ vardır. Fakat neticesiz ve Osmanlılığa muzır fikir besleyen Arnavutların bulunması hükûmeti ürküttüğü için, arzularının hükûmetçe isâf [kabul] olunmamasını intaç etti ve hâlâ ediyor. İşte bu seyyienin semeresi olmak üzere bugün [,] kan kardeşlerini istedikleri gibi müdâfaa edemeyerek üç entrikacının ortasında çırpınır bir hâlde tasavvur etmektedirler. Mâmâfih tabiatlarındaki şiddet ve hiddet [,] müdâfaa-i milliyet için kendilerine metin bir istinatgâh makamındadır. Karşılarındakiler için kinle, nefretle, hissiyat-ı milliyetperverâne ile; belki de silâhla mücehhez oldukları hâlde, diş bilemektedirler.

Hülâsa Makedonya'yı bir vakit yalnız Helenizm fikri tahrip etmekte iken bu fikrin kurbanı olduklarını anlayan dört kavim uyanmış ve [bunlar], hem Rumlara [ve] hem de birbirlerine düşman kesilmiş olduklarından artık Makedonya, bu beş kavim tarafından büsbütün harap edilecektir.

Bu muhasımlar, mücadeleler; ara sıra da pek kanlı olan bu musâraalar [mücadeleler], acaba ne sebepten ileri geliyor? Ne gibi bir üssü'l-esasa müstenit bulunuyor? Uygunsuzluğa yol açan "sen Yunanîyyü'l-asılsın yahut Sırp'sın, Bulgar'sın" diye herkesi bu "sahte Makedonyalıların" kendi taraflarına çekmeğe uğraşmalarından maksatları, nedir? "Yunan perestîşkârlarının" ³¹anlaşıldı; diğerlerinin maksadı nedir? Maksat muhâfaza-i milliyet ise, yalnız hâl-i tahaffuzi ve tedâfüide bulunmak, kâfi değil midir? Değilse, niçin değildir? Tecâvüze sevk ve teşvik eden nedir yahut kimdir?

²⁸ Ulahlar, Balkanlar'da dağınık hâlde yaşayan bir kavimdir. (Ç.N.)

²⁹ Bu zat, aslında bir öğretmendir. Kitap yazıldıktan üç yıl sonra, 1903'te vefat etmiştir (Birecikli, 2018).

³⁰ Bu arzuya kavuşmuş olan Arnavut kardeşlerime tebrikler (Y)...

³¹ Perestîşkâr; tapın, ibadet eden, taparcasına seven anlamlarına tekâbül etmektedir. (Ç.N.)

Ne olursa olsun, kim olursa olsun; bu muhasıma ve musâraaların membaı, üssü'l-esası asıl bu sevk ve teşviktedir. Tecâvüze sevk ve teşvik eden âmâl ve hissiyât, asıl kimdedir? Asıl bu tayin olunmalıdır. Yoksa tecâvüz, tecâvüzü intaç eder ve her mütecavizin sonu, mahvolmaktır. Binâenaleyh Makedonyahılar da mahvolacaklardır. Eğer tecâvüze sevk ve teşvik eden, tabiiyetle kendileri olmayıp da dışarıdan bir başkası ise, bu hükme göre, onun da mahvı muhakkaktır. Bundan mâadâ bir tecâvüze karşı hâl-i tedâfüide bulunmayanların da sonu mahvolmaktır ve bu suretle mahvoluşta yıldırım sürati vardır.

İşte meseleye dehşet veren, en ziyâde bu son hükmün tecelli edeceği ihtimâlidir. Öyle ise, bu suretle mahvolacaklar kimlerdir? En ziyâde bunların bilinmesi lâzımdır ve Makedonya'nın ıslah-ı ahvâli için de en ziyâde bunların çalışması elzemdir.

Elhâsıl her iki suretle vukua gelecek mahvoluşun önü alınmalıdır. Bu mesele mühimdir. Bilhassa bütün Osmanlılara aittir. Osmanlıların hayatına, istikbâline mütealliktir. Hayat ve istikbâl-i Osmanî, her Osmanlının kendi hayat ve istikbâli demektir. Kendi hayat ve istikbâlini düşünen her Osmanlı, Makedonya meselesinin halline çalışmalıdır.

3. İstikbâl

Bir yüz seneden beri Osmanlı toprağında ihtilâl eksik olmamakta; bu devirlerde ise Makedonya [,] daima altüst olmaktadır. Bura[nın] karışıklıkları için esbâb-ı asliye, Makedonyalıların Makedonya'ya bir "mevcudiyet-i siyasiye" vermek üzere besledikleri efkâr ve âmâldir.

Asrımızda bir yeni hükûmet tesis edilmek için takip olunan moda, müddeinin, bulundukları yerlerde sâhib-i aslı ve nüfusça ekseriyeti haiz bulunmaları esasına müstenit bir dâvayı gütmelerinden ibarettir.

Makedonyacılar; Makedonya ihtilâlcileri, Rum, Bulgar, Sırp gibi üçe ayrılmışlardır. Bunların birer "Makedonya komitesi (Rum, Bulgar, Sırp gibi)" vardır. Rumlar, daha doğrusu Yunanlılar -yahut Yunan perestîşkârları- dün sâhib-i aslı, ve bugün [de] nüfusça ekseriyet teşkil etmiş bulunduklarını iddia ederler ve Makedonya'nın kendilerine ait olduğu neticesini çıkarırlar. Nihâyet hepsi karşı karşıya, boğaz boğaza gelir.

Hakâik-i târihiyye, Makedonya [nın] sâhib-i aslîsinin "yok olduğunu" gösteriyor. Nüfusça ekseriyetin ne Rumlarda, [ne] Sırlarda, ne de Bulgarlarda bulunmadığını ise herkes görüyor. Vâkıâ Makedonya'da Rum, Sırp ve Bulgar unsuru, pek çoktur; fakat bunların umûmiyetle teşkil ettikleri ekseriyete bile galip gelen bir diğer [ve] pek farklı bir ekseriyet vardır ki [,] bunu hiç kale almıyorlar. Zira bu ekseriyeti teşkil edenlerin kısm-ı azâmını, mezar taşı ve zamanı gelince, bir fiske ile yere devrilebileceklerini farz etmektedirler! Bundan mâadâ aralarındaki ekseriyet farkı pek az olduğundan, hepsi az gayretle diğerlerine galebe çalacağını ummaktadır. Binâenaleyh gayretlerini birdenbire arttırdılar ve işlerini bir ayak evvel becermeğe koyuldular.

Kilise tefrika ve ihtilâlleri, hep "âmâl-i siyâsiyye" zeminini ihzar için bir vâsıta addolunmuş, hattâ "Bulgarya³²," âdetâ Eksarhlığın açılması sâyesinde "Bulgarya" olmuş idi. Bu hâlde, acaba Makedonya'daki Osmanlı Bulgarlar[1] da, kazandıkları metropolitlik³³ beratlarından, isterlerse, siyâseten istifâde edebilirler mi? Buna hiç şüphe yok! Zira bilhassa Makedonya kiliselerinde dinî değil, millî olmakla beraber, istiklâlcûyâne³⁴ olan telkînât hüküm sürer. Kiliselerle beraber hususî mekteplerin de açılması, arttırılması bayağı "usûl ve kânun" sırasına girmiştir. Demek ki Bulgarlar, telkînât ve neşriyât vesâit ve merâkizini elde etmişlerdir.³⁵ Öyleyse Rum ve Sırların, Bulgarları kıskanmaları ve Bulgarların kendilerine galebe çalacakları korkusuna tutulmaları tabiidir. Öyle ise, icap eden esbâb ve tedâbire tevessül eyleyecekleri daha tabiidir; nitekim Sırlar, hususî kiliseler açmaları için kendilerine de müsaade olunmasını talep

³² Bulgaristan. (Ç.N.)

³³ Ortodoks Hristiyanlığında patrikten sonraki ikinci büyük din adamı, piskoposluk. (Ç.N.)

³⁴ İstiklâl ararcasına, onun peşinde koşar gibi. (Ç.N.)

³⁵ Bir İstanbul gazetesine göre [hangi gazete olduğunu bilmiyoruz – Ç.N.] Bulgaristan'da 2006, Osmanlı ülkesinde 1067 kilise ile [Bulgaristan'da] 1961, [Osmanlı'da da] 1175 papaz varmış(Y).

ettiler[se de], muvaffak olamadılar. Bunun üzerine elde mevcut vesâit ve vesâili takviye etmeğe, telkînât ve neşriyâtı, ne suretle olursa olsun, tezyit eylemeğe karar verdiler. Rumlar da bu yolu tuttular. Bulgarlar, gördükleri bu şiddetten ürktüler. Bunlar da, var kuvveti pazıya verdiler. Bu rekâbetler, bu müsâbakalar yakın zamana kadar yalnız mânevî idi. Yalnız telkînât ve neşriyâtla idi...

Maksat, evvel-be-evvel,³⁶ ekseriyet teşkil etmek olduğundan telkînât ve neşriyât ile hem kendilerinden bir ferdi kaybetmemeğe, hem de hasımlarından kandırabildiklerini kendilerine almağa uğraştılar. İş kızıştı! Bulgarlar, kimseye vakit kazandırmamak, hemen hasımlarına galip gelmek fikri ile telkînât ve neşriyâtı kısmen silâha tahvil etmek istediler. Denilebilir ki sözle, ifsâdâtla, aldatmakla, hattâ ellerindeki o kadar kiliseyle, mekteple karşılarındaki şiddeti hükümsüz bırakamayacaklarından korktular. Rumları, Sırları doğrayarak azaltmak cihetini iltizâm ettiler. Mâmâfih, bunların da boş bulunmayacakları tabiidir; Bulgarları sırasına göre “tepeleyecekleri” [ise], daha tabiidir.

Pek dehşetli olacak olan bu rekâbet [,] henüz başlamıştır.³⁷ Yazık... Dehşetli olmakla beraber, [isterse] cüziyen olsun, hiçbir için faydalı bir netice vermeyecektir. Zira bu rekâbetin esası [,] ekseriyet teşkili meselesinden ibarettir. Bu mesele ise gayrikâbil-i hâldir. Çünkü adedi nüfusça aralarında görülen fark, hiç nispetindedir. Binâenaleyh hiçbir, diğerini ezemeyecek ve binâenaleyh hiçbir, ekseriyet teşkiline muvaffak olamayacaktır. Ne fayda ki bu uygunsuzluğu çıkaran o şaşkın ihtilâlcilere hakikat-i hâli anlatmak, mümkün değildir. Zira Makedonya için olan bu kuru gayretleri, kendiliklerinden değildir. Arkada “asıl müşevvikler”³⁸ vardır. Onlar teskin ve iskât edilmeli ki, çılgıncasına “Makedonyacılık” edenler, bir daha meydana görünmesin. Bu ise [,] müşevviklerin pek hırslı, pek acemi olmaları cihetiyle âdeta muhaldir!

Yine bir yüz seneden beri Osmanlı toprağı üzerine dikilmiş olan enzâr-ı hırs ve istilâ, Makedonya cihetlerine pek keskin surette münatıf olmaktadır.

Devletlerin çoğu, mevcudiyet-i mevkia ve mülkiyesi itibarıyla ya temin-i istikbâl, ya muhâfaza-i hâl yahut cihangîrâne bir ikbâlden ibaret bir istikbâl için yorulmaktan hiçbir zaman hâlî kalmaz. Bu üç gâilenin birincisinden kurtulan eğer kavi ise, üçüncüsüne tutulur. İşte Makedonya’ya göz dikmiş olanlar da, Makedonya’ya bir ân evvel pençelerini atmak isteyenler de güya temin-i istikbâl gâilesindedirler. Bunlar Yunanistan ile Sırbistan hükûmetleriyle Bulgaristan “Emâretidir”³⁹.

Sırbie, Makedonyalıların baştanbaşa Sırp olduklarını; Üsküp’ün Sırp hükümdarlarından Duşan⁴⁰ devirlerinde Sırbistan’a payitahtlık ettiğini söyleye söyleye bitiremeyerek, bütün Makedonya’nın Sırbistan’a ait olduğunu ve Bulgaristan’ın Varna’sı, Yunanistan’ın Glos’u⁴¹ bulunduğunu ileriye sürerek “Sırbistan’ın bâhusus bunca eski hak temellükü varken, niçin bir Selanik’i bulunmasın” meselesini ortaya koyuyor. Hattâ, tabii düşmanı olan Bulgarlarla uyuşmak üzere, “Kavala’yı Bulgaristan’a bırakmak” gibi semâhatlar bile ibrâz ediyor!

Ne yapsın ki: Makedonya için kendisi gibi aynı iddiada bulunan “Bulgarya” da, Yunan da Selanik’ten bir türlü vazgeçmiyorlar. Zira ikisinin de gözü, “İstanbul[un] yedi tepesindedir”. “Bulgarya”, Selanik’in Sırbie’ye geçmesiyle, kendisinin arkadan dehşetli surette tehdit

³⁶ Öncelikle. (Ç.N.)

³⁷ Akıbet Makedonya, salhaneye dönmüştür. Bu insan kasapları 11 Temmuz ile [II. Meşrutiyet – Ç.N.] bitti. Fakat aldanmayalım! Yine kulaklar kırıste, gözler etrafta gerek. Bu günlerden de iblisçesine istifade ile yine kasaplığa yol açacak hazırlıklarda bulunanlar, şeytan sürüsü kadar (Y) [Müellifin dipnottaki bu öngörüsü, Balkan Harbi ile aynen ve pek feci olarak yaşanmıştır – Ç.N.].

³⁸ Teşvik edenler, yönlendirenler. (Ç.N.)

³⁹ Bulgaristan, o dönem görünürde Osmanlı’ya bağlı olan “muhtar” bir hükûmet idi; Meşrutiyet’ten sonra büsbütün elden gidecektir. (Ç.N.)

⁴⁰ Stefan Duşan (1331-1335); XIV. asırda hüküm süren ve Orhan Gâzi ile mücadeleye girmiş olan bir Sırp hükümdarıdır. Sırlar, devletleri fethedilmezden önceki son büyük hükümdarları olan bu zatı millî kahraman olarak görür ve adını çocuklarına verir (Cezar, 2011) (Ç.N.).

⁴¹ Bu kelimenin ne olduğundan emin olamadık. (Ç.N.)

olunacağını ve Sırbîye'nin, Selanik sâyesinde edineceği kuvve-i bahriye karşısında pek çok zaman kımıldanmamağa mecbur olacağını düşünüyor.

Yunan'a gelince, bu da evveleminde "İstanbul yolunun" kapanacağı mülâhazasını yürüterek değil Selanik'in Sırbîye'ye, Kavala'nın "Bulgarya'ya" geçtiği dakikada bile kıyametleri kopardımağa hazır duruyor!

Yunan'ın, "Sırbîye ve Bulgarya'nın" bu Makedonya âmâllerini husûle getirmek için mürâcaat ettikleri çare, kuvvet-i harbiye değil, mânevî, fakat şeytanî bir kuvvettir ki o da, hile ve ifsâda müstenittir. Bu da, Makedonya'da taraf taraf ihtilâller çıkartmaktan ve bu ihtilâlleri menâfîlerine yarayacak derecede ihzar ve teşdit, ve yine kendi menâfîlerini temin eyleyecek bir neticeye müncer edebilmek fikri ile unsuran bir bulundukları Makedonyalılar adedini tezyit eylemekten ibarettir. Bunun için de Yunan, Makedonya'nın yalnız Rumlarını değil, sâir akvâm-ı Hristiyanîyesini de "Yunanlaştırmağa" çalışır, durur. "Sırbîye ve Bulgarya" da aynı yolu tutmuştur. Biri Makedonyalıları "Sırplaştırmağa", diğeri de "Bulgarlaştırmaya" uğraşır. Bunun için ise evveleminde Makedonya'daki kilise ve mektepleri, meselâ birer "Yunan dârü'tterbiyesi"⁴²; doğrusu, "Yunan fesat ocağı" hâline koydular. Makedonya'ya papaz ve mektep hocası kılığında fesatçılar koydular. Yavaş yavaş konsolos ve tüccar vekili unvan-ı resmîsini taşıyan müfsitleri çoğalttılar. Bunlar kifâyet etmedi. Artık açıktan açığa hareket etmeğe karar verdiler. Birer "Makedonya komitesi" yaptılar. Vâkîa komiteler, çok defa yalnız Makedonya için çalıştıklarını iddia ederler ve mensup oldukları hükûmetler de, arada sırada icrâatlarına mâni olur gibi görünürlerse de bunlar, birer dolaptır. Bu dolabı, bu fırladıkları çeviren komitelerin de çehrelerine dikkat olursa görülür ki, aynı emel ile takılarak gittikçe inceleşen birer nikab-ı mefsedet [fesatlık perdesi] altına gizlenmiştir. Bu nikabı, neredeyse, tamamıyla kaldırıp atacaklar ve Makedonya'ya birer kuvve-i harbiye salacaklardır.

Elhâsıl mesele, "Makedonya Bulgar Komitesi (Bulgar hükûmetinin Makedonya kolu)" demektir. Evet; ne Rum, [ne] Sırp ne de Bulgar komiteleri Osmanlı Rum, Sırp ve Bulgarlarından mürekkep olmadıklarından mâadâ [,] Osmanlı hükûmetinin "tarz-ı idâresinden hoşnut olmamak" sâikası ve müstakil bir idâre teşkil etmek fikri ile kıyam etmeyip ancak iltizâm eyledikleri ve "mebus" ve unsuran "mensubu" oldukları hükûmetlere Makedonya'yı kazandırmak maksadıyla ihtilâl çıkarmakta ve ahâlî-i Hristiyanîye, bunların eblehfiribane⁴³ teşvikât ve telkinâtına kapılarak "Yunan, Sırbîye ve Bulgarya âmâl-i siyâsiyyesinin" husûle gelmesi için âlet olmaktadır. Heyhat ki kendileri de, müşevvikleri de bermurat olmamakla kalmayıp pek ziyâde perişan ve nadim [pişman] olacaklardır. Zira imdatlarına yetişerek kendilerini kucaklayacaklarını umdukları "Yunan, Sırbîye ve Bulgarya" daha kımıldanmadan öteden iki dehşetli hükûmet, o bekledikleri açgözlü "kargaların" en "babaçları" Makedonya'ya çullanıvereceklerdir!

Gâile gâileyi açar: Rusya, eski zaman modasını güden bu cihangîrlik delisi, Balkan Yarımadası'nı istilâ etmek için el altından çalışıyor. Binâenaleyh Nemse⁴⁴ gibi bir hükûmet bile bugün temin-i istikbâl gâilesi içinde bulunuyor ve Makedonya'ya göz dikenlerin en harisleri sırasında duruyor.*

Berlin Muâhededesi⁴⁵ Nemse'nin Makedonya'ya açtığı yolu kapatacak iken -Bosna ve Hersek'i zir-i işgaline vererek- büsbütün genişletti. Bu sâyede âmâl-i istilâkâranesi için güçlük çekmediği görülmektedir.

Nemse nüfuz ve ifsâdâtı [,] Yukarı Arnavutluk'u epeyce kapladığı gibi Makedonya'ya doğru da daimen yayılmaktadır. Aşağıdan yukarıya doğru ilerlemekte olan Fransa Katolik

⁴² Okul. (Ç.N.)

⁴³ Ancak eblehlerin inanacağı (Ç.N.)

⁴⁴ Nemçe; Avusturya, daha doğrusu; Avusturya-Macaristan (Ç.N.).

* Nitekim ak saçından, [ak] sakalından sıkılmadı. "Bulgarya" gibi haşarı bir çocuğa kılavuzluk etti. İnsanlığı ayaklar altına aldı. Alsın [,] alsın... Akşama, sabaha mahvolacaktır [öyle de oldu - Ç.N.]. O vakit de alsın(Y)!

⁴⁵ 93 Harbi'nden sonra, Avrupa'nın müdahalesiyle, Yeşilköy yerine, Rusya ile akdettiğimiz antlaşmadır. (Ç.N.)

telkinâtı, Nemse âmâli ile birleşecek [ve] Nemse âmâline yardım etmiş olmak üzere, ortadan kaynayıp gidecektir. Yani Avusturya, bir gün gelecektir ki, Makedonya Katoliklerinin hamisi kesilecek; bu sıfatla, bu vesile ile –kendisince, emniyet-i istikbâlin husûle gelmesi noktai-nazarından- “teâlî” demek olan aşağılamağa muvaffak olacak, aşağıya doğru iniverecektir!

Evet; Nemse, Makedonya’ya, Makedonya’nın ruhu sayılan Selanik’e akın etmek için vakit bekliyor.

İtalya’yı unutmamak lâzım... Mâmâfih bu ikisi [,] birbirini hoşnut etmekte güçlük çekmez.

Almanya da var. Fakat onun gözü, başka taraftadır. Zaten İttifak-ı Müselles’in⁴⁶ bu ahû babası Selanik’in, bilhassa Nemse eline geçmesini kerhen değil, maalmemnuniye hoş görür. Zira bu mühim “ihracat kapısından” kendisi de, Nemse kadar istifade edebilir.

Gâile gâileyi açar: Nemse’nin Makedonya için bu derece hırs ve gayret göstermesine sebep Rusya olduğu gibi, Nemse’deki bu hırs ve gayretin tezâyüt etmesi de Rusya’yı çılgınca-sına bir faâliyete sevk etti.

Bulgarlar [,] Rusya için pek kıymetlidir. Zira bir Bulgar, bin Moskof’tan değerlidir. Rusya, ayağı altında karınca kadar küçük, karınca kadar zayıf gördüğü “Bulgarya’dan” vazgeçemez. Bu haşarı, bu karınca kendisini ne kadar iğnelese, [yine de] “of!” demez. Bulgarlar kendisine her vakit dirsek çevirseler, başları sıkışınca da Rusya’ya “imdat” deseler yine de umduklarından ziyâde muâvenet görürler. Rusya’nın “Bulgarya” istiklâlîni müteakip yediği tokat üzerine Bulgar’a surat asması câlîdir [öylesinedir]. Bu, elâleme karşı “haysiyetperestâne [haysiyet satan]” bir gösteriştir. Siyâset, bâhusus istilâcûyane ve cihangîrâne bir siyâset [,] öyle namus ve haysiyet tanımaz. Nitekim Rusya, Ayastefanos Muâhedesi⁴⁷ ile kazandırmak istediği, fakat Berlin Muâhedesi’nin geri aldığı Kavala’yı [,] hâlâ “Bulgarya’ya” elde ettirmek faziletinde (!) bulunuyor. Demek ki, dünyanın her tarafında olduğu gibi, Makedonya’daki kıyametler de hep Moskof’un başı altından kopuyor. Yazık... Rus politikasına hâlâ aldanan yahut, evvelce olduğu gibi, sonradan yine bulacağı hile, düzen sâyesinde o politikanın kurbanı olmayacağı zannıyla hâlâ Ruslardan uzaklaşmayan Bulgarlar ise [,] Makedonya için de Moskof’a başvurdular.⁴⁸

Ey... Bakalım; bu tecrübelerin neticesi, her vakit “Bulgary”a menâfii şeklinde mi zuhur edecek? Bize kalırsa, alehusus Makedonya’daki neticesiz ve sürekli ihtilâlât-ı müthişeyi teskin vesilesiyle zuhur edecek olan İttifak-ı Müselles’in, yahut yalnız Nemse’nin, Balkan tecâvüzâtına karşı İslavları müdâfaa etmek üzere Moskof askeri, meselâ Varna’dan içeriye doğru ilerleyiverecektir!

İslavların müdâfaası bir sözdür: Bu, zahir bir vesile-i müdâhaledir. Hakikat-i hâlde Rus istilâsından, Rus cihangîrliğinden ibarettir. Binâenaleyh Balkanlar’a, Makedonya’ya bir kere sokulmuş olan Moskofları artık kapı dışarı etmek mümkün olmayacaktır.

Birer hakikat-i müstakbele demek olan şu mülâhazât-ı müthişe [,] Anadolu ve Arabistan’a da râcidir. Bu hâlde Balkan hükûmât-ı sagîresi [küçük devletleri] ile beraber koskoca, fakat pek baygın [ve] pek uykucu bir hükûmeti de can çekişir görmekten kendimi alamayız.

Devlet-i Osmaniye, mülken bugün, ancak muhâfaza-i hâl gâilesiyle meşgul olabilir.

Bir vakit dört yandan öyle hudutlar dâhilinde bulunuyordu ki, tahaffuzi ve tedâfûi esbâba tevessül etmiş olsaydı, elinden kimse bir karış yer kapamazdı. Zira o hudutlar kalem-i

⁴⁶ Üçlü İttifak Devletleri. (Ç.N.)

⁴⁷ Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusya’sı arasında Yeşilköy’de imzalandığı için tarihimizde “Yeşilköy Antlaşması” olarak da geçer. Nihai bir barışın yapılacağı Berlin Antlaşması’na (1878) giden “ilk adım” hüviyetindedir. (Ç.N.)

⁴⁸ Bu bapta esbap [,] elbette pek çoktur. Başlıca[-sı ise] şudur: Rusya [,] Sırlara -Makedonya nâmına- nakden muavenet etmek ve Yunanistan’a taraftar olmak gibi bir hile sâyesinde Bulgarları düşündürmüş ve kendisine mürâcata mecbur etmiştir.

siyâsetle değil, yed-i kudretle çizilmiş, öyle meydana gelmiş idi. Hep hudud-u tabîyyeden mâdüt idi. Hele Tuna ve hele Balkanlar, dünyada emsalsizdir.

Vaktaki [Osmanlı] Tuna'yı da, Balkanlar'ı da elinden kaçırdı; artık Avrupa-yı Osmanî'deki hâkimiyetini de tehlikede bıraktı. Bu hâlde, bilhassa o günden beri Devlet-i Osmaniyye için zararı tazmin; yani, tekraren temin-i istikbâl cihetini düşünmek farz olmuştu. Heyhat ki, zararın tazmininden vazgeçtik, elde bulunanları kaçırmamak, yalnız muhâfaza-i hâl ve mevki eylemek cihetince bile vakt-i nuhuset [uğursuzluk] gibi hulûl eden [gelen] “devr-i ...” de, başta bu devri açan [ve] Osmanlıların başına nice yüz bin felâket ve musibet getiren* ... bulunduğu hâlde erkân-ı devletin kâffesi kayıtsızlıktan, mülkü yabancılar eline suret-i gayri resmiyede teslim etmekten gayri bir iş görmediler.⁴⁹

Denilebilir ki, bu ihânetlerine bir şekl-i resmî vermekten de çekinmemişlerdir. Bu heyet-i ... yece de her vakada, her vakit mümkündür. Hamdolsun ki Osmanlılığın esasını teşkil eden “Osmanlı oğlu Osmanlılar”, bilhassa Makedonya cihetince Arnavutlar ne bu kayıtsızların, ne de meydanı boş bularak tecâvüzde pek ileriye varanların kurbanı olmamak üzere birçok müdâfaa ve fedakârlıklardan geri durmadılar. Vâkîâ Makedonya'nın her karıştığı zamanda hükûmet, kuvve-i askeriye ile [oranın] müdâfaasına var kuvvetiyle koştu. Fakat Makedonya'nın bu veçhile olan müdâfaa ve muhâfazası [,] esasen esassızdır. Zira hükûmet⁵⁰, evvelâ adâlet ve ıslahat gibi silâh ve kuvvete ehemmiyet vermiyor. Sâniyen, Makedonya karışıklığının üssül-esasını [asıl kaynağını] kale almıyor. Nihâyet ...⁵¹ mecbur oluyor. Makedonyalıların bir takımını memnun, bir takımını [da] meysus ediyor; meselâ Bulgarlara kilise beratları veriyor! Haydi, versin diyelim! Fakat Makedonya'nın muvâzene-i tammede [tam bir dengede] bulunması, sakinleri olan akvâm-ı muhtelifeden bir-ikisini okşamak, diğer birkaçı [nı ise] mahrum-ı nevâziş edilmek ile [okşamaktan mahrum bırakılmakla] mümkün olamaz. Nitekim; Arnavutlar, ezcümle Bulgarların mazhar oldukları müsaadâtı görünce, yıldırımla vurulmuşa döndüler. Mâmâfih ne biçimde, ne fikirde olduklarını bildikleri heyet-i ... yeyi gözleri önüne getirerek devlete küsmediler. Yalnız “Makedonyacıları”, alehusus Bulgarları teftişe koyuldular. Kemâfi's-sâbık [daha önce de geçtiği gibi] yine gördüler ki, o “müsaadâtan” haincesine istifâde ediyorlar. Binâenaleyh Bulgarları âdeta doğramağa karar verdiler. Demek olur ki Devlet-i Osmaniye, “heyet-i hâzırasının” kötülüğü yüzünden, Makedonya için Arnavutlar gibi bir kuvve-i tedâfûyyeye mâlik oldu. Evet! Hükûmet Makedonya'yı müdâfaadan âciz kalsa, yahut “heyet-i [...]ye” müdâfaaya kalkışmasa bile Arnavutlar [,] Makedonya için mal, kan, baş, can esirgemeceklerdir.

Arnavutlar pek mert, pek ziyâde faziletli ve yürekli olduklarından bu hasletlerden mahrum bulunanlar için pek dehşetli bir kavimdirler. İşte bir taraftan bu korku ile; bir taraftan da “Makedonya karışıklıklarını vesile edinerek Nemse ve Moskof müdâhale eder de, emeller mahvolur” düşüncesi ile “Makedonyacılar”, “Makedonya meselesini” başka tarzda halle yeltendiler ki, o da “Makedonya Makedonyalılarıdır” esasına müstenittir.

Sırp ve Bulgar hükûmetlerinin “başbozuk askerleri” demek olan “Makedonya komiteleri” [,] “Makedonya”yı doğrudan doğruya merbut ve tâbi oldukları hükûmetlere rabt ve ilhak edemeyeceklerini, birçok mevani ve muhatarat [engeller ve tehlikeler] görerek, neden sonra anladılar ve Makedonya'da “müttefika (konfederasyon)” usulüyle idâre olunacak bir “hükûmet-i mümtaza veya müstakile” tesisi tasavvurunu ortaya koydular. Bu sâye de Makedonya akvâm-ı muhtelifesi, güya beraber birleşecek, maksat da husûle geliverecek! Meselâ Makedonya'daki “Osmanlı Bulgarlar[ı]” [,] “Bulgarya” idâresine bugünkü (yani dünkü) Osmanlı idâresini bile tercih etmektedirler. Binâenaleyh “Bulgar komitesine” pek o kadar yüz vermektedirler. Fakat birbirinden beter o iki idâreden başka, yeni ve “Makedonyalılara” rahat ve saadet vereceği memul bir idâre tesis olunacağı ve Makedonya'da yalnız bu idârenin hüküm

* Bu günlere hürmet [bize,] beş-on kelimeyi kaldırttı (Y).

⁴⁹ Tunalı Hilmi buralardan, kendi dipnotuna göre, “beş-on kelime” çıkarttıysa da bu ve bunu takip eden çok sert eleştirilerin II. Abdülhamid'e ve o dönemin devlet adamlarına olduğu, kendiliğinden anlaşılmaktadır (Ç.N.).

⁵⁰ Osmanlı İmparatorluğu'nda Sultan II. Abdülhamid Dönemi kastediliyor (Ç.N.).

⁵¹ Tunalı Hilmi, burayı da çıkarmış (Ç.N.).

süreceği o biçarelere anlatılırsa [,] komiteler yine koşa koşa yardım ederler. Değil onlar, Müslümanlar bile bâhusus “müttefika” usûlü kabul ve tatbik (?) olununca Makedonya da başlı başına idâre olunur, ufak ufak hükûmetler teşekkül edecek, bu hükûmetler dâhilindeki ekseriyet-i külliyyeden ibaret ahâli, hâkim olacak; her hükûmet ahâlisi, istediği gibi kânun yapacak, yalnız hârice karşı hepsi birbiriyle müttefik bulunacak! Elhâsıl: kimsenin menâfi-i milliyye ve mülkiyyesi, kimseye geçmeyecek!

Güzel, değil mi? Fakat safdil, aldanır bir fikir olduğuna şüphe edecek hiçbir kimse, bunun bir hile olduğunu anlamayacak hiçbir sersem yoktur. Zira “müttefika” usûlünün daha ilân olduğu gün Bulgarlar “Bulgarya’ya”, Sırlar [da] Sırbîye’ye dönüvereceklerdir. İşte “müttefika” fikrini tevlit eden ümit! Bundan çıkan netice, “müttefika” fikrini çıkaranların da Sırp ve Bulgar hükûmetleri olmasıdır.

Rumlara gelince, bunlar da çarnaçar Yunan’a iltihak edeceklerdir. Evet: Rumlar maalmemnuniye değil; maatteessüf, çarnaçar Yunan’a iltihak edeceklerdir. Tâbir-i âherle [diğer bir deyişle] Yunan, Makedonya’nın bir kısmına kanaat etmeğe mecbur olacaktır. Hâlbuki bu mecburiyeti tevlit edecek bir harekette bulunmayı o ağgözlü, en müthiş bir hata sayar! Çünkü bu mukâseme ile Yunan için “Bizans İmparatorluğu’nun iadesi” ümidi (!) sönecektir. Çünkü “İstanbul yolu” kapanacaktır. Öyle ise Yunan, “müttefika” usulünü, ölür de, kabul etmez.

Rusya, Makedonyalıların bu fikrini terviç ve tasdike âmâdedir. Zira onun en birinci emeli -söylendi- Bulgarlara Kavala’yı kazandırmak daha doğrusu Akdeniz’de kendisine bir nefes deliği açmaktır! Bu hâlde Nemse, o usûlü reddedenlerin birincisi olacaktır. Zira ne o gözler⁵² Selanik’ten ayrılabilir, ne de Moskov’un Balkanlar’a sokulmasını hoş görür!

Dâhile gelelim: Makedonya’nın Osmanlı’dan ayrıldığını ilân etmek [,] Arnavutlara ölüm haberini vermek demektir. Zira Devlet-i Osmaniyye’nin Avrupa’daki hayatı [,] Makedonya’nın Mülk-ü Osmanî’den ayrılmasıyla yahut Avrupa’yı Osmanî’de “Makedonya hükûmeti” denilecek bir çibanın zuhuruyla hitam bulur.

“Arnavutlar da ilân-ı istiklâl etsinler” denilirse; evvelâ hilâfet ve İslâmiyet’e, sâniyen [de] kendilerine karşı unutulmaz bir cinayet işlemiş olacakları için Arnavutların böyle bir sersemliğe kalkışmayacaklarını “Makedonyacılar” iyi bilmelidirler ve unutmamalıdır ki Arnavutlar, o istiklâl nasihatini (!) tutarlarsa, Makedonya’nın nısfını kazanırlar.⁵³ Artık bilemeyiz, “Makedonyacılar” ne kalır... Bizce kalacak bir şey varsa, o da “Arnavut tokadıdır.” Elhâsıl Arnavutlar, Makedonya’nın kısmen veya külliyyen civar hükûmetlere ilhak olunmasına karşı yıkılmaz bir mâniadırlar.⁵⁴ Buna bütün Osmanlıların da mukavemetini zamm etmek icap eder. Çünkü Makedonya’yı paylaşmaya koşacaklar içinde yalnız Düvel-i Muazzama kârlı çıkacak; fakat bu taraftan hissedar olamayanlar [,] Memâlik-i Osmaniyye’nin saire cihetlerine abanacaklardır. Bu kıyametin zuhuruyla sebep olanlar da, yani Balkan hükûmât-ı sagîresi de, artık fazla görülecektir! Bu hâlde “Yunan, Sırbîye ve Bulgarya”, “Makedonya fesatçıları” yetiştirmekten vazgeçerek Makedonya için umûma muzır olan istiklâl ve imtiyaz fikirlerini besleyenlere, bütün Osmanlılarla beraber, düşman kesilmelidirler.⁵⁵ Ne çare ki hırs ve tamah, bu şaşkınların gözlerini bürümüş; gaflet ve cehâlet ise bunlara ve bunların fesatçılarına uyanları söz anlamayacak bir hâlde getirmiştir. Öyle ise söz anlayanlar, akıllar [ve] yarını düşünenler, “Makedonya” diyerek salyasını akıtanlara karşı tetik davranıp icabında “Makedonya için” canlarını bile vermemelidirler.

⁵² Metinde “gözlem” olarak yazılmıştır (Ç.N.).

⁵³ Çok geçmeden Arnavutlar da Osmanlı İmparatorluğu’ndan ayrılacaklardır (Ç.N.).

⁵⁴ Kürtlerle Yemenli[ler], hatta Trablusgarplı kardeşlerimiz de bu değeri haizdirler [ikinci baskı yapılırken Trablusgarp’ta savaş devam ediyordu – Ç.N.]. Böyle iken pek başka türlü mazlumdurlar. Onlara pek başka türlü acırız. Evvelbeevvel mekteplere, sağlam bir maarife, terbiyeye hemen kavuşmalarını pek isteriz (Y).

⁵⁵ Tâ eski zamandan beri, ay geçmiyor, [...] Rum unsuruna milyonlar verir vasiyetler işitiliyor; fakat bunca eski [ve] bol milliyetperverlik Rumların iyiliği, terakkisi [için] değil, [...] - Burası da çıkarılmış Rumluk, hatta kiliseye kapanmış bir Rumluk için oluyor. Mahsûl olarak yalnız varlığı Rumlukta ibaret, ruhu Rumluğa boğulmuş; Rumlukta başka bir şey görmez, eksikliğini bile “meziyet” gibi tutar “canlı kibirler” yetiştiriyor. Rumlar, [yani] Yunanlılar işte bunun için terakki edemiyorlar. O fedakârlıklar iyilik değil, kötülük yerine geçiyor. İmd, Rum hemşehrilerimizle Yunanlı dostlarımızın megalomani [Megalo İdea] hastalığından kurtulmak üzere -Bulgarlardan olsun ibret alarak-yollarını, zamana göre değiştirecekleri memuldür. Yoksa istikbâlleri tehlikededir (Y)!

Makedonya, her türlü madenle dolu hazineler demek olan dağlarla muhattır [çevrilidir]. Bu dağların mümbit kollarıyla, bilhassa Rodop⁵⁶ silsilesini meydana getiren Prim [Pirin]⁵⁷ ve Despot⁵⁸ dağlarını tetviç eden [taçlandıran] büyük büyük ormanlarla Manastır, Siroz, Selanik; bâhusus Kosova gibi geniş ve mahsuldar sahralar ile ve birçok göllerle müzeyyendir. Her tarafında sürülerle hayvânât beslenebilir. Makedonya’da bu yüzden, yılda 5-6 milyon kıyyelik⁵⁹ yük ticareti edilir. Yer pek kuvvetli ve bereketlidir. Bağ yetiştirmeğe, afyon [ve] hele -birkaç senelik tecrübeye göre, yılda beş milyon kıyye mahsul verecek derecede- pamuk zerine müsaıttir; ve hele tütün zerine pek elverişlidir. İpek böceği [ise] mükemmel surette yetiştirilir.

Makedonya öyle bir sahile mâliktir ki, her noktada bir başka letafet görülür ve her cihette, ticaret medhal ve mahreci olmağa lâıyk nikât-ı bahriye göze çarpar. Ezcümle Selanik limanı ve körfezi için “dünyada emsalsiz” demek [,] hemen hemen câiz olur.

Selanik mevkii, ticaret ve siyâset-i bahriyece pek değerlidir. Bugün bile senevî 12-13 bin sefinenin girip çıkmakta olduğu limanı [,] yarın bütün Avrupa’nın Hint ticaretine medhal ve mahreç olacaktır.

Makedonya [,] bu kıymet-i tabîyye ve ehemmiyet-i mevkiasından mâadâ, bir vüsat-ı azîmeyi [büyük genişliği] haiz. O derece vasidir ki, Yunanistan’dan bir sülüs kadar⁶⁰ fazla [,] Sırbistan’dan iki kere büyük ve âdeta Bulgaristan kadardır. Avrupa-yı Osmanî’nin yarısından ziyâdesini havi olup 94 bin kilometre murabbanda [kilometrekarede] bir mesaha-i sathıye arz eder.

Makedonya [,] bugün Osmanlıların zir-i idâresinde bulunmaktadır. Vilâyât-ı Osmanîye’den Selanik ve Kosova vilâyetleriyle, Edirne vilâyetinin garp ve Manastır vilâyetinin şark cihetlerini teşkil eder.

Makedonya, epeyce zaman var ki, “Makedonyalıktan” çıkmıştır. Zamanımızda ise şimâl-i şarkiden Köstendil’e civar olan pek cüzi bir kısmını Bulgaristan’a, kısm-ı garbîsini de Arnavutluk’a terk etmiştir. Fakat bu iki terk ediş beyninde küllî fark vardır! Bulgaristan olan kısmı, meselâ baştanbaşa Türkler tarafından işgal olursa idi, yine “Bulgaristan” addolunacaktı. Arnavutluk kısmı ise böyle olmayıp tamamen “Arnavutluk” olup gitmiştir. Makedonya’nın uğradığı bu istihaleler, bu temessülat yakında zuhura gelmiş değildir!

Makedonya “Makedonyalıktan” çıkalı, yani Makedonya’nın mevcudiyet-i siyâsiyye ve mülkiyyesi kaybolalı iki bin sene oluyor. Bu kadar müddet zarfında, hattâ daha evvelden beri, başka milletlerin pay-ı hücumu altında yoğurulmuş, durmuş olan Makedonya ile beraber “asıl Makedonyalılar” da başkalaşmışlar, gelenlere karışmak suretiyle mahv ve kaybolmuşlardır.⁶¹

Ne hacet! Bugünkü Makedonyalılar bile birbirlerine karışmışlardır.

Frenkler, bizim “tүrlü” dediğimiz yemeğe “Makedonya” derler. Mevzuubahsimiz olan kıta, galiba bu tabir için bir me haz, bir menşe olmuştur! Evet; tencere de, tenceredekiler de, yani “Makedonya” da, “Makedonyalılar” da pek az zaman, evvelkilere nispeten bile pek başkalaşmıştır, âdeta tanınmayacak bir hâle gelmiştir! Bugün öyle “Makedonyalılar” görülüyor ki,

⁵⁶ Rodoplar; Balkanlar’da bulunan mühim bir sıradağ (Ç.N.).

⁵⁷ Pirin Dağları; Bulgaristan’da bulunan bir dağdır (Ç.N.).

⁵⁸ Yine Rodop dağları. (Ç.N.).

⁵⁹ 5-6 bin ton (Ç.N.).

⁶⁰ Üçte bir (Ç.N.).

⁶¹ Bizans İmparatorluğu zamanında Vardar Vadisi’ne; Ohri, Vodina cihetlerine yerleşen Oğuzlardan bile, kan kardeşleri olan Osmanlı Türkleri bir eser bulamamışlardır. Eser bulmak değil, ha; bunların oralara geldiğini ve o civarın bugünkü ahalisinin ecdadını teşkil ettiklerini, bhusus Bizans İmparatorluğu’nun mevâki-i âlisini işgal ederek en birinci ricâl ve ekâbiri sırasında bulunduklarını da iştmemişlerdir, sanırız. Bu “inkıraz” göre denilebilir ki, bugünkü Makedonyalıların damarlarında Türk kanı vardır. Arnavutlar en eski ve asıl Makedonyalılar gibi gösterilebilirlerse de, esasen İlliryalı addolunurlar. Birinci kısımda söylenen Edes şehri isminin Arnavutça olduğuna bakılırsa, Edes’i bunların inşa ettikleri anlaşılıyor. “Sahte Yunanlıların” iddialarını iptal için bir delil daha!

unsuran mensup oldukları kavimden olduklarını ya iddia ediyorlar, yahut unsur-ı aslilerini bile bile çiğneyerek bir başka kavme, bilhassa Yunan’a, perestîşkâr oluyorlar.

Ne olursa olsun! Yunanlılar ve saire, mütevaliyen Makedonya’yı nasıl zapt etmişler ise Osmanlılar da öylece feth eylemişlerdir.

Makedonya’ya ait hakâyık-ı târîhiyyeyi değil, göz önündeki “nevi-i nüfus” adedini bile tebdil ile “Makedonya bizimdir” diyenlerin ağızları kapatılmalıdır. Bugün -târihin tayin ettiği hududa göre- Makedonya’da 1,5-2 milyon nüfus yaşıyor. Bunların çoğu, garpta %60’ı, Arnavut [olmakla beraber], alelhusus her tarafta sülûsanından⁶² fazlası Müslüman’dır. Ekseriyet bunlarda ve bunlarla beraber olup kalacak olan Koço-Ulah ve Museviler gibi sair “Makedonyalılar” da, olanca maddî, mânevî; zahirî, bâtinî her türlü galebede bunlarla kalır. Bunlar var kuvveti kafaya, pazıya verip Makedonya’yı ıslah ve tahlis etmelidirler. Bunu vicdanen de, menfaaten de kendi üzerlerine farz bilmelidirler. Makedonya’ya en ziyâde alâkadar olmakla beraber çökmesi muhtemel, belki de muhakkak olan musibetten en ziyâde hissedar olacak da hep bunlardır.

Herkes, sözde temin-i istikbâl sevdasıyla dünyayı, Makedonya’yı altüst ediyor. Makedonya’ya gelecek ve Osmanlı idâresi yerine başka idâreyi ikame edecek olan muhakkak surette Moskof değilse bile, mutlaka Nemse’dir. Bu idâre bütün Makedonyalıları ezer, yutar; aslen, neslen Moskof veya Nemse işleri gibi bir şekle koyar. Makedonya’da yaşayanlardan Rumlar, Sırp ve Bulgarlar, bir vakit iyi-kötü yaşayabilirler; fakat geriye kalan Koço-Ulahlar, barınacak yer bulamazlar. Romanya’ya güvenilmez.

[Zira] Makedonya’ya ve dolayısıyla Osmanlı’ya bir hâl olunca, Romanya’nın muhâfazası hayata muktedir olacağı pek şüphelidir.

Koço-Ulahlar Makedonya’nın her cihetine, bilhassa garp ve şimal taraflarına yayılmışlardır. Bunlar, Bâb-ı Âli’yi bir kere merci tanımış ve artık Osmanlılığa hoş bakmaktan ayrılmayacak olan bu vatandaşlar, Makedonya Romen Komitesi’ni “Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin bir kolu” yapmalıdırlar. Bugün için de, yarın için de dost bildiğimiz Romanya’dan ziyâde Osmanlı, yahut “Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti” taraftarı kesilmelidirler. Nasıl bir menfaat, bir hayır gözlüyorlar; ne gibi bir ümîd-i selâmet ve saadet umuyorlarsa, evvelemirde Osmanlı’dan; fikirce, yürekçe ve hayatça tamamiyle Osmanlı olmaktan [ve] hep Osmanlılıktan ummalıdırlar. Yağmurdan kaçarken doluya tutulacaklarından korkmalıdırlar! “Makedonya fırsatçılarına” karşı edinmek istedikleri silâhı Fransa kötülük papazlarının hazırlaması, hoş değildir...

Bilhassa Selanik’te ekseriyet-i azimeyi teşkil eden Yahudi vatandaşlar, bu söze dikkat etsinler! Yahudi vatandaşların “Frenk” mekteplerinde yetişerek Frenkliğe yeltenmek gibi dinsizliğe pek müstait⁶³ ve meyyal olan evlatlarının yarınki semereleri, pek zehirli olacaktır. Frenklik ile Osmanlılığın mukayesesini[,] kendilerince -hele bu günlerde- pek zor değildir, sanırız. Bari bu mukayeseden çıkaracakları netice[,] kendilerini Osmanlıcasına bir çalışkanlığa sevk etsin. O derecede ki, iktisâb ve iddihar ettikleri servetlerini, cüziyen olsun, “Osmanlılığın selâmeti” nâmına sarf etmeği cana minnet bilmelidirler. Yoksa yarın Osmanlılara, Osmanlılığa bir belâ-i inkıraz musallat olunca “Makedonya çapulcuları” elinden ne canlarını kurtarabilirler, ne de mallarını! Bu hücumu karşı müdâfaaya, mevkian ve fitraten kendilerine güvenebilecek olan Arnavutlar bile muktedir olamayacaklardır.

Arnavutlar, Makedonya’nın her tarafında bulunurlar; hele garbında, ekseriyeti haizdirler. Denilebilir ki, değil Makedonya, bütün Avrupa’yı Osmanî, ancak Arnavut eliyle müdâfaa ve muhâfaza olunabilir. Fakat “Makedonyacıların” Makedonya’da bulundurdıkları el-kol,

⁶² Üçte iki (Ç.N.).

⁶³ Birkaç anlamı bulunan müstait; burada, “bir şeye hazır olmak” anlamındadır. (Ç.N.).

takındıkları zırh, kullandıkları silâh maddî değil, mânevîdir. Binâenaleyh Arnavutların bu yolda teşhiz edilmesi lâzımdır. Yani Arnavutlar[,] boğuldukları “cehalet-i tabîyyeden” kurtarılmalıdırlar. Arnavut Hristiyanların Rumlaşarak değil, Yunanlılaşarak verdikleri zayıat çoktur; pek dehşetlidir. Buna sebep, mektepsizliktir. Yahut mevcut mekteplerin az bulunması ve mektep denilecek bir hâlde bulunmamasıdır.⁶⁴ Bu mekteplerden Türkler bile istifâde edemiyorlar.

Türkler Makedonya’nın her cihetinde kesretle, bilhassa Manastır’da ve Köprülü’den itibaren şark cihetinde ekseriyet teşkil etmiş bir hâlde bulunmaktadırlar. [Ancak] Türkler hâlâ uyuyorlar; Türkler, hâlâ müdâfaa-i nefse bile kalkışmıyorlar. Hâlâ yarını düşünmeği aklına getirmeyen bir Makedonya sakini varsa[,] o da Türk’tür! “Bir tecâvüze karşı hâl-i tahaffuzi ve tedâfüide bulunmayanların sonu da mahvolmaktır, ve [dahi] bu surette mahvoluşta yıldırım sürati vardır” hükmü ile suret-i katiyyede mahkûm edilecek Makedonyalılar da bunlardır, Türklerdir!⁶⁵ Türkler... Ne diyelim? Dünkü Türkler degiller...

Mâmâfih az vakit içinde, en meyus olanları bile pek kavi bir ümide düşürecek derecede uyandılar. İnkılâpcûyâne terakkiyât-ı mânevîyyeden hissedar olduklarını göstermektedirler. Bu babda en müterakki olanlar, fedakârâne faâliyeti ele alıp Osmanlılığa hoş bakanlarla birleşmelidirler. Âkilâne ve hâkimane düşünen hemşehrileriyle baş başa vermelidirler. İcap eden tedâbir-i tedâfüiyyeye yapışmalıdırlar! Görülecek muvakkat ilk iş, badehu daimî son iş nedir? Netice olarak artık bunu anlayalım.

“Makedonya karışıklığı” esbâbına ait sözlerimizi hülâsa edelim: Rusya’nın istilâpe-restâne entrikası... İşte bu, esasın en derin noktasıdır. Mebni-i aslı budur. Bununla bir hizada bulunan bir nokta daha var: Yunan entrikası... Buna muayyen, belki de mümteziç [birbirine uyan], binâenaleyh görülmesi müşkül bir nokta da Fener’dir. Bu ikisini, herhâlde bir farz etmek enseptir [en uygundur].

Meselenin sathına doğru çıkalım: [Burada] Nemse entrikasına tesadüf ederiz. Bâdehu “Sırbîye ve Bulgarya” entrikasını görürüz. [Aslında] bunlar[,] hep Rusya entrikasıdır. Romanya ve Fransa entrikalarını da unutmamak elzemdir.

Meselenin tam sathına geldik mi bir pislik, bir zalim, iğrenç bir idâresizlik içinde kalırız. İşte ilk iş bunları, bu yolsuzlukları temizlemektir.⁶⁶ Bu sâyede ortalık biraz düzelir. Fakat bu düzgünlüğü taht-ı emniyete almak, meseleyi ancak dibe kadar takip ederek halletmekle olur. Yarı yolda devletimizi, “Balkan hükûmât-ı müttefikasını” teşkil etmiş görsek bile azmimize gevşeklik vermemeliyiz. Zira Yunanın, “Sırbîye ve Bulgarya’nın” entrikaları[,] bu haşarı, bu acemi çocukların afacanlıkları, ötede Rusya gibi bir müfsit varken pek zor, pek güç nihâyet bulur. Rusya, bunları “Yunan’ı ve Yunanın büründüğü entrikaları” ileri sürerek kışkırtıyor... Bu halde ilk iş müteferriatından olmak üzere, Yunan nüfuzunu kesretmeğe savaşılmıyız. Bunun için de evvelâ Fener’i [Patrikhane] teftişe koyulmalıyız.

Görüyoruz ki Fener’de “mum,” beyhude yere yanmıyor: “ruhü’l-kuds” nâmına yakılmıyor. Hükûmet içinde, hem de tebaa sıfatıyla bir hükûmet bulunuyor. Mademki Fener tebaadandır, Osmanlı’dır. Osmanlılar da onu ıslah etmek salahiyetini haizdirler.

Biz onu biliriz ki Panhelenizm, kısmen Fener’dedir. Panhelenizm nüfuzu, Osmanlı Hristiyanlarına Osmanlı hükûmetinin dokunmadığı ve hiçbir vakit dokunamayacağı milliyetlerini kaybettiriyor. Fener’den çıkan Hristiyan vatandaşlarımızı zehirliyor. Fakat bu zehrin tesiri, yalnız Makedonya cihetlerindedir; zira buralarda “Yunan fesatçıları” gibi muayyenler pek çoktur. Bu hâlde Fener’i Yunansız bırakmak elimizde değilse [de] Yunan’ı Fenersiz bırakabiliriz, ha! Binâenaleyh, mezhep ve diyanet mukteziyatına -hudut vererek- dokunmamak şartıyla,

⁶⁴ 1885’te yalnız Kosova ve Manastır vilâyetlerinde 51 kız, 133 çocuk Rum mektebi vardı. Dört sene zarfında 67 tane fazla olmuştur. 1890’da yalnız Manastır vilâyetinde 17 kız, 117 çocuk mektebi bulunuyordu. Bunlar için senede 400.000 frank sarf olunuyordu. Helenizm’in senevî sarfiyatı ise 15 milyon frank olup 1877’de 200 mektebi vardı. 1887’de [bunların sayısı] 333’e balığ olmuş ve talebe mevcudiyeti 18.541’den ibaret bulunmuştur. İbret!

⁶⁵ Bizans İmparatorluğu zamanındaki Türklerin unutuldukları hatırlanırsın!

⁶⁶ Kastedilen, yine II. Abdülhamid Dönemi’nin devlet adamlarıdır. (Ç.N.)

tarassut ve ıslahat-ı lâzımede bulunmalıyız⁶⁷. İşte Yunan nüfuzunu kesredecek tedbir, budur. Bununla “Sırbıye ve Bulgarya’yı da”, azıcık olsun, yerinde rahat durmağı kendi ihtiyarlarıyla mecbur ve Rusya’ya uymaktan tahlis ederiz. Rusya âmâl ve nüfuzu ilerlemeyince, bittabi, Nemse’ye de bir dereceye kadar sükûnet gelir.

Bu tedbirlerin esas-ı icrası cebir ve şiddete değil, akıl ve hikmete müstenit olmalıdır.

Makedonya’nın ıslahı, kuvve-i müsellaha ile mümkün olamaz. Harp ve darbin kalem ve fikre, zapturaptın hile ve iknaa istinat ettiği bir devirdeyiz. Nitekim “Makedonyacılar” da Makedonya’yı yerlerinden kımdanmayarak, yalnız muhâcemât-ı mânevîyye ile (ifsâdât ile) elde etmeğe uğraşıyorlar. Bilmukabil Makedonya’nın müdâfaası da, ancak silâh-ı mânevî ile mümkün olur [ki,] ıslahı da böyledir.

Bu silâhın tedarik olunacağı fabrika, “mekteptir.” Mektepler tezyit olunmalı; bunun için lâzım gelen fedakârlığı, her Osmanlı göze aldırmalı. Her mektep, “Osmanlı beşiği” ıtlağına şayan olmalı. Bu lâzıme-i siyasiye ve içtimaiye gözetilmek şartıyla, Arnavutlara da mektepler açmaları için müsaade olunmalı. Akvâm-ı Osmaniye’nin mazhar olduğu bu gibi müsaadâttan Arnavutlar, mahrum edilmemeli. Evlâd-ı vatanın “Osmanlıcasına” bir terbiye-i fikriye edinebilmeleri vesâiti [,] el birliğiyle ihzar edilmeli. Müfsitleri bir bakışta [,] kirpiklerinin oynayışlarından tanıyacak cin fikirli gençler yetiştirmeli. Bunlar süratle tezyit olunmalı. Bu bapta hükûmetten ziyâde ahalinin, gayretli ve fedakâr Osmanlıların sarf-ı gayret ve fedakârı eylemesi elzemdir. Yılgın analara [,] babalara Osmanlılığın milliyete dokunur ciheti olmadığı anlatılmalı. Unutulmasın [ki] mekteplerde esas tedris [,] işte bu zemin üzerinde bulunmalı. Bu sâyede bir kere Osmanlılık hakkında yanlış fikirler kafalardan silinmeğe başladı mı; bir kere Osmanlılığın fazilet ve ulviyeti kafalara yerleşti mi, artık herkeste bu heyet-i içtimaiye ve siyasiye için can vermek hissiyatı uyanır. Artık herkes “tam Osmanlı” olur; herkeste Osmanlılığa karşı olan nazar değişir. Tebaa-ı Osmaniye’den (kim olursa olsun; Rum’dan, Sırp’tan, Bulgar’dan) bir kişi bulunmaz ki, “Osmanlıyım” demesin. Bir kişi görülmez ki Osmanlılığa, Osmanlılara dokunmak isteyeninin gözünü çıkarmasın...

Makedonya Kahramanlarına:

Okuduk, değil mi? Sert mi? Kabahat, vakalarla hakikatlerde... Yazan, yazdıran... Mesul, onlar! Siz! Siz ki cins, mezhep gayreti güttünüz; o gayreti kızıl kana buladınız. Bir iş de beceremediniz. Elbette mesulsünüz [!] Vâkıa sırasında insanlık, Osmanlılık hesabına biz de kanlar isteriz [,] Lâkin milyonlarcanın sığındığı insanlık, Osmanlılık, nerede; ayrılığa yol açan bilmem necilikler, nerede? Birlik için didinmek, nerede; insanlar arasına kandan perdeler çekmek, nerede? Bununla beraber, kahramanlar! Sizlere “eşkiya” denildikçe kızanlardan idik; zira bir emel için sevda getirenlere [,] fedaî kesilenlere hürmetimiz vardır. Şu kadar ki siz, kara sevda getirmiştiniz; emelinizde yanıliyordunuz. İçinizde yalancı pehlivanlarla cins, mezhep ticaretçisi dolandırıcıların da bulunuşu caba[sı]! Elhâsıl Makedonyacılık meselesinin içinden çıkmayışınız [,] boşuna kahramanlık etmiş olduğunuza pek büyük delildir. İmdi, Makedonya kahramanları yoktur. Varsa, onu kurtaranlardır... Osmanlı ordusudur... Rumeli halkıdır, bütün Osmanlılardır!

Fakat, ne gariptir [ki,] Osmanlı’yı da kurtaran Makedonya’dır [,] Makedonya musibetidir. Şer yüzünden hayır! Sanki bir hayâli bir hakikate, Osmanlılığa yeni bir vücut vermeğe âlet oldu.

İşte, ey dünkü kahramanlıklarını artık Osmanlıcasına göstermek hakikatinde görenler! Bizim artık sizden beklediğimiz; kendi cinsinizden, mezhebinizden, şu Osmanlılığa toz kondurmak, “pişmiş aşı su katmak” isteyenleri dünkülerden -reaksiyonculardan- beter bildiğimiz o melunları, icabına göre defedivermenizdir. Umarız ki dünkü mesuliyetinizi böylece giderir; batmış, uydurma bir meseleyi kurcalayarak emele düşmanlık edenleri hemen püskürtürsünüz! Böyle bir insanca ümit iledir ki size, emeli halkın rahatını, selâmetini emânet edercesine, şu risaleyi hediye ettik.

⁶⁷ Eksarhlık da Sofya’dan elini çekmezse oraya atılmalı. (Y)

Elverir; artık insanlığın aldığı yolu görür olalım. Küçüğe, küçüklüğe doğru geriler değil; büyüğe, büyüklüğe doğru ilerler olalım. Bekamız için işte kılavuz... Düşünen Osmanlılık ile tabiri... “İstanbul Yeditepleri” gaydasına karşı Osmanlı süngülerinin çarpışması, şakırtısı... Megalomani dumanları yerine de Osmanlı kılıcıyla ay-yıldızının parıltısı!

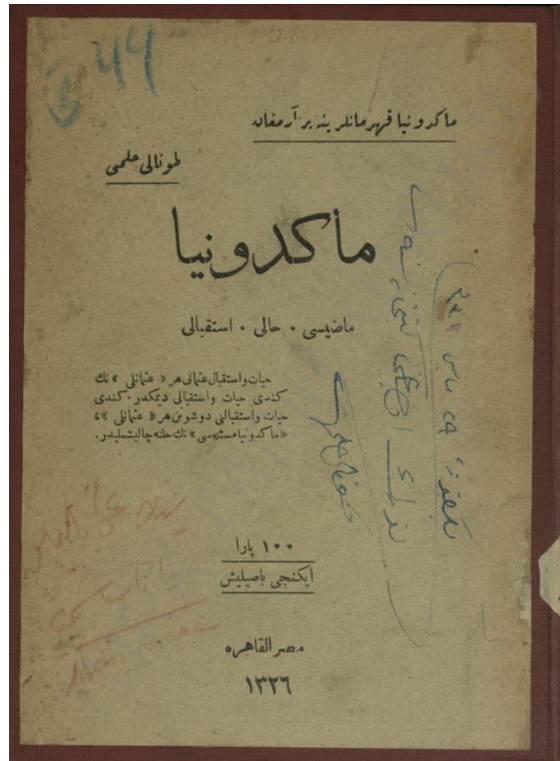
Kâhire, 324[1910-11]

Tunalı Hilmi

Kaynakça

- Ateş, S. (2009). *Tunalı Hilmi Bey Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Aydın*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Aydın, A. (1995). *Tunalı Hilmi Bey Hayatı, Siyasi Faâliyetleri ve Eserleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Birecikli, İ. B. (2018). Aromen Milliyetçilik: Balkanlarda Aromen Milliyetçiliğın Önemli Bir Sıması: Daskal Apostol Margarit. H. Acar /Ed.). *Milliyetçilik Tipolojileri* (ss. 89-110). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cezar, M. (2011). *Mufasssal Osmanlı Tarihi*. C. I, TTK Yayını.
- Hanıoğlu, Ş. (1982). Tunalı Hilmi Bey'in Devlet Modeli. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 38(3-4), ss. 107-144.
- Öztürk, E. A. (2006). *Tunalı Hilmi Bey'in I. TBMM'deki Yasal Faâliyetleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Tunalı Hilmi. (1306/1910-1911), *Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli*. El-Kâhire.
- Ulusoy, C. (2009). *Bir Jön Türk Olarak Tunalı Hilmi ve Siyasi Düşüncesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Eserin Orijinal (Osmanlı Türkçesi) Hâli

ماکدونیا قهرمانلرینه بر آر مقادیر

طونالی علمی

ماکدونیا

ماضیسی • حالی • استقبالی

بیات واستقبال عثمانی هر « عثمانلی » نك
کندی . حیات واستقبالی دیمکدر . کندی
حیات واستقبالی دوشون هر « عثمانلی »
« ماکدونیا » سته بی « نك حلتنه حالشمند » .

ایکنجی باصیلش

مصر القاهره

۱۳۳۶

تقسیم :

[ایلک باصیلشدن :]

بو رساله ده (ما کونیا) اوزرینسه یورو تولن ملاحظات :
 (ماضی) ، (حال) و (استقبال) دیه اوچه آیریلدی ؛ فقط ،
 (ماضی) یاریده براقلدی ؛ (حال) ایله اکمال اولندی . (حال)
 ده یاریده براقلدی ؛ (استقبال) ایله اتمام اولندی . (استقبال)
 ایسه غیرتلی وفداکار عیالیلره امانت ایدلدی .
 همان جناب حق جلّه یی وظیفه شناس ایله رک مسئولیت آلتده
 واسیر قالمقدن محافظه بیورسون .

قاهره، كانون اول ۱۳۲۴ :

ان شاء الله ...

یاراسی اولان قوجونسون ..
 « اوح! ..»، کوکسی، کوکلی جوشقونقلرله یارایارا چیقان
 بوتونس .. غربت یولداشارده بیر انقلاب، اختلال آرمغانی .. بیر اویوشمه،
 قارداشلاشما یادکاری ..
 درد لر، بر! .. بو، آزادلق کونشی دوغورده بللی اولابیور ..
 بیرله شیلیور؛ بوتون عثمانیلر بیر کیلیور ..
 فقط .. عجیا .. عجیا املی، شوریلکی فیسکه لیه جکار، یته حیقما یا ..
 جقمی! ..
 هر کسک کولوشدیکی، سهویشدیکی اوللهجه نانیه لرده بزم چک لر
 کلید لی .. بوتون سهویشیمی بیر دوشونجه قابلامش .. طیشی بوز، ایچی
 یانارداغ، برشی .. ایشته بزه او! .. اودرجه یه قادار که: هر کسک کیفی
 بوزارجه سنه « اوح! .. » ك صوکیته شوارك صوك صحیفه سنی قوبمقدن
 کندیمی آلامیورز .. هر کسک معده سنی بولاندیرمقدمه معنا عجیا نه ایدی ..
 عجیا پیشمش آشه صومی قاتیوردق! ..
 که شکی بویله اولسه یدی .. بین طونالینک ویزلاماسی نه ده مک
 اولابیور، نه یاباییردی
 بک دوغرو .. بیرشی یاپامازدی: نه کیم: یاپامادی! .. فقط، سزی،
 عثمانیلر، ایکنه له مک ایستین اوقاریمجه جق، زمهرلی ده کیلیدی .. سزه،
 بیر عثمانیلق چیلغینلغیله — عقنجه — صافانی، دالغینلغی کیده ریر برشیلر
 فیصیلداق ایستیوردی .. نه چاره که باغیر امدادی .. یالکنز فیصیلادی ..

۸

فیصلیدی ده دالغینار لك جوشقو نالقاريله، نجه يايغارا جينك سسی ایچینده
 بوغولدی.. باغیر سه بدی بيله نه یاییلا بیلیردی..
 اولاجق، اولاجقیدی. ایشته: اور تاللی، ینه آلدایشلر، آلدایشلر
 آلدی.. ینه دیشلر غیجیر دادی، الاربوکرده قالدی..
 زواللی عثمانیلر...

زواللی انسانلر.. بيله مه یز، آلدایشیکر، آلدایشیکر نه زمانه دک
 سوره جک..

هله دین پچه لری، غزه جیلق، خاقک ایلکنی ایسترجینیبجیلک،
 عتله یلکن قومیته جیاق، انسانلر — آه... — نه یاللیزلی جبار
 یوتدور میور!..

حریف دینسز.. فقط، هر کسدن صوفی..
 سافلغه بورونمش بیر قلم.. فقط بیر شیش.. هم ده آغولو!..
 چیقارینی، ناصل اولورسه اولسون، کوزتمک.. ایشینی، ناصل
 اولورسه اولسون، بجرمک.. شیطان قیج آندیریش.. ایشته سزه
 ایشکذارلق.. بوندن اوته سی صاغاق...

دوغرو.. هر کسک یاشامایه حق وار.. هر کسک مادرا بازلقده
 الی بایراقیلقدن چکیمه مه سنه هایدی حق ورده لم.. فقط..
 بوراده بر « فقط » وارکه: جامعه، کلیسه یه، خاورایه.. خلق
 ایچین ایشله ییچیلکک بویوک برلکه یاییشدیرر..
 یازی.. سن بونلر نه دیورسک..

۵

ای انساناق!.. سن بو حالده آجی آجیی صیر تیورسک...
 یا هو.. یکیرمنجی، بیلمم قاجینجی — منیتمیدر، نه معهوددر —
 سوزده بر انسانلق دورنده ز.. نه در بودین، جنس قالیزانلی، او یونبازلی!
 بونه حالدر!؟... زواللی دینلر، مذهبیر...
 زواللی انسانلر!.. هوادن آلداتق، آلداتق.. حالا خسته لنگز!..

* *

بوندن اون ایکی ییل اول یازباش سوزلر.. هپ یازیلدینی کی
 چیقور.. چیقدی بیله!..
 بیریرینی بوغازلایشلردن صوکراییله او بولدن آیریلمايشلر..
 حتی، آزادلقدن، بوسبو تو قانلی قانلجه سیننه، قانده لیشلر..
 اعلا!..

بونلری یانلر، یاپدیرانلر پیرانه.. فقط، یایما جقلر، یاپدیرمایا جقلر
 عییا یوقی!؟..

* *

تورکلر!.. تورکلرله بیر پوره کده، پردویغوده اولان غمانلیر!..
 «بودیاده بیر مراد بسله نیر، اوده: انسانچه، باشامق، راحت، سلامتله
 کینمکدر»[*]. کلیمک. آلداتیلان همشیریلریمزه بویله ده یلم.. اونلری
 قورتارالم.. اونلرله پک آجیالم.. صاقینک، بیر کین، پردشمانلق باغلامایالم..
 ایشته، ما کدونیا مسئله سنک حتی، بزجه، آنجق بویله اولاییلیر..
 بولقارجه، صیرپجه، روججه، آرناوودجه، اولاحجه قونفرانسیر..
 وه ریر.. بودیللرجه بیر غزته چیقاریر بیر «جمعیت» — اوهت»

[*] خطبه ۱۰.

همان — تمل آتیمالیدر..

شو — سوزده — باریشیق دوزنده، نیجه زمان اول یاز یامش،
 ائرجکی (سنه ۱۳۱۶، عثمانلی اتحاد و ترقی جمعیته ورا شعبه سی
 کندی آدیله حساب، باصدیر مشدی)؛ بوگون یازانینک آدیله حساب،
 اولدینی کیجه [۰] اورتایا قویمقدن مقصد، هیچ ده کیشمه مش اولان
 آلدایخیلری کوسترمک، اونلره انسان عثمانلاردن انسانجه بیر جواب-
 وهر دیرمک، آلداتیلان، دوز، دوغرو یولدن صابیتدیر یلان عثمانلیری
 یتیمک، انسان عثمانلیره قورتارتمقدیر..
 ان شاء الله دیله کیمز یریشی بولور، ان شاء الله شور ساله، حال،
 استقبال قسملرله برابر، ساده جه ماضیدن، بیرکچمشدن بحث ایدر بیر
 خاطره کی، همان تاریخه کومولش اولور..

ط • ح •

[*] هیچ ده کیشدیرمیه رک — حق باشیلی باشینه اولان مسلکته کوره
 هیچ قوللانماز اولدینی عربجه، عجمجه ترکیلری، قاعده لری بیل اولدینی
 کیجه بر اقلوق — باصدیر یوز (ی • اشارتلی حاشیه لریکیدر)

ماكدونيا

— (ماضى) —

(ماكدونيا)، بالقان ياريم آطه سنك اورته سنده وآطه لر دكزي
 سطح مائنده اسكي بر قطعه در . حدودي پك كوچ تعيين ايديله بيلير؛
 تخميناً: (اير) و (ترحاله) قطعه لر يني ده بر برندن آيران پند ساسله
 جبالنك شرقندن (ردوپ) بالقانلر ينيك جنوب اتكارينه (وكوستنديل) ده
 قدر ممتد اوله رق بر مثلث قائم الزاويه تشكيل ايدر . وتر قائمه (پند)
 سلسله سنك منتهاي جنوبي سندن باشلار، (دده اغاجي) نده . . يا خود
 (مريچ) نهري آغزنده كي (انس) ده نهايت بولور. ضلع صغيرك منتهاي
 شمالي سي (استوب) اوزرنده كي (واروش) تپه لر نده در .
 (طاشوز) كي جوار آطه نر (ماكدونيا) ملحقاتندن عداولينور .
 ماكدونيا، ماكدونيا آديني نصل المشدرد؛ بوراسي بللي دكلدر . ايلك او كچه
 كيماره مسكن اولمشدر؟ ايسته مهمجه اولان بومسئله بر درجه يه قدر
 حل ايديله بيلدي؛ شوييله كه:
 (په لازغي) عنصرندن كله بر طاقم انسانلر بوجوارده ياييلديلر؛ مختلف
 ناملرله متعدد قبيله لره آيريلديلر؛ باريند قلري يرلره كندي ناملر يني
 ويرديلر وچوك وچوك حكومتلر ياپديلر.

۸

(جنات قلعه سی) دیدیکمز جواره حاکم (ترویہ) حکومتی حکمداری (برہام)، قبل المیلاد یکرمی بش عصر اول، (یونانیلر) له محاربہ کیریشدی. (ماکدونیا حکمداری پلاغون) ده بوکا معاونت ایتدی. بوندن آکلاشیلر که: قبائل مذکورہ دن بر قاجی برلشمش، اییجه بیوک بر حکومت میدانه کتیر، ش و (یونانیلر) دشمن اوله رق بولمشدر. ایشته بو حکومتک ایلک آدی (تہ، حاجی) دردنیلور. پاتختی (یکیکجه) طرفلر نده خرابه لری کورون (پللا) شہری ایدی. (ترم)، بعدہ (تسالونیک)، نہایت (سلانیک) نامی آلتش اولان شہرک مشہور شہرلر نده ایدی.

بر قاج عصر صو کرہ (ایللیریالیر) بوجہ تله هجوم ایتدیلر، یاییلدیلر. قبل المیلاد سکزنجی عصر ده ایدی: (یونان تان)ک (آراغوس) شہر نده بر طاقم، ہاجر لر، باشلر نده بولنان و (ہرکول) ہ، نسوب اولان، (قارانوس) نامندہ کی بر رئیس لر یلہ برابر کی سوریلرینک آرقہ سنہ دوشدیلر: (وودینا) دیدیکمز (ادہس) شہرینہ تصادف ایتدیلر. قارانوس، بوراسنی، ضبط ایلہ، کویا آلہلر طرفدن کوندلش اولان مقدس کچیلرہ احتراماً، «تہ ژہ» نامیلہ توسیم ایلدی. بعدہ «ماکدونیا» تاجنی «الہ ایتدی.

اسکیلر، یکیلرہ تابع اولیور لر دی؛ بناء علیہ داخل قاریشقلر اکسیک دکلدی. «ماکدونیا» ده «سرخس» دور نده، ایرانیلر «الینہ» کچدی. متعاقباً «شمال باربارلری» نک هجوم و تخریب اتنه اوغرا دی. قبل المیلاد «۳۶۹» ده «یونان مشعمراتی» صرہ سنده بولندی. فقط «فیلیپ» و «اسکندر کبر» زمانلر نده «یونان» حق «ہندستان» بیلہ حاکم

کسیلیدی.

آرەدن چوق زما کچمەدی؛ بوقوجه ایمپراطورلق انقسامه اوغرا دی.
«ق: ۱۶۸» دە «روما» ممالکنه الحاق ایدلیدی.

«بلغارلر»، «طونه» یقه سنه یرلشە رک بر حکومت تشکیل ایتشە لر دی.
بروقت بونلرە، بروقت دە «آرناوودلر» «تابع اولدی. ۱۰۶۵ دە شمالدن،
طونه یقه نندن، متعاقباً جنوبدن، دکر جهتدن (ترکلر) ما کدونیا یه
یا ییلدی لر. روما ایمپراطورلغنه تابع اوله رق (ما کدونیا) دە حاکم بولندیلر.
اهل صلیب، (استانبول) دە (لاتین ایمپراطورلغی) نی تأسیس
ایتدی کی زمان ایمپراطور اعلان ایدیلن (قونت مونترفرا) «۱۲۰۴» دە
کندیسنه (سلانیک قرالی) عنوانی دە ویردی.

بوئانلارده (شرق)، قارمه قاریشقدی. براز صوکره (لاتین
ایمپراطورلغی) دوری نهایت بولنجه ایمپراطور (میخائل پالئولوغ)
زمانند (شرق ایمپراطورلغی) نه اییجه ربط ایدیلر کی اولش ایسه ده
(عثمانیلر) ک ظهوری اوزرینه الدن الله طولاشدی. قسماً (صرب)، قسماً
(وندیك) یدیلە اداره اولندی. نهایت، «۱۵ نجی» عصرده ایدی...
(عثمانیلر) طرفندن فتح ایدلیدی.

-(حال)-

خرستیانلار ایچون مرکز روحانی یالکر «روما کلیسای» ورئیس و روحانی ده یالکر «پاپا» لرایدی . میلادک طقوزنجی عصرنده « استانبول کلیسای» روما کلیساسندن آریلیدی؛ اعلان استقلالیت ایتدی؛ «أورتودکس» عنوانی آلدی. بوتفرقه، اختلافات مذهبییه دن ایلری کلش ایسه ده اساساً بعض آمال سیاسییه منیدیر. بوملر بروقت کیزلی قالدی. مع مافیه چارچاق میدانیه چیقدی. از جمله «بلغارلر» خرستیانلغی قبول ایتمکه دوکولنکلی زمان قرالاری «استانبول» «مراجعت ایتدی؛ مستقل «بلغار کلیسای» آچیملق ایچون استرحامده بولندی . پک چوق اوغراشدی؛ بر درجه یه قدر موفق اولدی؛ فقط، «بلغار حکومتی» (شرق ایمپراطورلغی) طرفدن «۱۵۰۱۵ ده» محو ایدلجه بوامتیازده محو ایدلدی. «۱۱۸۶ ده» ینه تشکل ایدن (بلغار حکومتی) اوامتیازی ینه الله ایتمکه صوک غیرتله چالیشدی. حتی حکمدارلر ریاست روحانییه بیله نهایت کندی اوزرلرینه آلدیلر. زیرا: نه پاپا، یلرایسه ایستدکلی فائده حاصل اوله میوردی. چونکه (بلغار کلیسای) اسماً بلغار کلیسای ایدی. حقیقت حالده ایسه (روم کلیساسندن) عبارت ایدی. (بلغار) اولان متره بولیدلر، پاپاسلر بر وقت صوکره روملا- شیورلردی. ایشته (شرق کلیسای) نک «آمال سیاسییه سی» بودر : دنیایی روملاشدیر مق!..

بو « کلیساغوغا لری » ییللرجه سوردی. (بلغار لار) شرقدن اومدقلارینی بوله مینجه، غربه.. (روما کلیسانه) باش ووریور لردی. بو طرفدن کلن معاونت ده (لاتین) افکار و تلقیناتنه بورنمش بولنیوردی. الحاصل (بلغار لار) کلیساجه جدی بر موفقیتنه نائل اوله مدیلر. سوزده بعض متره پولیدلکری واردی. فقط، برر بر رهپ قبادیلدیلر. (اوخری) ده کویا برده کسار خلق واردی. نهایت « ۱۷۶۷ » ده بوده قبادیلدی.

کوریلورکه: (بلغار) لار مبارزه مذهبییه ده اولدجه ثبات کوسترمشلر ایکن شرق کلیسایی درلو درلو حيله لرله ینه هر، موفقیتی بیله نتیجه سز بر اقسدر.

(استانبول) کفتحی اوزرینه (شرق کلیسایی) بیودی، پک زیاده اهمیت قزاندی؛ کندینه تابع اولان شرق خرسیتیانلرینی (روملاشدیرمه) یه ده قولا ی صورتده موفق اولغه باشلادی: طاقم طاقم پاپاسلر، کومه کومه خرسیتیانلر، سنه دن سنه یه ده چوق اولق اوزره، «روملق» جهته آقدار یلیوردی! بوندن مقصدنه ایدی..؟ عئانیلرجه بو، پک اوقدر بللی دکلدی. ذاتاً (روملاشدیرمه) اس اساسی دکیشمه مش ایدیه ده هدف اساسی تبدل ایتشدی..

(بیوک پترو)، مسئله یی بتون دهشتیه کوزی اوکنه کتیردی. (شرق کلیسایی) نک حصوله کتیرمکده اولدینی بوسفرکی «آمال سیاسی» تر قیسنه سدچمکه، بلکه ده قربان کتیمه مکه، ده آچینی: بردهشتلی رقیب اولغه عزم ایتدی. « ۱۷۲۱ » ده کندیسنه رئیس روحانی

صفتی ده ویردی.. مستقل بر (اسلاو کلیسایی) آچدی.
 اوت، بریحی بیوک تفرقه «آمال سیاسی» یه مستند اولدینی کجی
 یوایکنجینک ده بویله اولدیغنه شهبه یوقدر: پترونگ تصورنجه «اسلاو
 اتحادی»، «پان اسلاووزم»، بوسایه ده ده اچاق حاصل ایدیله بیلجه جکدی.
 دیمک اولیورکه (پترو)، (شرق کلیسایه) قارشى یالکر تدافى بر
 حال، بر وضعیت آلمغه دکل، معنوی بر تجاوزده.. اوت، اوت: ده ده هشتلی
 بر استیلايه میدان آچغه ده عزم ایتش ایدی!..

* *

وقتا که (یونانستان) تکرار آ تشکل ایتدی، (شرق کلیسایی) ده،
 میدان بر نوزاد کتیرمش اولدی. آرتق پورندیکی کسوه دن صیریله-
 بیلجه جکدی. نته کیم: آمالک انهایسى «اله نوز اتحادی»، (پان اله نیزم)،
 و «یزانس امپراطورلغنگ اعاده سی» اولدیغنی (یونانستان) ک تشکلی
 متعاقب بتون دنیایه آچیقندن آچیغه کوستردی. فقط، علناً بو جرأتده
 بولمغه مقتدر اوله میه جقندن بواشی «نوزاد» ی واسطه سیله کوردی.
 «۱۸۳۵» ده، قرال رئیس روحانی اولمق اوزره، «شرق کلیسایی»
 ندن (یونانستان) ده آیریلدی، بر مستقل (یونان کلیسایی) آچدی. فقط،
 بو تفرقه (قدار) ک «یونان»، یا خود «پان اله نیزم» آمالنه خادم اولمدیغنه دلیل
 عد اولمغه سین: ایکی طرفک فکری بر اولنجه بر برندن آیریمه مسی اقتضا
 ایدرسه ده پک بیوک بیلدیگمز (استانبول) ه نسبة پک کچوک اولان
 (آنته) نک «پان اله نیزم» افکاری ایچون، سربست واصل منبع و مرکز
 اولمق اعتباریله نه درجه کنیش بر جولانکه اوله بیلجه جکی آز محاکمه ایله
 آ کلاشیلیر، و، آ کلاشیلیرکه: (یونان کلیسایی)، مستقل بولنجه،

قوره جنى حيله وانتريقه لردن (فناړ) لك مسئول طوتامه سى منطقاً لازم كليږ، و، لازم كلىږ، چې اچوندر كه: حكومت من (فناړ) ده يان «موم» ي بر كره جك اولسون يوقلامغه، تفتيش ايتكه قالقيشميور؛ يا خود قالقيشه ميور ..

احرارانه، فاضلانه و «فانخانه» بر لطف ايله باشلايان و مسامحه يه، يا خود اجتنابه دايانان بوحال، دنيله بيليركه، يالكز (ما كدونيا) دكل، روملر مستثنا اولمق اوزره، بتون (آوروپاي عمانى) اقوامى دوشوندير دي، اور كوتدى! بوكا، مليت نقطه نظرندن حق ويرمه مك اليزدن كله مز :

«بان الله نيزم» نك نفوذى، تاثير و افساد آنى يوزلرجه سنه اولكيلرى دوشونديره جك درجه ده اولنجه و دائما آرتقمده، دائما شدتلىكده بولنجه يوزلرجه سنه صوكره كيلرى البته بونستده درين دوشونديره؛ بو، شبهه سزدر. نه زماند نبرى كوريليوركه (ما كدونيا) ساكنلرندن بر چوقلرى اصلاً، نسلاً بام باشقه اولدقلى حالده «بن نسل يوناندم» ديه ميدانه آتيلورلر. ديمه سهريليله (ساخته اله نوزلق) دن عبارت اولدنى، صحيح اولديغنه عائد برهانلردن دهامتين دلائل ايله مثبت اولان يونانليغه طانيورلر؛ او درجه ده كه: واريڼى، يوغنى و ميلونلق روتنى «بان الله نيزم» يه بخش اندنلر سوريملرله در! ...

بلغارلر بويولده لك آز قربان ويرنلر دندر. مع مافيه ته نيك داورانان ده بونلردر: بوروخانى زهر ك پانزهرينى الله ايتك اوزره باش قالدير مقدمه كيكمه يلر! ..

۱۸۶۰، ده ايدى. (بلغارلر) يكي انتخاب اولنان «استانبول

روم پطریقنی، بروسيله ايله طانیمدیلر؛ ایشی بیولتدیلر: بر بلغار (اکسار خلنی) نك آچیلیمسینی ایستدیلر.

شرقده کی نفوذینه کنیش بر مجرا آچق یتیله (قریم محاربهنه) اشتراك ایدن فرانسه، روم ایلی یه شویله بر کوز آتدی: (بالقان) دم کی «موسقوف نفوذی» نی قیرمق ایچون «اورتودقسلغه» قارشى «قتولکلکی» ایلزی سوردی. قتولک پاپاسلرینی باخلاصه «ما کدونیا» یه کثرتله دوکدی. ایشته بونک نتیجه سی اوله رق یالکز (بلغارلر) دن «۳۰» بیک قدر «قتولک» بولنیوردی.

(پاپا) بونلره بر رئیس کوندردی.

«۱۸۶۱» ده (باب عالی) بر (قتولک بلغار کلیساسی) طانیدی.

فقط (روسیه) نك انتریفه سی... پاره سی، «پاپانک وکیلنی» آز دیردی؛ و، کندى اختیار یله موقعندن چکیلمکه مجبور ایتدی !!!...

بر طرفدن (اورتودقس بلغارلر) طلبلر نده دوام، دیگر طرفدن ده (روسیه) بونلره معاونته قیام ایتدی. مجادله لرك، منازعه لرك آردی آره سی کسيلمی. (فناز)، (بلغارلر) ك مدافعات مذهبيه سنه «روح القدس» ك اتحادده عائد وصایاسنی آغزه آله رق صوغان صویله آقتدینى کوز یاشلریله جواب ویردی، طوردی، دیکلته مدی.

(باب عالی) ایسه بیقدی، اوصاندى !!!... ایچه ده صیقشیدی، صیقشیدیریلدی؛ نهایت «۱۸۷۰» ده (بلغار اکسار خلنی) آچیلدی.

بوتفرقه ده، طبیعی، بر چوق «آمال سیاسیه» یه مبنی ایدی: چار، بلغارلری اسلاو کلیساسنه بلکه ربط ایده بیلیردی. فقط «بالقان-آمالنی» ایلریاتمک ایچون هم (حکومت عثمانیه) نی، هم ده (بلغارلری

کندی علیهنه قیشقیرتمه رق حرکت ایتک جهتی التزام ایتدی .
الحاصل (بلغارلر) ایچون ده، (روسیه) ایچون ده اول امرده «مان الله-
نیزم» نفوذ و افساداتی معطل ایتک، بعده «آمال سیاسیه» به بر مجرا
ویرمک ائک موافق بر تدبیر ایدی . نته کیم : کلیسا استقلاللی (بلغارلره)
آلتی، یدی ییل صوکره بر «استقلال سیاسی» قزاندیردینی کبی
«روسیه» ده (بلغارلر) بیوندیر یغنی همان همان کچیرمشدی !

(ما کدونیا) ده (بلغار) چوقدر . . بونلر بو طرفده (بلغار متره بو-
لیدلک لری) تاسیسنه قالدیلر . (۱۸۹۰) ده کندیلرینه اوچ برات
ویرلدی : (اسکوب، کورپلی و اوخری) متره بولیدلک لری آچیلدی .
(بلغار) لر بونلره قناعت ایتدیلر : متره بولیدلک لری تزیید ایتک
ایستدیلر . . حالا ایستورلر .

(روم) و (اسلاو) کلیسالی نیک برر (امل سیاسی) بسلدکلری آکلا-
شیلدی . (بلغار اکسار خلغنی) متعاقب (بلغار) لرده بر (موجودیت
سیاسیه) به صاحب اولدیلر . بو تخر به لر ، بونلره لر کوزا وکنده ایکن
(ما کدونیا بلغارلری) نیک کلیسالی نیک تزییده اوغراشمه لری ده اساساً
(بر امل سیاسی) به زمین حاضر لامغه مبنی اولدیغنه حکم ایتمه مک
ممکن اوله من : (بلغارلر) (ما کدونیا) ده حکم سورن (مان الله نیزم) به
قارشلی ملت لرینی ، کندیلرینه مخصوص کلیسالی بولنسی سایه سنده ،
قولایجه حق محافظه و مدافعه به مقتدر اولمغه باشلا نیجه وقتیه غائب
ایتدکلری ملتداشارینی ده آرامق وینه کندی طرفلرینه چکمک جهتنه
دوکولدیرو (روملر) اولان دشمنلقلرینی آچیغه ووردیلر . فقط ،

یالاکتر (روملر) له پنجه لشمديلر. (بلغارستان)، (صربيه) کي طبيعي
برخصم ايله يان يانه بولنديني کي (ماکدونيا بلغارلر) ده آرهلرنده،
قارشيلرنده (روملر) دن ماعدا بويله برخصم جان ده کور يورلردی:
(ماکدونيا صربلر) ايله ده چارېشمقندن کنديلرني آله مديلر !

(ماکدونيا ده) ايچه (صرب) وارد. (بلغارلر) بونلر آرهلر سنده کويلا
(صربلا شمش بلغارلر) ي بوليورلر و مليت اصليله لرينه رجوع ايتلری
ايچون تلقينات و نشریات ايله بونلری کنديلرندن يانه چکمه
اوغراشمقندن خالي قالميورلر. بالمقابل (صربلر) ده کنديلرني مدافعه يه،
کنديلرندن اولانلری محافظه يه، و (بلغارلر) ده، (بلغارلا شمش صربلر) ي
آراشدیرمق و کنديلرینه آلمق کي نظيره لر يانغه چالشيورلر. بعضاً
اوقق تفک، بيوک کچوک اويله مجادلر کور يورلرکه: (روم، بلغار و صرب
انتريقه جيلری) آرهلر دوشمش بر بچاره ماکدونيا لي اوج طرفدن
چکيلر، هانکي طرفه کيده چکني شاشير، يا خود عنصرأ هانکي طرفدن
اولديغني تعيينده مضطر قالير.

وقتيله يالاکتر (روملر) هر قومک ملتته تجاوز و القاي فساد ايدسيور.
لردي؛ ماکدونيا نك سائر اقوام خريستيانيه سي ده يالاکتر بونلر دشمن
ايدی. (بلغارلر) مدافعه ملتته مقتدر اولنجه (روملر) له آرهلر نده کي
مخاصمه بالطبع تزايد ايتدی. (صربلر)، بلغارلرک کنديلرینه ده
تجاوز اتده بولندقلرني وهله صوک اوج براتی آلدقلرني کورنجه نشریات
و تلقيناته شدت وريدلر.

(صربلر)، ده (بلغارلر) دن اول (فناز) دن آيريلدیلر سه ده

(ماكدونيا) ده اونار قدر (مظهر) امتيازات اوله مديار!!!... مع مافيه
(روسيه) كي، نقداً معاوت ايدر بر معين بولديار؛ فعاليتلريني
آرتديرديار؛ (روملر) دن ماعدا (بلغارلر) ده شدتله هجوم ايتديار -
ديمك اوليوركه بوكون (ماكدونيا) ده شواوچ قوم برينك خصم
جانيدر . يالكر بونلر دكل؛ ده وار :

دون (روملر) فرصت دوشورنجه هر (ماكدونيائي) يه
«سن رومسك» ديمكدن چكينيورلردى؛ بوكون ايسه (صرب و بلغارلر)
ده بويله ياقمده درلر؛ شوكا، بوكا : (سن صرپسك .. بلغارسك) ديمكده -
درلر . بو اوچ هجومه اك زياده اوغرايان و (ماكدونيا) ده ايچه
كوزه چاريان (آرناوود) خريستانلرله (توجو اولاحلر) در .
(ماكدونيائيلىر) ايچنده باخلاصه «پاناله نيزم» يه سوريلىرله قربان
ويرن اصل بونلر در . (صرپلر) ده، (بلغارلر) ده بونلر دن برر
قربان سوريلى تشكىل ايتمكه موفق اولمسه لرييله [آرناوود و اولاحلر]
جه دوشونوله جك بر نقطه واردر :

« روم ، بلغار و صرپ انترقه جيلرندن » هانكيسى ديكرلرينه
غلبه چاله جق اولورسه آرناوود و اولاحلر ك غالب اولانك نچه سنده
ازيله جكي محقق كبيدر . هله غلبه روملر ده قاليرسه « محققدر »
ديوب كچمك محقق صورتده لازم كلير . بوندن طولاييدر كه بوايكي قومك
عقلى باشنده اولانلرى شدتله « روم دشمني » اولدينى كي بوكون
مدافعه مليته و حرص و طمعله تجاوزمه مقتدر كورد كلرى صرپ و بلغارلر ده
قارشى اولان دشمنلرلى ده بوندن آشاغى دكلدر . ذاتاً تدابير مليتير -

(۲)

ورانه ته تشبث ايتديلر ومدا فعه مليته ياره يه جق بر قوت اولدجه قزانديلر.

(آپوستول مار غاريت) نامنده (مناسرتلى) بر اولاح، ملتداشلىرىنى (يونان) وبوكا ميدان او قومقده اولان بلغار و صرب افساد اتندن قورتاره بيلمك ايچون اول امرده (اورتودقس كليسا سندن) تماميله آيرمق تدبيرى دوشوندى. بونك ايچون ده «فرانسز قتلوك پاپاسارىنه» مراجعت ايتدى. پاپاسلر دينا، آپوستول ده علما اولاحلىرى تريبه يه قويولدى؛ اولاح مكىتلىرى آچدى. بويىنلرده برده «كليسا برانى» آلدى. شمدىكى حالده بالخاصه يونانليغه ديرسك چورهر ك اولاحلىنى كوزه تن اولاح بك چوقدر. عموميتله زىكن اولان اولاحلىك پاره سى هپ آتسه. «پان الله نيزم» صنديقنه آققه ايكن آرتق مجراد كيشمش و ثروت موقعيه هپ موقعنده استعمال ايديامكه باشلانمش كيدر.

«آرناوودلر»: بونلر ك قفالىلىرى انقلابات عالمدين عبرت آلديلر؛ ايچيه دوشونديلر؛ فقط بك درينلره واردقلىرى ايچون متحدا حركت ايدمه مديلر؛ فرقه فرقه اولمى اولان «آرناوود» ملتبرورلرندن بر طاقى «عثمانليق» له «آرناوودلى» برطوتار. بونلردن بر طاقى ده از جمله آرناوودلره مخصوص مكىتلىر آچيامسى آرزوسنده بولنور [*]. بويولده اوغراشانلر حالا واردر. فقط نتيجه سز و عثمانليغه مضر فكر بسلىن آرناوودلر بولمى حكومتى اور كوتدىكى ايچون آرزولرينك حكومتجه اسعاف اولمهمسنى انتاج ايتدى وحالا ايدپور. ايشته بوسينه نك ثمره سى [*] بو آرزويه قاوشمش اولان آرناوود قارداشلىرىه: تبرىكار ۰۰ (ى)

اولق اوزره بوگون قان قرداشلرینی ایستگاری کی مدافعه ایدمهیه رک
اوج انترقه جینک اورتیه سنده چیرپنیرر حلاله تصور ایتمکده درلر.
مع مافیه طبیعتلرنده کی شدت وحدت مدافعه ملیت ایچون کندیلرینه
متین براسنادگاه مقامنده در: قارشیلرنده کیلر ایچون کینله، نفر تله،
حسیات ملیتروزانه ایلله، بلکه ده سلاحله مجهز اولدقلری حالده،
دیش بیله مکده درلر.

خلاصه: (ما کدونیا) نی بروقت یالکر اله نیزم فکری تخریب
ایتمکده ایکن، بو فکرک قربانی اولدقلرینی آکلایان دوت قوم اویانمش
و، هم روملره، هم ده بربرلرینه دشمن کیلیمش اولدقلرندن آرتق
ما کدونیا، بوش قوم طرفندن بستیون خراب ایدیلله جکدر.
بوخصمه لر، مجادلله لر. آره ده صرهدک قابلی اولان بومصارعه لر
عجیانه سیدن یاری کلیور؟.. نه کی براس الاساسه مستند بولنیور؟..
اویغو نسزلغه یول آچان «سن یونانی الاصل سک» یاخود صرپسک، بلغار-
سک «دیه هر کسی» بوساخته ما کدونیا ییلرک کندی طرفلرینه چکمکه
اوغراشمه لرندن مقصدلری نه در؟.. «یونان پرستشکارلری» نککی
آکلاشیلدی. دیکرلرینک مقصدی نه در؟.. مقصد، محافظه ملیت ایسه
یالکز حال تحفظی و تدافعیده بولنق کافی دگیدر؟.. دکسه نیچون
دکدر؟.. تجاوزه سوق وتشویق ایدن نه در، یاخود کیمدر؟..
نه اولورسه اولسون، کیم اولورسه اولسون؛ بوخصمه ومصارعه لرک
منبعی، اس الاساسی اصل بوسوق وتشویقده در. تجاوزه سوق وتشویق
ایدن آمال وحسیات اصل کیمدر؟.. اصل بوتعیین اولنمیلدر. یوقسه

۲۰

تجاوز تجاوزی ائناج ایدروهر متجاوزك صوکی محو اولمقدور. بناء علیه
(ما کدونیا لیلر) ده محو اوله جقاردر. اگر تجاوزه سوق و تشویق ایدن،
طبیعتیه کندیلری اولیوب ده دیشاریدن رباشقه سی ایسه، بو حکمه کوره،
اونک ده محوی محققدر. بوندن ماعدا : بر تجاوزه قارشی حال تدافیمده
بولنیا نلرک ده صوکی محو اولمقدور؛ و ب صورتله محو اولیشده ییلدیرم
سرعتی واردر.

ایشته مسئله یه دهشت ویرن اک زیاده بو صوکی حکمک تجلی ایده جکی
احتمالیدر. اویله ایسه، ب صورتله محو اوله جقار کیملر در؟.. اک زیاده
بونلرک بیلنمسی لازمدور و، «ما کدونیا» نك اصلاح احوالی ایچون ده اک
زیاده بونلرک چالیشمسی الزمدور.

الحاصل، هر ایکی صورتله وقوعه کله جک محو اولیشک اوکی آلتیلیدر.
بو مسئله مهمدر. بالخاصه بتون «عثمانیلر» ه عائددر. «عثمانیلر» ک
حیاتنه، استقباله متعلقدر. حیات و استقبال عثمانی هر «عثمانی» نك
کندی حیات و استقبالی دیمکدر. کندی حیات و استقبالی دوشون هر
«عثمانی»، «ما کدونیا مسئله سی» نك جلنه چالیشمیلیدر.

— (استقبال) —

برپوز سنه دئیزی (عثمانلی) طور اغنده اختلال اکسیک اولما مقده،
 بودورلرده ایسه (ما کدونیا) دائماً آلت اوست اولمقده در. بورا قار-
 یشقلقلری ایچون اسباب اصلیه (ما کدونیا لیر)ک (ما کدونیا) یه بر
 « موجودیت سیاسی » ویرمک اوزره بسلدکلری افکار و آمالدر.
 عصر یزده بریکی حکومت تأسیس ایدیلمک ایچون تعقیب اولنان
 موده، مدعیلرک، بولندقلری یرلرده صاحب اصلی و نفوسجه اکثریتی
 حائر بولنلری اساسنه مستند بر دعوانی کومه لرندن عبارتدر.
 ما کدونیا جیار .. ما کدونیا اختلالجیلری (روم صرب و بلغار)
 کی اوجه آیریمشلدرد. بولنلرک برر « ما کدونیا — (روم، صرب
 و بلغار) کی — قومیت سی » وارددر. (روملر)، دهاط و غروسی (یونانیلر)،
 یاخود « یونان پرستشکارلری » دون صاحب اصلی و بوکون نفوسجه
 اکثریت تشکیل ایتش بولندقلری ادعا ایدرلر؛ و، (ما کدونیا) نک
 کندیلرینه عائد اولدیغی نتیجه سنی چیقارلر! ... (صرب و بلغار)
 لرده عینی ادعا ایله، عینی نتیجه ایله بولنلرک قارشیلرینه چیقارلر. نهایت
 هبسی قارشى قارشى به، بوغاز بوغازه کلیر.
 حقائق تاریخیه (ما کدونیا) صاحب اصایسنک « یوق » اولدیغی
 کوسترییور. نفوسجه اکثریتک نه روملرده، صربلرده، نه ده
 بلغارلرده بولنمادیغی ایسه هرکس کوریور. واقعا (ما کدونیا) ده

(روم، صرب و بلغار) غنصرى پك چوقدر؛ فقط بونلرك عموميتله تشكيل ايتدكلري اكثريته بيله غالب كان بردىكر پك فرقلى برا كثریت واردركه بونی هیچ قاله آلمیورلر. زیرا: بوا كثریتی تشكيل ایدنلرك قسم اعظمی مزار طاشی وزمانی كلنجه برفسكه ايله یره دویر بيله بيله جكلرینی فرض ایتكده درلر!.. بوندن ماعدا آره لرندە كی اكثريت فرقى پك آزا ولدیییچون هپسی آز غیرتله دیگرلرینه غلبه چاله جغنی اومقده در. بنا، علیه غیرت لرینی بردنبره آرتدیردیلرو، ایشلرینی بر آیاق اول بجرمكه قویولدیلر:

کلیسا تفرقه واختلاللری هپ «آمال سیاسیة» زمیننی احضار ایچون برواسطه عد اولمش، حق (بلغاریه) عادتاً اکسار خلغك آچامسی سایه سنده (بلغاریه) اولمش ایدی. بو حالده.. عجیا (ماکدونیا) ده کی (عثمانلی بلغارلر) ده قزاندق لری متره پولیدلک براتلرندن، ایسترلرسه، سیاسیة استفادە ایدە بیلیرلرمی؟.. بوکا هیچ شهبه یوق! زیرا: بالخاصه (ماکدونیا) کلیسالرندە دینی دکل، ملی اولقله برابر استقلال جویانه اولان تلقینات حکم سورر. کلیسالرله برابر خصوصی مکتب لرك ده آچامسی، آرتدیربامسی بیاغی «اصول وقانون» صیره سنه کیرمشدر. دیمک که بلغارلر، تلقینات ونشریات وسائط ومرا کرینی الدە ایتمشلردر [۰] اویله ایسه، (روم و صربلر) ک (بلغارلر) ی قیصقا عملری و (بلغارلر) ک کندیلرینه غلبه چاله جقلری قور قوسنه طوتاملری طیبایدیر؛

[*] بیر استانبول غزیه سنه کوره بولغارستانده ۲۰۰۶، عثمانلی اولکه سنده ۱۰۶۷ کلیسه ايله ۱۹۶۱، ۱۱۷۵ پاپاس وارمش (ی).

واويله ايشه، ايجاب ايدن اسباب وتدايره توسل ايليه جكلى دهها
 طبعيدر؛ نته كيم: (صرپلر)، خصوصى كليسالر آچالريچون
 كنديلرينده مساعده اولنسنى طلب ايتديلر، موفق اوله مديلر.
 بونك اوزرينه الله موجود وسائط ووسائلى تقويه ايتمهك، تلقينات
 ونشرياتى، نه صورتله اولورسه اولسون، تزويد ايامكه قرار وورديلر.
 (روملر) ده بويولى طوتديلر. (بلغارلر)، كور دكلى بوشدن
 اوركدنلر. بونلرده وار قوتى بازويه وورديلر. بورقبتلر، بومسابقه لر
 يقين زمانه قدر يالكىز معنوى ايدى.. يالكىز تلقينات ونشرياتله ايدى..
 مقصد، اول باول، اكثريت تشكيل ايتك اولديغندن تلقينات ونشريات
 ايله هم كنديلرندن بر فردى غائب ايتمهكه، همده خصملىرندن
 قانديره بيلهكلىرى كنديلرينه آمانه اوغراشديلر.. ايش قيزيشدى!
 (بلغارلر)، كيمسه يه وقت قزاندير مامق، همان خصملىرينه غالب كلك
 فكرى ايله تلقينات ونشرياتى قسماً سلاحه تحويل ايتك ايسته ديلر.
 دنيله بيليركه سوزله، افسادات ايله، آلداتمق ايله، حقى اللرندهكى اوقدر
 كليسا ايله، مكشبه قارشولرندهكى شدتى حكيمىز براقه ميسه جقلىرندن
 قورقديلر. (روملر)، (صرپلر)، دوغرايه رق آزالتمق جهتتى
 التزام ايتديلر. مع مافيه، بونلك ده بوش بولميه جقلىرى طبعيدر؛
 بلغارلرى صرسته كوره « تهليه جكلىرى » دهها طبعيدر.
 بك دهشتلى اوله حق اولان بورقابت هنوز باشلامشدر [*]؛ يازيق ..

[*] حاقبت ماكدونيا صالحانه به دونمشدر . بوانسان قصابلقلى ۱۱
 تموز ايله بيتدى . فقط . الداتايالم .. يته قولاملر كير يشده كوزلر
 اطرافده كرك .. بركونلردن ده ابليسجه سننه استفاده ايله يته قصابلقه يول
 اچه حق حاضر لقلرده بولونانلر شيطان سوروسى قادار ... (ى).

دهشتلی اولقله برابر، جزئياً اولسون، هیچ بری ایچون فائده لی بر نتیجه ویرمیه جکدر. زیرا: بورقابك اساسی اکثریت تشکیلی مسئله سندن عبارتدر. بومسئله ایسه غیر قابل حلدر. چونکه: عدد نفوسجه آره لرنده کورولن فرق هیچ نسبتنده در. بناء علیه هیچ بری دیگرینی ازمیه جک و بناء علیه هیچ بری اکثریت تشکیله موفق اوله میه جقدر. نه فائده که بو اوغونسزلنی چیقاران اوشاقین اختلافیلر حقیقت حالی آکلاتق ممکن دکلدر. زیرا: (ما کدونیا) ایچون اولان بوقوری غیرتلی کندیلکلرندن دکلدر. آرقه ده «اصل مشوقار» وارددر. اوزار تسکین واسکات ایدملی که چیلغیجه سنه «ما کدونیا جیاق» ایدنلر بردها میداند کوروله سین! بوا یسه مشوقارک پک حرصلی. پک عجبی وللری جهتیله عادتاً محالدر!...

*
*
*

ینه بر یوز سنه دنبری (عثمانی) طوپراغی اوزرینه دیکلیمش اولان انظار سرص واستیلا (ما کدونیا) جهتلرینه پک کسکین صورتده منعطف اولقده در.

دولت لک چوغی، موجودیت موقعیه و ملکیه سی اعتباریله، یا تأمین استقبال، یا محافظه حال. یا خود جهانگیرانه بر اقبالدن عبارت بر استقبال ایچون یور ولتدن هیچ بر زمان خالی قالماز. بو اوج غائله نك برنجیسندن قورتیلان اکر قوی ایسه اوچنچیسنه طوتیور. ایشته (ما کدونیا) یه کوز دیکمش اولانلرده، ما کدونیا یه بر آن اول یچهلرینی اتمق ایسته یزده، کویا، تأمین استقبال غائله سنده درلر... یونلر: (یونانستان و صربستان) حکومتلریله (بلغارستان) «امارتی» در.

(صربیہ)، (ماکدونیا لیلر)ك باشدن باشه (صرب) اولدقلرینی،
(اسکوب)ك (صرب) حکمدار لرندن (دوشان) دور لرندہ (صربستانہ)
پایتختلیق ایتدیکی سویلیه، سویلیه بتره میهرک بتون ماکدونیا نك
(صربستان) عائد اولدغنی و (بلغارستان)ك (وارنه) سی، (یونانستان)
ك (غوص) ی بولندیغنی ایلری یه سوره رک «صربستانك باخصوص
بونجه اسکی حق تملکی وایکن، نیچون بر (سلانیک) ی بولنه سین؟»
مسئله سنی اورتہ یه قویبور. حتی، طبیعی دشمنی اولان (بلغارلر) له
اویوشمق اوزره (قواله) یی «بلغارستان» ه براقق کبی ساحتلر بیله
ابراز ایدیور!..

نه یایسین که: (ماکدونیا) ایچون کندییی کبی عینی ادهاده
بولنان (بلغاریه) ده، (یونان) ده (سلانیک) دن بر درلو واز کیمیور لر!..
زیرا: ایکسنک ده کوزی «استانبول یدی تپه سند» در؟..
(بلغاریه)، (سلانیک) ك (صربیہ) یه کچمسیله، کندیسنک آرقه دن
دهشتلی صورتده تهدید اولنه جغنی و (صربیہ) نك (سلانیک) سایه سندہ
ایدینه چکی قوه مجریه قارشیسندہ پک چوق زمان قیلدانه مغه مجبور اوله
جغنی دوشونیور.

(یونان) ه کلنجه: بودہ، اول امرده، «استانبول یولینک»
قیانه جنی ملاحظه سنی یوروتہ رک. دکل (سلانیک) ك (صربیہ) یه،
(قواله) نك (بلغاریه) یه کچدیکی دقیقه ده بیله قیامتلی قوبارمغه
حاضر طور ییور!..

(یونان) ك، (صربیہ و بلغاریه) نك بو (ماکدونیا) آماللرینی حصوله
کتیرمک ایچون مراجعت ایندکلی چاره، قوه حربیه دکل،

معنوی ، فقط شیطانی بر قوتدرکه اوده : حيله و افساده مستنددر .
 بوده (ما کدونیا) ده طرف طرف اختلالار حيقار تمقدن و بواختلالاری
 منافعلرینه یاره به حق درجه ده احضار و تشدیدونه کندی منافعلرینی
 تأمین ایله جک بر نتیجه به نجر ایده . بيلمک فکری ایله عنصرأ
 بر بولندقلری (ما کدونیا لیلر) عددینی تزید ایلیمکدن عبارتدر . بونک
 ایچون ده (یونان) ، (ما کدونیا) نک یالکز (روملر) یفی دکل ،
 سائر اقوام خرسیتیانیه سی ده « یونانلیلا شدرمه » به چالشیر ، طورر .
 (صریه و بلغاریه) ده عینی بولی طوتمشدر . بری (ما کدونیا لیلر)
 « صریلا شدرمه » به ، دیکری ده « بلغارلا شدرمه » به اوغراشیر .
 بونک ایچون ایسه اول امرده (ما کدونیا) ده کی کلیسا و مکتباری .
 مثلاً : برر « یونان دارالتریه سی » ، طوغروسی « یونان فساد او جانچی »
 حالته قویدیلر . (ما کدونیا) به پاپس و مکتب خواجه سی قیلغنده فساد
 جیلر صوقدیلر . یواش یواش قونسلوس و تجار و کیلی عنوانر جیسی
 طاشیان مفسدلری چوغلاندیلر . بونلر کفایت ایتدی . آرتق آجیقندن
 آجیغه حرکت ایتکه قرار ویدیلر ، برر « ما کدونیا قومیتیه سی »
 یاپدیلر . واقعا قومیتلر چوق دفعه یالکز (ما کدونیا) ایچون
 چالشدقلرینی ادعا ایدرلر . و مندوب اولدقلاری حکومتلرده آره ده
 صرده اجرا آتلرینه مانع اولورکی کورینورلر سه ده بونلر برردولابدیلر .
 بودولابی ، بوفریلداقلاری چویرن قومیتلر لکده چهره لرینه دقت
 اولنسه ، کورولورکه : عینی امل الیه طاقیلهرق کتدکجه انجه لشن برر
 نقاب مفسدت آلتیه کیزلنمشدر . بونقابی نروده ایسه تمامیه قالدیروب
 آه جقلر و (ما کدونیا) به برر قوه حریه صاله جقلاردر .

الحاصل، مثلاً: «ماكدونيا بلغار قوميتھسى» (بلغار حكومتھك ماكدونيا قولى) ديمكدر. اوت! نه «روم، صرب»، نه ده «بلغار» قوميتھلى «عثمانلى» روم، صرب وبلغار لرندن مركب اولمادقدن ماعدا عثمانلى حكومتھك «طرز اداره سندن خشنود اولماق سائقھسى ومستقل براداره تشكيل ايتك فكرى ايله قيام ايتيوب آيجق التزام ابلدكلى و «مبعوث» و «عنصر» «منسوب»ى اولدقلى حكومتله ماكدونيائي قزاندير مقصديله اختلال چيقارمقده واهالى خر- ستيايه بولرك ابلهفريانه تشويقات و تنقيتانه قابيله رق «يونان» صربيه وبلغاريه «آمال سياسي» سنك حصوله كلى ايچون آلت اولمقدهدر. هيھاتكه كندىلى ده، مشوقلى ده برمراد اولماقده قالمىوب يك زياده پريشان و نادم اوله جقلدر. زيرا: امداد لر نه يتشهرك كندىلى قوجاقيله جقلرني اومدقلى (يونان، صربيه وبلغاريه) ده قلد اتمه دن، اوت دن ايكي دهشتلى حكومت.. اوبكلدكلى آج كوزولو «قارغهر» كك «باباجلى» «ماكدونيا» يه چوللا نيوره جكلدر!....

* * *

غائله غائله ني آجار: (روسيه) .. اسكى زمان موده سنى كودن بوجھان كيرك دليسى، (بالقان يلريم آطھسى) نى استيلا ايتك ايچون ال آلتدن چالشيور؛ بناء عليه (نمسه) كى بر حكومت ييله بوكون تايمين استقبال غائله سى ايچنده بولنيور؛ و (ماكدونيا) يه كوزديكنلرك

الك حريصلى صره سنده طور پور [۶].

« برلين معاهده سى » (نمسه) نك (ماكدونيا) يه آچدينى يولى
قياده جق ايكن — بوسنه وهرسكى زير اشغاله ويردرك — بسبتون
كنيشلندي . بوسايه ده آمال استيلا كارانه سى ايچون كوچلك
چكمديكى كورلىكده در:

(نمسه) نفوذ و افسادى (يوقارى آرناوودلنى) ايجه قابلا ديتى
كى ، (ماكدونيا) يه طوغرى ده دائماً پايامقده در. آشاغيدن
يوقارى يه طوغرى ايلرلىكده اولان (فرانسى) قتلوك تلقيناتى ،
(نمسه) آمالى ايله برلشه جك ، (نمسه) آمالنه يارديم ايتمش اولمق اوزره ،
اورته دن قاينا يوب كيدى جكدر ؛ يعنى : (آوستريا) ، بركون كله جكدر كه ،
(ماكدونيا) قتلوكارنىك حامي سى كسيله جك ؛ بوصفته ، بوسيله
ايله — كنديسنجه امنيت استقبالك حصوله كلى نقطه نظرندن —
تعالى ديك اولان آشاغيله مننه موفق اوله جق . . آشاغى يه طوغرى
اينپوره جكدر! ...

اوت : (نمسه) (ماكدونيا) يه ، (ماكدونيا) نك روحي صايلان
(سلانيك) . آقن ايتك ايچون وقت بكه بور .
(ايتاليا) نى اونو تمامق لازمدر . مع مافيه بوايكسى بربرينى خشنود
ايتمكده كوچلك چكمز .

(آلمانيا) ده وار . فقط . . اونك كوزى بشقه طرفده در . ذاتاً ،

[۶] نته كيم : اق صاچندن ، مقالندن صيقلمادى . بولغار يه كى حشرو
برچوجفه قلاووزلق ايتدى . انسانلنى اياقلا آلتنه آلدى . آلسين آلسين .
آقشامه صباحه محو اولاجقدر . او وقت ده آلسين . (ى)

(اتفاق مثلث) ك بواھو باباسی، (سلانیک) ك بالخاصه (نمسه) الینه
كچمسنی كرها دكل، مع الممنونیه خوش كورر؛ زیرا : بومهم
« اخراجات قپوسندن » كندیسی ده (نمسه) قدر استفاده لیده بیلیر.
غائله غائله بی آجار : (نمسه) نك (ماكدونیا) ایچون بودرجه
حرص و غیرت کوسترمه سته سبب (روسیه) اولدینی کی، (نمسه) ده کی
بو حرص و غیرت ك زیاد ایتمی ده (روسیه) بی چیلغنجه سته بر فعالیتیه
سوق ایتدی .

(بلغارلر) روسیه ایچون پك قیمتلیدر . زیرا . بر (بلغار) ، بیک
(موسقوف) دن دکرلیدر . روسیه ، آیاغی آلتده قرنجیه قدر كچوك،
قرنجیه قدر ضعیف كوردیکی (بلغاریه) دن واز كچه من . بو حشری ..
بو قرنجیه ، كندیسی نه قدر ایکنه لسه ، « اوف » دیمز ، (بلغار) لر
كندی نه هر وقت دیرسك چویرسه لر ، باشلری صیقلنجه ده (روسیه)
یه امداد دیسه لر ، ینه اومدقلر دن زیاده معاونت كورر لر . روسیه نك ،
« بلغاریه » استقلالنی متعاقب یدیکی طوقات اوزرینه « بلغار » مصورات
آصمسی جعلیدر . بو ، ایل عالمه قارشى « حیثیتپرستانه ! » بر کوسترشدر .
سیاست ، باخصوص استیلاجویانه و جهانگیرانه برسیاست اویله ناموس
و حیثیت طانیمز : نته کیم [روسیه] ، [آیاستفانوس معاهده سی] ایله
قزاندیرمق ایستدیکی ، فقط [برلین معاهده سنك] كری آلدینی [قواله]
بی حالا [بلغاریه] یه الله ایتدیرمك فضیلتنده (!) بولنیور . دیمك كه ،
دنیا نك هر طرفنده اولدینی کی ، ماكدونییا ده کی قیامتلرده هپ
(موسقوف) ك باشی آلتدن قوپور . یازیق . . روس پولتیقه سته حالا
آدانان ، یاخود اولجه اولدینی کی صوكره دن ینه بوله جفی خیله ،

۳۰

دوزن سایه سنده او پولتیقه نك قربانی اولیه جنی ظنیله حالا روسلردن
اوزاقلاشمیان « بلغارلر » ایسه ما کدونیا ایچون ده موسقوفه باش
ووردیلر . [*]

ای.. بقالم بوتجر به لرك نتیجه سی هر وقت بلغاریه منافعی شکلمده می
ظهور ایدیه جك ؟ .. بزه قالیسه — علی الخصوص (ما کدونیا) ده کی
نتیجه سز و سورکلی اختلالات مدهشه نی تسکین وسیله سیله ظهور
ایدیه جك اولان — (اتفاق مثلك) ك ، یاخودیالکمز (نمسه) نك (بالقان)
مجاوزاتنه قارشى (اسالور) ی مدافعه ایتمک اوزره [موسقوف]
عسکری ، مثلاً [وارنه] دن ایجری یه طوغری ایلریله ییویره جکدر!
اسالورک مدافعه سی بر سوزدر: بو ، ظاهری بروسيله مداخه
در . حقیقت حالده [روس] استیلا سندن ، [روس] جهانگیرلکندن
عبارتدر . بناءً علیه [بالقانلر] ده ، [ما کدونیا] یه برکزه صوقولش اولان
[موسقوفلر] ی آرتق قیوطیشاری ایتمک ممکن اولیه جققدر .

بر حقیقت مستقبله دیمک اولان شوملا حظات مدهشه (آناتولی)
(عربستان) ده دراجعدر . بو حالده بالقان حکومات صغیره سی ایله برابر
قوص قوجه ، فقط بك بایقین ، بك اویقوجی بر حکومتی ده جان چکیشیر
کورمکدن کندیزی آله میز:

دولت عثمانیه ، ملکا بوکون آنجیق محافظه حال غائله سیله مشغول

[*] بوبنده اسباب البته بك چوقدر ، باشلجه شودر : روسیه صربرله
ما کدونیا نامنه نقداً معاونت ایتمک و یونانستانه طرفدار اولق کبی بر حیل
سایه سنده بلغارلری دوشوندرش و کندیسنه مراجعته مجبور ایتمشدر .

اوله بیلیر:

بروقت درت یاندن اوله حدودلر داخاندن بولنیوردی که، تحفظی و تدافعی اسبابه توسل ایتیش اولسه یدی، لندن کیمسه برقراریش بر قاپه مزیدی. زیرا: اوحودلر قلم سیاستله دکل، یدقدر تله چیز یامش، اوله میدانله کلش ایدی: هب حدود طبیعی دن معدود ایدی، هله (طونه)، هله (بالقانلر)، دنیاده امثال سزدر..

وقتا که طونه یی ده، بلقانلری ده لندن قاجیردی؛ آرتق آوروپای عثمانی ده کی حاکمیتی ده تهلکه ده براقیدی. بو حالده، بالخاصه، اوکوندنبری (دولت عثمانیه) ایچون ضرری تضمین، یعنی؛ تکراراً تأمین ایتقبال جهتنی دوشونمک فرض اولمشدی؛ هیات که ضررک تضمینندن واز چکد؛ ده بولنانلری قاجیر مامق، بالکمز محافظه حال وموقع ایامک جهتجه بیله، وقت نخوست کی حلول ایدن، «دور...» ده، باشده بودوری آچان، عثمانلیرک باشنه نیجه یوز بیک فلاکت ومصیبت کتیرن، [*] .. بولندیفی حالده ارکان دولتک کافه سی قیدسزلقدن، ملکی ییاحیلر الینه صورت غیر رسمیه ده تسلیم ایتمکدن غیری برایش کورمدیلر. دینله بیلرکه بو اخیانلری نه بر شکل رسمی ویرمکدن ده چکنمه مشلدرد. بو، هیئت... یه جه هر وقعه ده، هر وقت ممکندی. حمداولسون که عثمانلیرک اساسنی تشکیل ایدن (عثمانی اوغلی عثمانلیر)، بالخاصه ماکدونیا جهتجه آرن اوودلر، نه بوقیدسزلرک، نه ده، میدانی بوش بوله رق، مجاوزده بک ایلری به وارانلرک قربانی اوله مق اوزده بر

[*] بوکونلره حرمت بش اون کله یی قالدیرتدی (ی)

چوق مدافعه وفداكارلاردن كرى طورمدىلر. واقعا (ماكدونيا) نك هر قارشىدېنى زمانده حكومت قوه عسكرىه ايله مدافعه سنه وار قوتيله قوشدى ؛ فقط ، ماكدونيا نك بو وجهله اولان مدافعه و محافىزه سى اساساً اساسدردر. زيراحكومت ، اولاد عدالت واصلاحات كې سلاح وقوته اهميت ويرميور؛ ثانياً، ماكدونيا قارشى قىلغىنك اسلاستى قاله آليور.. نهايت مجبور اوليور.. (ماكدونىاليلر) ك برطاقنى نمون ، برطاقنى مايوس ايدييور؛ مثلاً : (بلغارلر) كليسارائلى وريور؛ هايدى ورسين ديه ! فقط (ماكدونيا) نك موازنه تامه ده بولمىس؛ ساكنلى اولان اقوام مختلفه دن برايكسى اوقشاعق، ديكر بر قاقى محروم نوازش ايدىلك ايله ممكن اوله من؛ نته كيم : آرنالودنر، ازجه بلغارلر ك مظهر اولدقلى مساعداتى كورنجه ييلديرمله وريلمشه دونديلر. مع مافيه نه بچمده، نه فكرده اولديغنى ييلدكارى هيئت ... يه يى كوزلى اوكنه كئيره رك دولته كوسمديلر. يالكر [ماكدونىا جيلر]، على الخصوص بلغارلر تفتيشه قويولديلر. كافي السابق، ينه كورديلر كه : او «مساعدات» دن خاشجه سنه استفاده ايديورلر. بناء عليه بلغارلر عادتاً دوغرامغه قرار ويريديلر. ديمك اولور كه (دولت عثمانيه)، «هيئت حاضر» سنك كوئولكى يوزندن، (ماكدونيا) ايچون، (آرنالودلر) كې بر قوه تدافعيه مال ك اولدى. اوت ! حكومت (ماكدونيا) ي مدافعه دن عاجز قالسه، ياخود «هيئت ... يه» مدافعه يه قالمشه سى بيله (آرنالودلر) (ماكدونيا) ايچون، مال، قان، باش، جان، سيركه ميه جكاردر.

(آرنالودلر) نك مرد، نك زياده فضيلتلى و يوركللى اولدقلىندن

بوخصاتلردن محروم بولنانلر ایچون بک دهشتلی بر قومدرلر. ایشته بر طرفدن بوقورقوایله؛ بر طرفدن ده (ما کدونیا) قاریشیققلرینی و سبيله ایدینه رک (نسه و موسقوف) مداخله ایدرده املر محو اولور دوشونجه سی ایله (ما کدونیا جیلر) «ما کدونیا مسئله سنی» بشقه طرزده حله یلقدیلر که اوده: «ما کدونیا ما کدونیا لیلر کدر» اساسنه مستنددر.

(صرپ و بلغار حکومتلری) نك «باشی بوزوق عسکرلری» دیمک اولان (ما کدونیا قومیتلری) (ما کدونیا) بی دوغریدن دوغرویه مربوط و تابع اولدقلری حکومتلره ربط و الحاق ایدمه جکلرینی برحق موانع و مخاطرات کوره رک نهدن صوکره آکلادیلر؛ و، (ما کدونیا) ده «متفقه» (قونقه ده راسیون) اصولیه اداره اولنه جق بر (حکومت ممتاز و یامستقله) تأسیسی تصویرینی اورتیه قویدیلر. بوسایه ده (ما کدونیا) اقوام مختلفه سی کویا بر بر یله برلشه جک، مقصده حصوله کلیوره جک؛ مثلاً: (ما کدونیا) ده کی (عثمانلی بلغار) بلغاریه اداره سنه بو کونکی [یعنی دونکی] عثمانلی اداره سنی بيله ترجیح ایتمکده درلر. بناء علیه (بلغار قومیته سنه) پک اوقدر یوزورمه مکده درلر. فقط بر نیدن بتر اوایی اداره دن بشقه یکی و (ما کدونیا لیلر) راحت و سعادت ویره جکی مأمول بر اداره تأسیس اولنه جنی و (ما کدونیا) ده یالکتر بو اداره نك حکم سوره جکی او یچاره لره آکلایلر سه قومیتلرینه قوشه قوشه یاردم ایدرلر. دکل اونلر، مسلمانلر بيله!!!... باخصوص «متفقه» اصولی قبول و تطبیق (؟) اولنجه (ما کدونیا) ده، باشلی باشنه اداره اولنور، اوفق اوفق حکومتلر تشکل ایدمه جک، بو حکومتلر داخنده کی

اکثریت کلیه دن عبارت اهالی ، حاکم اوله جق ؛ هر حکومت اهالیسی
ایستدیکي کي قانون یاپه جق ، یالکمز خارجه قارشى هپسی بربريله
متفق بولنه جق !.. الحاصل : کیمسه نك منافع ملیه و ملکیه سی کیمسه یه
کچمه جک !!! ؟ ...

کوزل دکلی ؟.. فقط ، صافدل آلدائیر بر فکر اولدیفنه شهبه ایده جک
هیچ بر کیمسه ، بونک بر حیلله اولدیفنی آ کلامیه جق هیچ بر رسم
یوقدر . زیرا : « متفقہ » اصولنک دها اعلان اولدیفنی کون (بلغارلر)
(بلغاریه) یه ، (صربلر) (صربیہ) یه دونیوره جکلر در . ایشته
« متفقہ » فکرنی تولیدایدن امید ! .. بوندن چیقان نتیجه : « متفقہ »
فکرنی چیقار انارک ده (صرپ و بلغار حکومتلری) اولسیدر .

(روملر) ه کلنجه : بونلر ده چار ناچار (یونان) ه التحاق ایده جکلر در .
اوت : (روملر) مع الممنونیه دکل ، مع التأسف ، چار ناچار (یونان) ه التحاق
ایده جکلر در ؛ تعبیر آخرله : (یونان) . (ماکدونیا) نك بر قسمنه قذاعت
ایتمک مجبور اوله جقدر . حالبوکه بومجبوریق تولید ایده جک بر حرکتده
بولتمه یی او آج کوزلو ، اک مدهش بر خطا صایار ! چونکه بومقاسمه ایله
یونان ایچون « یزانس ایمپراطور لفنک اغاده سی » امیدى (ا) سونه جکدر .
چونکه : « استانبول یولی » قیانه جقدر . اوله ایسه (یونان) ، « متفقہ »
اصولنی ، اولورده ، قبول ایتز .

(روسیه) ؛ (ماکدونیا لیلر) ک بوفکرنی ترویج و تصدیقه
آماده در . زیرا : اونک اک برنجی املى — سوبلندی — (بلغارلر) ه
(قواله) یی قزاندر مق ، دها طوغریسی (آق دکز) ده
کندیسنه بر نفس دلیکی آچقدر ! ... بوحالده (نمسه) او اصولی

۳۵

ردايدنلرك برنجيسى اوله جقدر ؛ زيرا : نه او كوزلم (سلايك)
دن آيريله بيلير ، نه ده (موسقوف) ك بالقانلر ه صوقولسنى
خوش كورور ! ..

داخله كله لم : (مكدونيا) نك عثمانيدن آيريلديغنى اعلان ايتك
(آرناوودلر) ه اولوم خبرينى ويرمك ديمكدر . زيرا : (دولت عثمانيه)
نك (آروپا) ده كي حياتى (مكدونيا) نك « ملك عثمانى » دن
آيريلمسيله ، يا خود (آروپاي عثمانى) ده (مكدونيا حكومتى) دنيله جك
برخبيانك ظهوريله ختام بولور .

« آرناوودلرده اعلان استقلاليت ايتسينلر » ديسليرسه ، اول : « خلافت
واسلاميت » ، ثانياً : « كنديلرى » نه قارشى اونوتلر برجنيت ايشله-
مش اوله جقلى ايچون (آرناوودلر) ك بويله برسر سملكه قالقشميه-
جقلىنى (مكدونيا جيلر) اى بيلميلر ؛ و ، اونوته ميلميلر كه
(آرناوودلر) ، واستقلال نصيحتنى (!) طوتارلر سه ، (مكدونيا) نك
نصفى قزانلر . آرتق بيله ميز : « مكدونيا جيلر » نه قالر ! ...
بزجه ، قاله جق برشى وارسه ، اوده : « آرناوودلوقاقى » در . الحاصل :
(آرناوودلر) (مكدونيا) نك قسماً ويا كلياً جوار حكومتلر ه الحاق
اولمسنه قارشى بيقيلمز برمانعه دولر [*] . بوكابتون (عثمانيلر) كده مقاومتنى
ضم ايتك ايجاب ايدر . چونكه : (مكدونيا) نك پايلاشمه يه قوشوشه جقلى

[*] كوردلرله يعنى ، حتى طرابلس غربى قارداشلىم زده بودكرى حازر-
درلر . بويله ايكن يك باشقه تورلوم مظلومدرلر .. اونلر يك باشقه تورلوا جيلر
ول بول مكتبلر ، صاغلام بير معارفه ، تربيه يه همان قاوشمالرىنى يك ايسته
رز . ۰۰ (ي)

ایچنده یالکیز (دول معظمه) کارلی چیقہ جق؛ فقط بوطرفدن حصہ دار اوله میانلر (ممالک عثمانیه) نك سائرہ جهتلرینه آبانہ جقلردر. بوقیامتک ظهورینه سبب اولانلرده، یعنی: (بالتان حکومت صغیرسی) ده آرتق فضلہ کوروله جکلر! بوحالده، (یونان، صربییه وبلغاریه)، «ما کدونیا فسادچیلری» یتشدیرمکن واز کچهرک، (ما کدونیا) ایچون عمومہ مضر اولان استقلال و امتیاز فکرلری بسلینلره بتون (عثمانیلر) له برابر دشمن کسیمیلیدرلر[*]. نه چاره که، حرص و طمع، بوشاشقینلرک کوزلری بوروبوش؛ غفلت و جهالت ایسه بونلره و بونلرک فساد. جیلرینه اویانلری سوز آکلامیه جق برحاله کتیرمشدر. اویله ایسه، سوز آکلامیلر، عاقللر، یارینی دوشونلر، (ما کدونیا) دییه رک صالیه سنی آقینلره قارشى ته تیک داورا نوب ایچابنده «ما کدونیا ایچون» جانلری بیله ویرمایدلر.

(ما کدونیا)، هر درلومعدنله طولوخزینهلر دینک اولان طاغلرله

[*] تا، اسکی زماندنبری، آی کچیور... روم عنصرینه میلیولر. وهرروصیتلرایشیدیلور، فقط بونجه اسکی، بول ملیتپورلک روملرک ایلیکی، ترقیسی ده کیل... روملق، حتی کلیسهیه قاپانمش بر روملق ایچین اولیور. محصول اولارق یالکیز، وارلقی روملقدن عبارت، روحی روملنه بوغولمش، روملقدن باشقه برشی کورمیز، اکسیکلکی بیله مزیت کبی طوتار «جانلی کبرلر» یتیشیور. روملر، یونانیلر ایسته بونک ایچین ترقی ایده میولر. اوفدا کارلقلر ایلیک ده کیل، کوتولک یرینه کچیور. ایمدی، زوم همشهریلریمزله یونانی دوستاریمزک مهغالومانی خسته لغندن قورتولقی اوزره - بلغارلردن اولسون عبرت الارق - یوللری زمانه کوزه دکیشدیره جکاری مأمولر. یوقسه استقباللری تهلکه ده در! .. (ی)

محاطدر. بوطاغارك منبت قوللريله؛ بالخاصه (ردوپ) سلسله سنى ميدانه كترن (پریم و دسپوط) طاغلرینی تویج ایدن بیوك بیوك اورمانلرله، (مناستر، سیروز، سلا نيك)، باخصوص (قوصوه) كچی كینیش و محصولدار صحرالر ایله و برچوق كوللرله مزیندر. هر طرفنده سوریلرله حیوانات بساننه یایلر. (ماكدونیا) ده بویوزدن ییلده «۶،۵» میلیون قیه لك یوك تجارتی ایدیلر. یرك قوتلی و یركتیلدر. باغ یتشدرمكه، آفیون.. هله — برقاچ سنه لك تجریه كوره، ییلده «۵» میلیون قیه محصول و یره جك درجه ده — پموق زرعه مساعدر؛ وهله توتون زرعه بك الویشاید؛ ایك بوجكى مكمل صورتده یتشدر یایلر.

(ماكدونیا)، اویله بر ساحله مالكدركه، هر نقطه ده بر بشقه لطافت كورولور؛ و هر جهته تجارت مدخل و مخرجی اولغه لایق نقاط بحریه كوزه چارپار: از جمله، (سلا نيك) لیان و كورفی ایچون دیا ده امثالمر دیمك همان همان جائز اولور..

(سلا نيك) موقعی تجارت و سیاست بحریه جه بك ذكر لیدر. بوكون ییله سنوی «۱۲، ۱۳» بك سفینه نك كیروب چیقمقده اولدیغی لیانی یارین بتون (آوروپا) نك (هند) تجارتنه مدخل و مخرج اوله جقددر. (ماكدونیا) بوقیمت طبیعیه و اهمیت موقعیه سندن ماغدا بروسعت عظیمه یی حائز و اودرجه واسعدركه: (یونانستان) دن بر «ثلث» قدر فضله، (صربستان) دن «۲» كره بیوك وعادتا (بلغارستان) قدر در؛ (آوروپای عثمانی) نك یاریسندن زیاده سنى حاوی اولوب «۹۴» یك كيلومتره مربعنده بر مساحه سطحیه عرض ایدر.

(ماكدونيا) بؤكۈن (عثمانلىلار) ك زىراداره سىندە بولمىقىدەك :
 ولايات عثمانىيە دن (سلانىك وقوصوه) ولايتلىرىلە (ادرنه) ولايتىك
 غرب و (منستر) ولايتىك شرق جەھتلىرىنى تەشكىل ايدىر .
 (ماكدونيا) ، اىچى زما ن واركة ، « ماكدونىيالىق » دن چىقمىشىدۇر .
 زما نىزدە ايسە شىمال شرقىدىن (كۈستندىل) ە جوار اولان پك جزئى
 بر قسمى (بلغارستان) ە ، قسم غرىبىنى دە (آرناوودلىغە) ترك ايتىمىشدر .
 فقط بوايىكى ترك ايدىش يىنىدەكلى فرق واردرا (بلغارستان) اولان
 قسمى ، مثلاً : باشدن باشە تركلر طر فىدن اشغال اولنسى ىدى ىنە
 (بلغارستان) عداولتە جققى . (آرناوودلىق) قسمى ايسە بويلا
 اولمىوب ، تاممىلە (آرناوودلىق) اولوب كىتمىشدر . (ماكدونيا) نك
 اوغرا دىنى بو استحاله لر ، بو تمثالات يقىندە ظهورە كلىش دكلدر !
 (ماكدونيا) « ماكدونىيالىق » دن چىقەلى ، يعنى (ماكدونيا) نك
 موجوديت سياسيه وملكىه سى غائب اولەلى ايكىيىك سىنە اوليور . بوقدر
 مدت ظرفىندە ، حقى دها اولدىرى ، بشقە ملتارك پاى هجومى آلتىدە
 يوغورىلەش . طور مش اولان (ماكدونيا) ايله برابر (اصل ماكدونىيالىلر)
 دە بشقە لاشمىشدر ، كلنلرە قارىشقم صورتىلە مخو و غائب اولمىشدر در [۵]

* [يىزانس ايمپراطور لىق زما نىدە واردار وادىسە ، اوخرى ، وودىنا جەھتلىرىنە
 يرلش اوغوزلردىن بىلە قان قرداشلىرى اولان عثمانلى تركلر بر اثر بولە مە مشلردر .
 ابر بولمىق دكل آ ، بولنرك اورالە كلىدىكى و او جوار ك بؤكۈنكى اھالىسىنك اجسادىنى
 تەشكىل ايتىدىكلىرىنى ، باخصوص يىزانس ايمپراطور لىقنىك مواقع عالىسى اشغال ايدىرك
 اك برنجى رجال واكبرى صرە سىندە بولندىقلىرى دە ايشتمە مشلردر ، سانىر ز . بو
 « انقراض » ە كۈرە دىنلە يىلر كە بؤكۈنكى ماكدونىيالىلر ك طمار لرىدە ترك قانى
 واردر . آرناوودلراك اسكى اصل ماكدونىيالىلر كى كۈستىلە يىلر لىدە دە اساساً

نه حاجت! بوکونکی (ما کدونیا لیلر) بيله بربر لینه قاریشمشاردر.

(فرنکار)، بزم «درلو» دیدیکمزیمکه «ما کدونیا» دیرلر. موضوع بحث اولان قطعه غالباً بوتیمیر ایچون بره آخند، برمنشاً اولشدر!! .. اوت! نجرده، نجرده کیلرده، یعنی (ما کدونیا) ده، (ما کدونیا لیلر) ده پک آرزمان اولکی حالنه نسبه بيله پک بشقه لاشمشدر؛ عادتاً طایفه جق برحاله کلشدر! بوکون اویله (ما کدونیا لیلر) کورو- لیورکه: عنصراً منسوب اولدقلری قومدن اولدقلرینی یادعالید یورلر، یاخود عنصر اصلیلرینی بيله بيله چیکینه پهرک بر بشقه قومه، باخلاصه (یونان) ه پرستشکار اولیورلر.

نه اولورسه اولسون! (یونانلیلر) وسائر متوالیا (ما کدونیا) بی اصل ضبط اتمشدر ایسه (عثمانلیلر) ده اویله جه فتح یامشلردر.

(ما کدونیا) یه عائد حقایق تاریخیه بی دکل، کوز اوکنده کی «نوع نفوس» عددینی بيله تبدیل ايله «ما کدونیا بزمدر» دینلرک آغزلری قبادیلیدر. بوکون-تاریخک تعیین ایتدیکی حدوده کورم- (ما کدونیا) ده بر بوجوق، ایکی مایون نفوس یشایور. بونلرک چوغی — غربده یوزده «۶۰» ی — (آرناوود)، علی الخصوص — هر طرفده ثلثانندن فضلده — سی — (مسلمان) در. اکثریت بونلرده بونلرله برابر اولوب قاله جق اولان (قوچو اولاح و موسویلر) — کی سائر (ما کدونیا لیلر) ده اولتیجه

ایلیریالی عداولتورلر برنجی قسمده سوبلنن (ادهس) شهری اسمک آرناوودجه اولدیفنه باقیلیرسه ادهسی بونلرک انشا ایتدکری آکلاشیلور «ساخته یونانلیلر» ک ادعایینی ابطال ایچون بر دلیل ده! ..

٤٠

مادی، معنوی، ظاهری، باطنی هر دواو غلبه ده بونلر ده قالیر. بونلر وار قوتی قفایه، بازو یه ویروب (ما کدونیا) نی اصلاح و تخیلص ایتلیدرلر. بونی وجدا نآده، منفعة ده کندی اوزرلرینه فرض یامایدرلر؛ (ما کدونیا) یه اک زیاده علاقه دار اولمقله برابر چوکسی محتمل، بلکه ده محقق اولان مصیبتدن اک زیاده حصه دار اوله جق ده پ بونلر در.

* *

هر کس، سوز ده تأمین استقبال سودا سیله، دنیایی، ما کدونیا نی آلت اوست ایدیور. (ما کدونیا) یه کله جک و (عثمانلی) اداره سی رینه بشقه اداره نی اقامه ایده جک اولان محقق صورتده (موسقوف) دکسه نیله، مطلقاً (نمسه) در. بوا اداره بتون (ما کدونیا لیلر) ی ازر، یوتار، اصلاً، نملاً (موسقوف) و یا (نمسه) ایشار کی بر شکله قویار. (ما کدونیا) ده یشایا ناردن (روملر، صربلر و بلغارلر) بروقتانی، کوتو یشایه ییلرلر؛ فقط، کری یه قالان (قوچو اولاحلر)، بارینه جق یر بوله مزلر: (رومانیا) یه کووه نیلمز؛ (ما کدونیا) یه ووطو لایسیله (عثمانلی) یه بر حال اولنجه [رومانیا] نك محافظه حیاته مقندر اوله جق پك شبهه لیدر.

[قوچو اولاحلر] [ما کدونیا] نك هر جهته، بالخاصه، غرب و شمال طرفلرینه یایلمشدر؛ بونلر، [باب عالی] نی بر کره مرجع طائیش و آرتق [عثمانلیلر] خوش باققدن آریله میه جق اولان بو وطندا - شار، (ما کدونیا رومن قومیته سی) «عثمانلی اتحاد و ترقی جمعیتی» نك بر قولی یاملیدرلر. بو کون ایچون ده، یارین ایچون ده دوست بیلدیکمز [رومانیا] دن زیاده [عثمانلی] یا خود «عثمانلی اتحاد و ترقی جمعیتی» طرفداری کیلملیدرلر. فصل بر منفعت، بر خیر کوزلیورلر، نه کی بر امید

۴۱

سلامت و سعادت او میورلر سه، اول امرده، [عثمانلی] دن، فکرجه،
یورکجه و حیاتیجه تمامیه (عثمانلی اولوق) دن، هپ (عثمانلیق) دن او میلدیرلر:
یغمور دن قاجار کن طولویه طوتوله جقلر ندن قورقلیدرلر! «ما کدونیا
فسادجیلری» نه قارشى ایدینک ایسته دکلری سلاخی (فرانسه) قتولک
پاپاسلرینک حاضر لامسی خوش دکلدن

*
*
باخصه (سلانیک) ده اکثریت عظیمه یی تشکیل ایدن (یهودی)
وطنداشلر بو سوزدقت ایتسینلر! (یهودی) وطنداشارک (فرنک)
هکتیارنده یتیشه وک فرنکلکه یلتمک کبی دنسزلکه پک مستعد و میال
اولان اولادلرینک یارینکی ثمره لری پک زهرلی اوله جقدر. (فرنکلک)
ایله (عثمانلیلر) مقایسه سی کندیلر نجبه — هله بو کونلرده — پک زور
دکلدن، صایزور. باری بومقایسه دن چیقاره جقلری نتیجه کندیلرینی
عثمانلیجه سنه برچالیشقانلغه سوق ایتسین. اودرجه ددکه: اکتساب
وادخار ایتدکلری تروتلرینی جزئیاً اولسون (عثمانلیلر) سلامتی نامنه
صرف ایتیه بی جانمننت بیلیدرلر! یوقسه، یارین (عثمانلیلر)، (عثمانلیلر)
یربای انقراض مساط اولمجه «ما کدونیا چاپو جیلری» اندن نه
جانلرینی قورتاره بیلیرلر، نه ده ماللرینی! ... بو هجومه قارشى مدافعه یه
موقعاً و فطره کندیلرینه کووه نه بیله جک اولان (آرناوودلر) بیله
مقتدر اوله میه جقلردن.

(آرناوودلر)، «ما کدونیا» نک هر طرفنده بولنورلر؛ هله غریبنده
اکثریتی حائز درلر. دنبله یایرکه: دکل «ما کدونیا»، بتون (آوروپای

عثمانی (آنحق (آرناوود) الیه مدافعه و محافظه اولنه ییلیر. فقط، «ما کدونیا جیلر»ك «ما کدونیا» ده بولسیدیر دقلری ال، قول، طاقدقلری زره، قولاندقلری سلاح، مادی دکل، معنویدر. بناء علیه (آرناوودلر)ك بویولده تجیزایدلمسی لازمدر. یعنی: [آرناوودلر] بوغولدقلری جهالت «طبیعیه» دن قورتاریلمیدرلر. [آرناوود خرسیانلر]ك، روملاشهرق دکل، یونانیلاشهرق ویردقلری ضایعات چوقدر؛ پك دهشتلیدر. بوکا سبب مکتبسزلکدر. یاخود موجود مکتبلرک آز بولمسی ومکتب دنسله جك برحاله بولمه مسیدر [*] بومکتبلر دن (ترکلر) ییله استفاده ایدمه یورلر.

(ترکلر) (ما کدونیا)ك هر جهتده کشرتله، بالخاصه (مناستر)ده و (کوبرلی)دن اعتباراً شرق جهتلرنده اکثریت تشکیل ایتیش برحاله بولمقده درلر: (ترکلر)، حالا اویورلر؛ (ترکلر)، حالا مدافعه نفسه ییله قالقیشمیورلر؛ حالایارینی دوشنمه بی عقلنه کتیرمین برما کدونیا ساکنی وارسه اوده ترک در! (برتجاوزه قارشى حال تحفظی و تدافعیده بولمیانلرک صوکی ده محو اولمقدر؛ و بو صورتله محو اولیشده ییلدیرم سرعتی واردر)

[*] ۸۸۵ ده یالکز قوصوه و مناستر ولایتلرنده «۵۱» قزه، «۱۳۳» چوجق روم مکتبی واردی دوت سنه ظرفنده «۶۷» دانه فضله اولمشدر ۸۹۰ ده یالکز مناستر ولایتنده «۱۷» قزه، «۱۱۷» چوجق مکتبی بولنیوزدی بولنر ایچون سنه ده «۴۰۰» بیک فرائق صرف اولنیوردی «اله نزم» ك سنوی صرفیاتی ایسه «۱۵» میلیون فرائق اولوب ۸۷۷ ده «۲۰۰» مکتبی واردی ۸۷۶ ده «۳۳۳» بالغ اولمش و طلبه موجودی «۱۸۵۴۱» دن عبارت بولمشدر عبرت!

حکمی ایله صورت قطعیله ده محکوم ایدیله جک ما کدونیا لیلر ده بونلر در...
 ترکلر در!... [*] ترکلر.. نه دیه لم.. «دونکی ترکلر» دکلدلرلر.....
 مع مافیله آزوقت ایچنده اک مایوس اولانلری ییله پک قوی برامیده
 دوشوره جک درجه ده اویاندیلر: انقلابجویانه ترقیات معنویه دن حصه
 دار اولدقلرینی کویستر مکده درلر. بو بایده اک مترقی اولانلر فداکارانه
 فعالیتی اله الوب (عثمانیله) خوش باقانلرله برلشمیدلرلر. عاقلا نه و حکیمان
 دوشون هه شهریلر ییله باش باشه ویرمیدلرلر. ایجاب ایدن تدابیر تدافعیله
 یاپیشمیدلرلر!.. کوروله جک موقت ایلک ایش، بعده دائمی صوک ایش،
 نه در؟.. نتیجه اوله رق آرتق بونی آکلایه لم..

«ما کدونیا قاریشیقانی» اسبابنه عائد سوزلری میز خلاصه ایدلم:
 روسیه نك استیلا پرستانه انترقیقه سی.. ایشته بو، اساسك اك درین
 نقطه سیدر. منبع اصلی بودر. بونکله بر خذاده بولنان بر نقطه ده وار:
 یونان انترقیقه سی.. بو کامعین، بلکه ده مترج، بناء علیه کورلمسی مشکل
 بر نقطه ده [فنا] در. بو ایکسینی هر حالده بر فرض ایتک انسدو.
 مسئله نك سطحه دو غروچیه لم: مسه انترقیقه سنه تصادف ایدرز. بعده
 صربیه و بلغاریه انترقیقه سنی کورورز؛ بونلر هپ روسیه انترقیقه سیدر.
 رومانی و فرانسه انترقیقه لرینی ده اونو تمامق الزمدر.

مسئله نك تام سطحه کلدکی: بر پیسلک، بر ظلم، ایکنج بر اداره
 سزلك ایچنده قالیرز. ایشته ایلک ایش بونلری.. بویولسزقلری تمیزله.
 مکسر. بوسایه ده اورته لق بر آز دوزلیر. فقط بودوز کونلکی تحت
 امنیته آلق، مسئله یی آنحق دیبه قدر تعقیب ایدهرک حل ایتکله اولور.

[*] یزانس ایمپراطورلغی زماننده کی ترکلرک اونو تلدقاری خاطر لانیویرسین!

۴۲

یاری بولده دولتمیزی (بالقان حکومات متفقہ سنی) تشکیل ایتیش کورسہ کبیلہ
عنیمزہ کوشکک ویرمه ملییز. زیرا: (یونان)ک، (صربیہ وبلغاریہ)ک
انتزیهلری.. بو حشری، بو عجبی چوجتدک آفاجانلقلری، اوتده
روسیه کبی بر مفسد وارکن ک زور، بک کچ نهایت بولور: روسیه
بونلری، «یونانی و یونانک بوروندیکی انتزیهلری» ایلری سورهرک
قیشتیرتیور.. بو حالده ایلک ایش متفرعاتندن اولق اوزره یونان نفوذینی
کسر ایتدکه صاواشمیلییز. بونک ایچون ده اولا [فنا]ی تفتیشه قویولمیلییز.
کور ییورزکه: [فنا] ده «موم» بیهوده یره یانیور؛ روح القدس
نامنه یاقیلمیور. حکومت ایچنده، همده تبعه صفتیله، بر حکومت بولمیور
مادام که [فنا] تبعه دندور؛ عثمانلی در؛ عثمانلیلر ده اونی اصلاح ایتدک
صلاحیتی حائزدرلر.

بزاونی بیلیرزکه: «پان الله نیزم»، قسماً فنارده در. «پان الله نیزم»
نفوذی، عثمانلی خرسیتیانلر عثمانلی حکومتی نک دوقونمیدینی وهیچ بر
وقت دوقونه میه جغی ملیتلیینی غائب ایتدیر ییور. فناردن چیقان ..
خرستیان وطنداشاریمیزی زهرلیور؛ فقط بو زهرک تأثیر یالکیر
ما کدونیا جه تارنده در؛ زیرا: بورالرده «یونان فسادجیلری» کبی
معینلر بک چوقدر. بو حالده، فناری یونانسز براققی الیزده دکلسه،
[یونان]ی فنارسز براقه بیلیرزآ؛ بناء علیه، مذهب و دیانت مقتضیاتنه
حدود و یرهرک — دوقونمه مق شرطیله، ترصد و اصلاحات لازمه ده
بولنمه لیز. [*] ایشته یونان نفوذینی کسر ایدیه جک تدبیر بودور. بونکله صربییه

() اکسار خلق ده صوفیه دن الینی چکمه زسه اورایه آییامالی . (ی)

و بلغاریه یی ده، آزیجق اولسون، یرنده راحت طورمه یی، کندی اختیار لریله مجبور و روسیه اویقندن تخلص ایدرز. روسیه آمال و نفوذی ایلریله مینجه، بالطبع، نسه یه ده بر درجه یه قدر سکونت کلیر... بوتدیبر لرك اساس اجرایی جبر و شدته دکل، عقل و حکمته مستند اولماید.

ما کدونیا نك اصلاحی، قوه مسلحه ایله ممکن اوله ماز: حرب و ضربك قلم و فکره، ضبط و ربطك حيله و اقناعه استناد ایتدیکی بردور ده یز، نته کیم: «ما کدونیا جیلر» ده ما کدونیا یی رلر ندقلد ائمه رق، یالکزمهاجات معنویه ایله — افسادات ایله — الله ایتکه اوغراشیورلر. بالمقابل، ما کدونیا نك مدافعه سی ده، آجیق سلاح معنوی ایله ممکن اولور، اصلاحی ده بویله در...

بوسلاح تدارك اولنه جفی فابریقه، «مکتب» در... مکتبلر تزیید اولنمه لی؛ بونک ایچون، لازم کلن فدا کارلغی، هر عثمانلی کوزه آلدیرملی. هر مکتب «عثمانلی بشیکی» اطلاقنه شایان اولملی. بولازمه سیاسی و اجتماعی کوزه تیلمک شرطیله، آرناوودلر ده مکتبلر آچارلیچون مساعده اولنملی. اقوام عثمانیه نك مظهر اولدیفی بوکجه مساعده اتدن آرناوودلر محروم ایدلمه لی. اولاد و وطنک «عثمانلیجه سته» بر تربیه فکره ایدینه بیاملری و سائطی ال بر لکیله احضار ایدملی. مفسد لری برباقشده کریک لری نك اوینا ییشندن طانیه جق جن فکرلی کنج لری یئشدرملی. بونلر سرعتله تزیید اولنملی. بو باده حکومتدن زیاده اهلنک، غیرتلی و فدا کار عثمانلر لرك صرف غیرت و فدا کاری ایلمسی الزمدر: بیانغین آنالره بابالره عثمانلار نك ملتیه دو قنور جهتی اولدیفی آکلا نیاملی. اونو تلمسین:

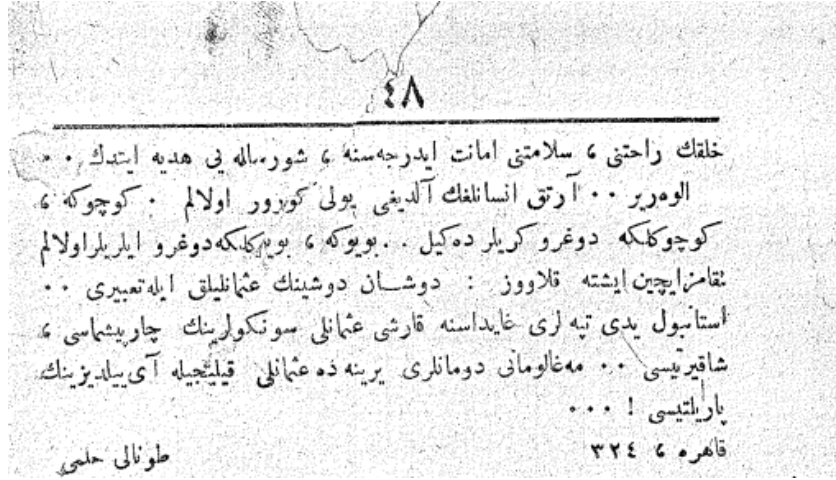
۴۶

مکتبلر ده اساس تدریس ایشته بو زمین اوزرنده بولملی . بوسایه ده بر کره
 عثمانلیلق حقیقده یا کلش فکر لر، قفالردن سیلنمکه باشلادیعی ؛ بر کره
 عثمانلیلق فضیلت و علونتی قفالره یرلشدیمی ؛ آرتق هر کسده بو هیئت
 اجتماعیه و سیاسیه ایچون جان ویرمک حسیاتی او یانیر ؛ آرتق هر کس تام
 عثمانلی اولور ؛ هر کسده، عثمانلیلغه قارشى اولان نظر د کیشیر ؛ تبعه عثمانیه
 دن — کیم اولور سه اولسون، رومدن، صریدن و بلغاردن — بر کیشی
 بولمیز که «عثمانلیم» دیمسین ؛ بر کیشی کورلر که : عثمانلیلغه، عثمانلیلره
 دو قنمق ایستینک کوزینی چیقارم سین

ماكدونيا قهرمانلاريميز :

اوقودق ، ده كيلمى ؟ .. سرتى ؟ .. قباح ، وقمه لرله حقيقتلرده ! ..
يازان ، يازديران .. مسئول ، اولر ! .. سز ! سز كه جنس ، مذهب
غيرتى كوتديكز ، او غيرتى قيزيل قانه بولاديكز . برايش ده بجره مديكز *
« البته مسئولسكز واقعا صيراسنده انسانلى ، عثمانلىق حسابنه بزده قانارايسته رز
لاكن مايولرله جانك صيغندينى انسانلى ، عثمانلىق نره ده ايرلنه يول آچان
ييله م نه جيلكار نره ده ! بيرلك ايچين ديدنك نره ده .. انسانلار آراسينه
قاندن پرده لرچكمك نره ده ! بونكه برابر ، قهرمانلر ! سزله اشقيا
ده نيلدكجه قيزانار دن ايدك زيرا : برامل ايچين سوداكتيرلره فدائى كيسلناره
حرمتمز واردر . شو قادار كه : سز ، قارا سوداكتير مشديكز ، امليكز ده
يا كيليورديكز . ايچيكز ده يالانچي پهلوانلرله جنس ، مذهب تجارتمچيسى
دولانديريجيلرك ده بولويشى جابا ! .. الحاصل ماكدونيا جينلى مسئله سينك
ايچندن چيقامايشكز بوشينه قهرمانلىق ايتش اولديغكزه پك بو بوك بردليلدر .
ايمدى ، ماكدونيا قهرمانلرى يوقدر . وارسه .. لوى قورتارانلردر ..
عثمانلى اوردو سيدر .. روم ابلى خلقيدر ، بوتون عثمانلردر ! ..
قط ، نه غريبدر .. عثمانلى يى ده قورتاران ، ماكدونيادر .. ماكدونيا
مصبيقدر : شريوزندن خير ! .. صانكه بير خيال ، بير حقيقت ، عثمانلىقه يكي
پروچودوه رمه يه آلت اولدى ..
ايشته ، اى دونكى قهرمانلارنى آرتق عثمانليجه سنه كوسترمك حقيقتنده
كورنلر ! بزم آرتق سزدن بكه ديكيمز : كندى جنسكزدن ، مذ هيكزدن
شو عثمانلىقه توزقوندورمق ، « پشمش آشه صوقاقتى » ايسته ينلرى
دونكردن - ره اقسونچيلردن - بتريسلديكمز اوملعونلرى ايجانسه
كورده دفع ايديوهرمه كدر . اومازكه دونكى مسئوليتكزى بويله جه
كيدهرر .. باتش اويدورمه بر مسئله يى قورچالايارق امله دشمنلى ايدنلرى
همان پو سكورتورسكز ! بويله بير انسانجه اميدايه دركه ، سزه ، املى ..

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.